

ΒΟΡΕΑΣ

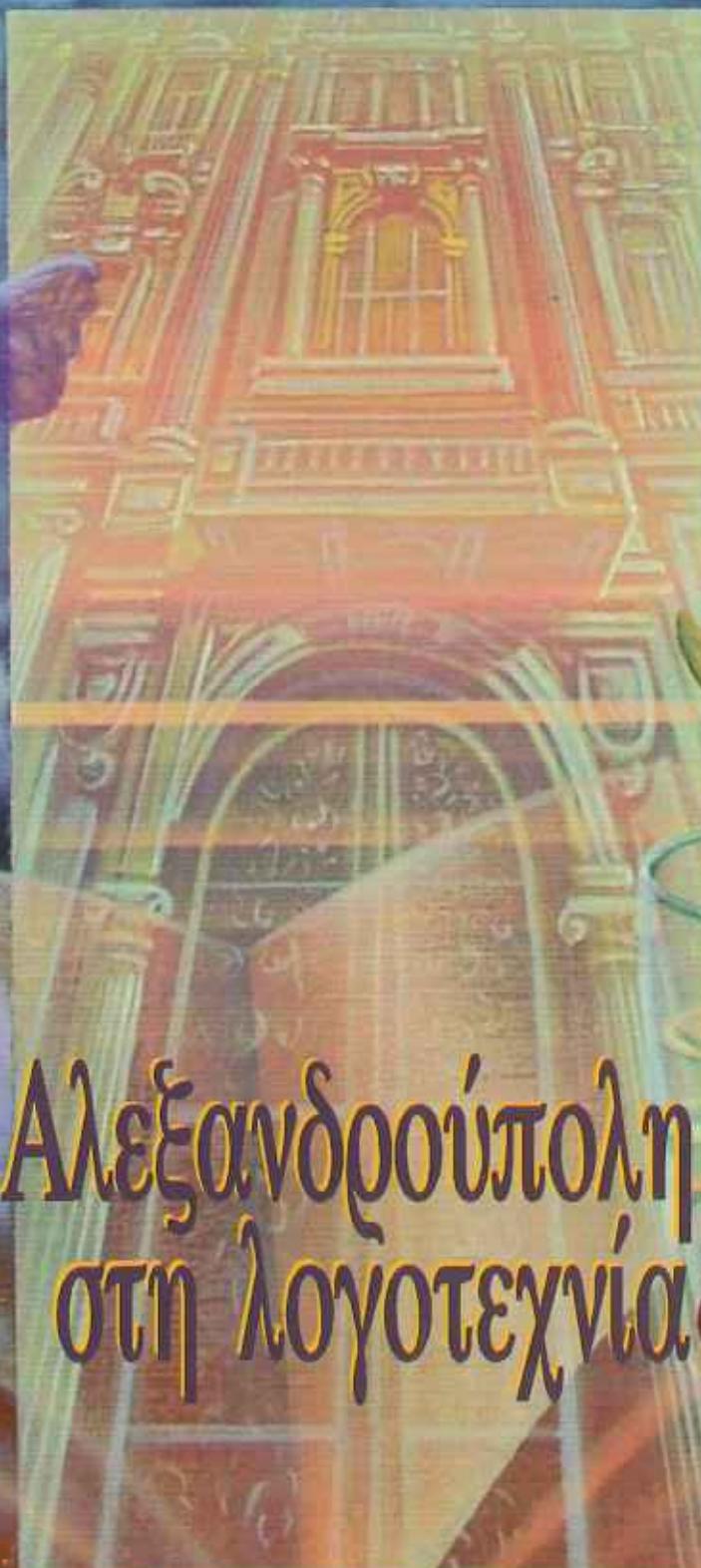
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
Τεύχος 8 • Ιανουάριος 2008 • Τιμή: 5 €

ΠΑΙΡΑΝΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Της Γιορτάς
Πρωτοβάθμιας
Αριθμός Αθηνών
7

ΕΛΤΑ
Hellenic Post
ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΤΗΡΙ

Η Αλεξανδρούπολη
στη λογοτεχνία

ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

Άφιέρωμα:

Η Αλεξανδρούπολη στη λογοτεχνία

ΕΡΕΥΝΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Θανάσης Κούγκουλος - Κούλα Καφετζή

Ο τίτλος του αφιερώματος “Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ” σε πρώτη ανάγνωση μας ενισχύει την εντύπωση για το πώς παρουσιάζεται η πόλη της Αλεξανδρούπολης μέσα από λογοτεχνικά κείμενα. Στη συνέχεια ανακαλύπτουμε ως κυρίαρχο στοιχείο της έρευνας τον Θανάση Κούγκουλον και της Κούλας Καφετζή την προσπάθεια ανάδειξης του ανθρώπινου πνευματικού δυναμικού της πόλης και Θράκης και την ανάγκη αξιοποίησής του ως μιας βασικής συνιστώσας της τοπικής-περιφερειακής κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής μας πραγματικότητας.

Ο διεθνούς φήμης συμπατριώτης μας ζωγράφος Λημήτρης Ναλμπάντης το επενδύει με τη δική του καλλιτεχνική και εικαστική δημιουργία με ένα έργο που συμπυκνώνει το πολιτισμικό φορτίο και τις παραδόσεις της πόλης και της Θράκης.

Το “Της Αλεξανδρούπολεως” κείμενο του Γιάννη Σανθούλη είναι η πιο ταυτιστή εισαγωγή καθώς ο αγαπητός συμπατριώτης και φίλος μιθιστοριογράφος αξίζει κάθε τιμητικής αναφοράς και αναγνώρισης, γιατί αγαπάει την πόλη και τον τόπο του και αντός ο βιωματικός και ιωχυρός δεσμός διαχέεται σε όλο τον το έργο, σημαντικό και δημοσιογραφικό, και είναι ένας ύμνος για τον καθημερινό απομικό και συλλογικό μας βίο, ένας κόσμος συναισθημάτων και αξιών.

Από 'κει και πέρα τα παρατιθέμενα κείμενα μέσα από την αποσπασματικότητά τους και την αυτονομία τους ανταποκρίνονται στις απατήσεις της έρευνας για την παρουσίαση τόσο των έργων όσο και των δημιουργών που ταυτίζονται ποικιλοτρόπως με την Αλεξανδρούπολη.

Σ.Τ.Ε.

ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ο κυρ Λαγγελος Ποιμενίδης όμως γνώριζε τη βυζαντινή της καταγωγής μας, πολλές φορές ιστότυπη με το ευρωπαϊκό μας σμάλτο. Μας άφησε, εντούτοις, στην πλάνη της “καινούριας πολιτείας”. Λιτόποιοι του ειδιότης οι πλάνες μας ενδυνάμιωναν αισθηματικά, αν και στα κατοπινά χρόνια καταρράκθηκαν από φανατικούς ανανεωτές, αιματήσις της ερωτικής αγωγής αιτής της πόλης, με δικαιολογητικά σύγχρονων ανέσεων. Ισοπέδωσαν κτήρια επιβλητικά με ξύλινες τουρκοκαπαρόδικ προσόψεις, ξήλωσαν κήπους, αντικατέστησαν τις πρωτινάδες με το απόλιτα γκρίζο. Αυτά αργύτερα, όταν η πολιτεία αντιύλλαξε την “καινούριη” φήμη και αποτελεσματικά “σύγχρονη”, αντάξια της υπόλοιπης Ελλάδας.

Η θέα όμως των εχθρών και των ακτών παρέμεινε ίδια. Ίδια, απ' τον καιρό που προσπαθώ να προσδιορίσω τη φίεστα των αναμνήσεων. Η θέα των εχθρών, η θέα των ακτών των χαμένων πατέρων, η θέα της αθέατης τρυφερότητας της απονομίας, σλα αντά, παραμένουν συνεπή μες στα λεκτικά πιροτεχνήματα της όμηρης εθνικής ανησυχίας.

Πιστώντες κι απόντες πήραμε μέρος σε παρελάσεις στην

πόλη ιππή με ενθουσιασμό εφηβικό, αμετροεπείς στους επαίνους μας, οριακά ερωτικοί ...

Κι είμαι απόλυτα βέβαιος πως και σήμερα συμβαίνουν εδώ καταστάσεις που στα κατοπινά χρόνια θα κοστολογηθούν με το βλέμμα της νοσταλγίας, δύση ηχομονωτικά κι αν προκύψει η νέα χλιετία. Λεγ απομονώνται οι ήχοι των αιθημάτων, δάκωμε ... Δεν μας το δίδαξες ποτέ, αλλά το νιώσαμε άπειρες φορές.

Ο καιρός αλλάζει, βοριάδες εξυγιαντικοί κατεβαίνουν από τις πεδιάδες της Ανατολικής Θράκης, η πόλη διαστέλλεται, οι μουσικές κι οι παρελαύνοντες γλυπτούν στην αυδοσία του παραμνιθιού.

Κι ώπερα, κάποιες στιγμές με όχην απονοίας αιχμαλωτίζονται απ' το φακό μιας μηχανής, προσδοκώντας την ασύλια του χρόνου. Κι είναι στιγμές της τρέχουσας αναμονής, πάνω στα πρότυπα των παντοτινών μας εκμυστηρεύσεων και σχολίων, με τον ίδιο ορίζοντα, την ίδια υγρασία. Μπορεί και με την ίδια μουσική... Οι άνεμοι θα δείξουν.

Γιάννης Σανθούλης

ΘΡΑΚΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Θρακική Επετηρίς 1897

Του Εν Κωνσταντινουπόλει Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου
"ΤΟ ΔΕΔΕΑΓΑΤΣ"

Μόλις αριθμεῖ είκοσι και πέντε ετών ηλικίαν, δημιουργημα του χάρτου των ανατολικών πιδηροδρόμων, όστις έθυκεν ενταύθα την εις το Αιγαίον απόληξιν της γραμμής.

Λέγεται ότι, εις ο μέρος υψούταιν υννού φάρος υπό γηραιάν δρυν, εμόναζεν Θωμανός ερημίτης, εις ον οφείλεται και η ονομασία της πόλεως, δένδρον του Εφημίτου. Δάσος μέγας εξετείνετο μέχρι της αξένου ακτής, ένθα σήμερον η πόλις κρητιφύγετον διαβοήτου ληστείας, ης τα φοβερά άλλα διασώζοντα ως απασία παράδοσις.

Πόσον άγριος ην ο τόπος ούτος! Μόνον ο ερημίτης ηδύνατο να κατοκήσῃ εκεί εντρυφών εν τη αγριότητι του τόπου και απολαύνων της βροντοφώνου μουσικής των επί της ακτής θρυομένων λυσσαλαίων του νότου κυμάτων. Και μόνον η οικληρά δύνας περιφρονούσα πάντα ανθρώπινον φόβον ην η σιωπηλή σύντροφος του θεολήπτου αυτού ανθρώπου. Λγόνως εμυκάτο ο νότος μόνος του τόπου δεσπότης κατατρώγων δια των γιγαντίων του κυμάτων τα κάκκανα χώματα και απειλών να εκριζώσῃ δια της αδαμάστου πνοής και αυτήν την γηραιάν του ερημίτου δρυν.

Άδυνατον να σταθεί εις της αγκύρας του πλοίου ενταύθα, όταν ο Άινος έχει λύσει τους αικούς του. Ένώ το κυανούν του ουρανού κάτοπτρον διελαύνεται υπό πλοιαρίων πλησιπίτων, ενώ λευκή ιως θαλασσούβιον πτηνόν λέμβος λούεται εις την κυανήν θάλασσαν, επιχαρέτως δε ἄμα και μεγαλοπρεπώς μῆλα τινα μακράν της ακτής προσβλέπει προς την ξηράν κυλινδουμένη εν τη θαλάσσῃ και ατενίζουσα προς τον ουρανόν λειπόπτερος ημιολία, δεν είνε ανάγκη να παρέλθῃ πολὺ χρόνος, όπως η σκηνογραφία μεταβληθή. Μακρόν νέφρος ανακύπτει εκ του αγερώχως προ της Θρακικής ακτής υψουμένου της Σαμιοθράκης δρους, νεφίδριον, όπερ θα εχρησίμευε δια των ζωγράφων, όστις θα επειράτο να αναπαραστήσῃ εκ του φυσικού ωραιά θαλασσογραφίαν. Αι διαστάσεις του νέφους αιχάνουν ωλονέν και μετ' ου πο-

λύν χρόνον δια μελανού κριασπέδου περιβάλλει πάσας τας κορυφάς του υψηλού δρους. Μυκηθμός τις ως απαίτησιν ακούεται πάλπισμα φοβερά πρυμηνύν εις τους εν τη θαλάσσῃ.

Εντυχείς εκείνοι οίτινες εν τη θαλάσσῃ όντες θα δυνηθῶνται να φύγωνται την λύσσαν του φοβερού στοιχείου! Άλλα πάς; Τα ιστία παύνονται να δέχονται σιωτηρίων πνοήν ανέμου και ως ράκη πρέμονται από των ιστών, διότι προηγείται νηγεμία, έπειται η των κυμάτων έφυδος και μετά ταύτην η αιώνετος του νότου πνοή. Το πλοίον μένει, μένει αναμένον. Βάν είνε πολύ μικρόν, ώστε νιτιποτάμια εις την δύνιμην των ιχυρών βραχιών δύναται να σωθήσαι κώπαι θα οδηγήσωσιν αυτό εις την ακτήν· άλλως μένει εις την διάκρισιν του μανιομένου στοιχείου, όπερ δεν βραδύνει να εμφανισθῇ. Τούζουσιν ήδη οι ιπποί, κυλινδέεται ως κελυφος καρύνου πελώριων τακάφος, όπερ ως δύτησχρονον ονύχων συγκρατείται από της αιμύσου, από του πυθμένος της θαλάσσης. Και ελπίζει εις την άβυσσον και αντλούσι παρηγορίαν προσβλέποντες εις τις μαχηράς των αγκυρών αλισσεις οι γενναίοι νιμτάν νομίζοντες, διτι δι' αυτών θ' αποκρούσωσι τον κίνδυνον, εκείνοι οις

to hot stat
et triplex aes.

Αλλά και η δριπήνη καρδία των και ο χάλκινος θώραξ κάμπτεται. Θράνονται αι αλισσεις και το πλοίον αιτανδρον εις την ακτήν παρκάνηται ως παραυόει πνοή ανέμου ελαφρόν πτερόν.

Πολλάκις ευρεθείς προ παροιμίας εικόνος μετ' απορίας ηρώητηα εμαυτόν, διατί τάχα να εκλεχθῇ ο αλιμενός και κακοθάλασσος ούτος τόπος και να συνοικισθῇ η έρημος ακτή, όπως καταστραφώσι τελείως ακμάζουσαι τέως Θρακικαί πόλεις. Βεβαίως δεν είνε πολύ δύσποτοιν να δοθῇ απάντησις λύσουσα την απορίαν μου ταύτην, αλλ' απάντησις λαν λυτηρά. Ολέγια μῆλα μακράν κείται η Άινος, ήτις προ του σιδηροδρόμου, ότε πάσα εμπορική κίνησις διεξήγετο δια του ποταμού, απετέλει

τον σπουδαιότταν εμπορικὸν λιμένα της Θράκης ως Ρωμαλίας. Ενταύθα υπ' αυτῆς της φύσεως επειβάλλετο να τεθῇ η απόληξις της γραμμῆς διότι εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων, άτινα κεκτηται η Άινος απέναντι του Λεδεαγάτος, υπό έποιην νιατικήν είνε αισηγρήσιος υπερτέρα. Εν καιρῷ τρικυμίας μεγάλης σώζονται μόνον τα πλούτα επείνα άτινα θα προφθάσωσι να αγκυροβολήσωσι εις την ακτήν της Άινου (τρακοντίνα) καταλιπόντα το Λεδεαγάτος.

* * *

Μόλια ταύτα συνωκίσθη πόλις ένθα ουδ' αλιέως καλύψῃ υπήρχε και εδημιουργήθη τόπος μεγάλης εμπορικῆς οπικαιούσις. Απόληξις δυο σιδηροδρομικών γραμμών, Ανατολικών σιδηροδρόμων και ενιωτικής γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Κωνσταντινουπόλεως αποτελεί ήδη το σημείον δι' ου μεγάλη ξηρά κοινωνεί προς την θάλασσαν, τους λιμένας του Αιγαίου και της Μεσογείου. Παραχώρησις δε του προνομίου κατασκευής λιμένος εργάτων υπό της Οθωμανικῆς κυβερνήσεως γενομένου εξασφαλίζει την εν τω μέλλοντι θέσιν αυτού.

Σιγνοικασθέν κατ' αρχής υπ' ολύγον Αινίων Ηπειρωτών, Μακεδόνων καποκείται σήμερον υπό 5 χιλ. περίπου Ελλήνων και ολιγότερων ξένων και Οθωμανών. Ου προ πολλών ετών εγένετο έδρα διοικήσεως (μοντεσαριφλίκ), η δε μητρόπολις Άινου μετέφερε την έδραν της ενταύθα. Καλώς ή κακώς εγένετο τούτο ου του παρόντος, το βέβαιων είνε, ότι ουδαμός αφέλησε τα γενικά της επαρχίας συμφέροντα.

Οι πρότοι της πόλεως οικισταί θα συνδέωσι την ανάμνησιν των ανόμιατος αιτών μετά των ευλογιών των μετέπειτα, διότι προνοητικώτατα σκεφθέντες έπραξαν πολλά υπέρ της κατόπιν ανηθείσης Ελληνικής κοινότητος. Λυτοί έθεσαν στερεά θεμέλια προς δημιουργίαν κοινών καταστημάτων, εάν δρ μέχρι τούδε υπήρχεν ο αυτός ζήλος δεν θα ημιστάθηθε σήμερον εις την δυ-

σάρεοτον θέουν να οικτείσωμεν την ατάσθαλον κατάστασιν των ημετέρων προσγειών και να πτοιώμεθα τους κινδύνους, οὓς θέλομεν αναμετρήσει. Ας απονεμηθή τοις Ελληνικοτάτοις οικισταῖς της νέας πόλεως ο δίκαιος ἐπινοῖς και η αἰδίος ευγνωμοσύνη. Υπ' αυτῶν ελήφθη τότε το καλλίτερον της πόλεως μέρος προς οικιδωμάτην σχολείων και εκκλησίας. Ακόμη δ' οι πεντακισχιλιοί Έλληνες εκκλησιάζονται εν τα μικρόν και πενιχρώ νιαώ, δότις εκτίθη τότε.

Οι εν Δεδεαγάτες Έλληνες κατέχουσι μέχρι ομήρου πάνταν την εμπορικήν κύρησιν, ει καὶ από των τελευταίων ετῶν ήφεστο σφροδός κατά του ημετέρου οικιστήν πόλεμος και τάκης προς εκτόπισιν αυτού, ήτις ἔσχεν αρκούντως δυσάρεστα αποτελέσματα εν τη εμπορικῇ ιδίᾳ ταῖς. Τα περιωρισμένα ὄμια του Θρακικού μας ημερολογίου δεν μοι επιτρέπουν να εισέρχωμαι εἰς λεπτομερεῖς, αἵτινες θα με ἡγούν λίαν μακράν. Άλλα καὶ φρονώ, διτι εν τῃ εμπορικῇ ταῦτη πόλῃ, ην υφιστάμεθα πολλαχού, θέλομεν εξέλθει νικηταῖς ημεῖς μεθ' ὅλον το αντίξοον των περιωτάσσων. Ας μας καταπολεμώσιν οι Εβραιοί τῆς Αστοίσας δια των μεγάλων ιεραπαλαίων και των ιποιτηριζέσσων. Ας διευθίνωσιν οὐτοι καὶ ημών τας ευκολίας, ας παρέχουσιν αυτοῖς οι ανατολικοί σιδηρόδρομοι. Ημεῖς αντιτάποιμεν καὶ ταῖς το ελληνικὸν εμπορικὸν και ναυτικό πνεύμα, την δραστηριότητα και θέλομεν κατισχύστη.

Εἰς των ανταγωνισμάτων δώμας τούτον ἀρχεται ήδη προστιθέμενος καὶ ἔτερος. Καὶ ἄλλοι σιναπιζόνται, ὅπως καταβάλλονται το ημέτερον οικιστήν και δια μέσων υπούλων. Εἶναι γνωσταὶ ήδη αὶ βλέψεις των βορείων ημών γειτόνων επί του Δεδεαγάτες εκ των ενεργειών αυτῶν. Δεν πιστεύω δε να υπάρχῃ ο αγνώστων την επίμονον απάτησιν των Βούλγαρων, διπος διοιγίσωι εμπορικὸν πράκτορα εν Δεδεαγάτες. Το πράγμα δεν είναι τόσον απλούν και ασήμαντον, ως δίναται τις νιν νομίσμη. Βεβαίως ο βούλγαρος πράκτωρ υπό τον μανδύαν της εμπορικότητός του θα κρύπτη και πολλά ἄλλα.

Δεν δύναται τις να υποθέσῃ, ότι είνε ποτε δυνατόν να κατισχύσων ημών οι Βούλγαροι ενταύθι εμπορικῶς. Άλλ' ουδὲ οι Βούλγαροι πιστεύω ἡλπίσαν τοιούτον τι. Η γεωγραφική δώμας θέσις της πόλεως οιντελεῖ ώστε, αι-

τῶν μὲν να διεγείρηται η βουλιμία, υμέν δε πρέπει σοβιαράς ανησυχίας να εμπνέη. Κείται δυστυχώς πλησίον της Βουλγαρικής ηγεμονίας ο δε σιδηρόδρομος συντέμενει μεγάλως την απόστασιν ταύτη, χαράσσων εις την φαντασίας των την οδόν δι' ης θα ανέπνεον την ηδύπνων αύραν του Λιγαίου! Εκ της προσεγγύσεως δ' αυτῆς είνε εις αυτούς εύπολον να ενεργάσσιν συστηματικῶς υπέρ των εθνικῶν τους ονειρών ενταύθα. Λίνε δε γνωστόν πόσον ευκόλως οὗτοι δημιουργούσιν αξιόσεις δεικνύοντες χιλιάδας βουλγάρων, εκεί ἔνθα εν τοις διακτίλοις αριθμούνται οι ομόφυλοι των. Ήλθεν ήδη η σειρά και της Ελληνικωτάτης αυτῆς Θρακικής γωνίας προς τα τοιαύτας των ενεργείας. Μετ' ου πολὺν χρόνον ίσως επεκταθώσιν καθ' ὅλην την υδρογείον αὶ κατακτητικά των βλέψεις. Τούτο ἡκινει μας ενδιαφέρει. Ας αναμετρήσωσιν τους κινδύνους τούτοις οι ἄλλοι λαοί, δια την Θράκης δώμας ημεῖς είμεθα οι μόνοι αριθμόιοι.

Τι θέλουσι ήδη οι Βούλγαροι ενταύθι; Επί του παρόντος προσπαθούσι να μορφώσωσιν πυρήνα τινα βουλγαρικόν συγκεντρώντες εκ των σποραδικῶς πέριξ οιλιγίστων βουλγαροφώνων χωρίων μονάδας τινάς και παρέχοντες αυτούς προς τούτο γενναίας υποιτηρίζεις. Ο πιρήν δε οὗτος ενισχυδόμενος ἔξωθεν ημέρα θα μεταβληθή εἰς κέντρον βουλγαρικὸν ισχυρόν, όπερ θα διηνθή νι τη χρωματιστή και τα πέριξ. Αγαθοί σωβινισταί, οὔτε πολλά οὔτε ολύγα ξητείτε; Ταίτι επιδιώκουσιν ενταύθα και υπέρ αυτῶν εργάζονται, διπος ημέραν τινά δυνηθώσι να διατυπώσωσιν αξιώσιες. Απέναντι δε των διαβολικῶν τούτων σχεδίων τί πράττομεν ημεῖς; Ουδέν. Λδιαφρούμεν εν επιγνώσει των δώμων βισσοδομούντες εναντίον ημών, ε ναντίον της Θράκης, αδιαφρούμεν ασυγγνώστης και της αδιαφορίας μας ταύτης είθε να μην θύμημεν θλιβερά αποτελέσματα. Οι εχθροί μας εκ του μηδενός υπέρ αυτῶν δημιουργούσι ημεῖς δε, λυπηρόν ειπεῖν, τα ημέτερα εἰς την τύχην καταλίπωμεν. Θρασέως προκαλούσιν ημάς εις αγώνα άνισον εφ' ον αείποτε ἡκμασεν Ελληνική ιωχύς, ημεῖς δε εν χώρᾳ οικεία έχοντες τα πάντα ι-

πέρη ημων ή' αφήσωμεν αυτούς επί πολύ να μηχανορραφώσι τοιαύτα;

Λας μη παρεξηγηθώ οι θερμοκέφαλος τις πατριώτης. Δεν σκέπτομαι ούτω. Τις δεν θέλει να ίδη την Ελληνικήν κοινότητα Λεδεαγάτες αξίαν του ονόματός της καταγούσαν την αποστολήν της; Ας μη συμβαίνει ενταύθα, οτι πανταχού του Ελληνισμού η ασυμφωνία αὶ έριδες και οι κομματισμοί ας μη χρηματίσωσιν όπως βραδύτερον θυγήνωμεν, έστω και την ελαχίστην εθνικήν απόλειαν.

Το Δεδεαγάτες ιως εκ της θέσεως του και ον ἔδρα διοικήσεως και μητροπόλεως φυσικώς ήδη προσώρισται να εξασκή μεγάλην επίδρασιν επί των πέριξ. Ακμάζουσα δε Ελληνική κοινότης και Ελληνικόν εμπόρου θέλει επεκτείνει αγαθήν επίδρασιν επί περιφερείας μεγάλης. Τούτο καταγούσαν οι πολέμοι ημών, τούτο πρέπει και ημείς προ παντός να καταγοήσωμεν γρυπαίρως. Ενισχύσουσιν εκείνοι την ανύπαρκτον σχεδόν κοινότητά των, ας γνωσχυνεί υπό παντός δυναμένου η αρτιαγής Ελληνική κοινότης. Βεβαίως είναι λιπηρόν να βλέπῃ τις να διατηρώνται σχολεία αν δχι καλλίτερα εφάμιλλα των ημέτερον με προσωπικόν αφθονώτερον εις α να φοιτώσι οιλύγοι μονάδες μαθητών, οι δε ημέτεροι να στερώνται και ναού αξίου εις της μητροπόλεως έδραν ...

Σαρπηδών

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΘΡΑΚΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΡΗΣΟΣ

ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ
"ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ"

Θάλασσα

...Ένα χειμωνιάτικο πρωί σπρώθηκα με τον ήλιο και κύταξα κατά τη θάλασσα. Το νησί ήταν κάτασπρο ως κάτια και η αμμοδιά ήταν και αυτή χιονισμένη. Και είδα πρώτη φορά, από τη ζειτουνιά του ήλιου, τη θάλασσα που άγγιζε ήσυχα.

II Ιδια με το νοτιά τις προσιμένες έφιξε και ούντοψε στα βράχια του κάβου ένα τρικάταρτο καράβι και έπνιξε τους ανθρώπους. Δε βρίσκεται λογαριασμό μαζί της.

Εκείνη την ημέρα άκουσα πιάνη ουαλίνι στο λιμάνι:

- Τι γίνεται ο Κρανιδιώτης;
- Δεν είναι πιά καράβι;
- Το χει το καράβι του, μα πάνει και τον κάνεινι: νιαύτη από καπετάνιο.
- Όμως έχει καλή καρδιά ο Κρανιδιώτης, είναι και παλληράρι.
- Τι τα θες; Η θάλασσα δεν πιάζει.

Βέβαια η θάλασσα δεν πιάζει. Μπορεί ο Κρανιδιώτης να έχει άδολη καρδιά και να είναι και παλληράρι, μα η θάλασσα δε δέχεται πιο μένους καπετάνιους· άμια βαλυθούν στο πιοτό, αυτή τους βάζει στη θέση, που τους ταριξάει, και από καπετάνιους τους κάνει νεάτες ή τους πνίγει με το καράβι τους. Λες ήταν τόσο αιστρήρι και αλγιστή και η πατρίδα.

Γνοίζοντας από τα Κόκκινα Χώματα, που εκεί κοντά χύνονται στη θάλασσα τα νερά μιας ορεματιάς, είδα βάρκα ψαράδικη που ξύγωνε στη στεριά, μικρή και μιτερή στις άκρες. Ήτανε διυ μέσου και τραβούσαν κουπί αντίθετα στον άνεμο το γρεγολεβάντη. Με κόπο έφτασαν στο γιαλό και ο ένας τους –παιδί ως δικάξι ξρονών, ξυπόλυτο- πήδηξε δέων βασιπούντας την ιώρη ενός σκοινιού, δεμένου από την άλλη άκρη στην πλάση της ψαροπούλας. Μέσα έμενε καθιυτήριος ο μεγαλύτερος, παλληράρι ως εικονιστικών χρονών. Σαν τ' άλιγι ζείτηκε το σκοινί στον ώμο το παιδί και τραβούσε τη βάρκα αντίθετα σχεδόν στον άνεμο και περπατώντες γοργά κατά τη χώρα. Εκείνος, που ήταν μέσα, πότε πότε βοήθησε λίγο με το κουπί σπρώχνοντάς το ως τον πάτο της οηχής θάλασσας, στην άμμο. Εγώ από πέσω ακολουθούμε. Το παιδί πήγανε κι όλο πήγανε στην έρημη ακρογιαλιά και μ' απερνώντες στη γοργάδα. Φως ανοιξάτικο δειλινού, πρών βασιλέψη ο ήλιος, φώτιζε τ' ακρογιαλί, την πολιτεία πέρα και τα χωράφια, αλλού κατακόκκινα και οργανωμένα, αλλού καταπάσινα με βαλανιδιές ουρώπιες εδώ και κει. Τέλος έφτασαν στο μέρος, που ήταν να σύουν τα δίχτυα. Το παιδί σπαμάτησε, ανάπτυχε λιγάκι τη βάρκα στην άμμο, τη στερέωσε με το κουπί για να μην πλαγιάσει, πήδηξε μέσα, άρπαξε τη λαήνα με το νερό και ήπιε, ήριε ως που ξεδίψασε· ύστερα κάθησε και τα χέρια του κρεμώνταν από την κούραση. Ο άλλος χωρίς μαλιά έμενε στην ίδια θέση και τεμπέλικα ετοίμαζε τα δίχτυα. □

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

Καλλιόπη Παπαδανάση-Μουσιοπούλου
ΘΡΑΚΗ
ΜΟΡΦΕΣ & ΓΕΓΟΝΟΤΑ
1902-1922

Η ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ
ΤΟΥ Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ
Πύργος - Φιλιππούπολη - Λεδέαγατς

"Ως ανασαίνεις τοίζουν και σπουν τα σπίνωρα της Ελλάδας, γιατί είσαι συ το Γένος μας το ανατολικό, το πλούσιο, τα οραγμένο και πολλόπορο, το γιομάτο ανθρώπινος θεοίς και τέφατα, γένος της Ρωμιοσύνης..."

N. Καζαντζάκης

Ο Ιων Δραγούμης, από τα νιάτα του, είχε τάξει σπουτή της ζωής του συνεχώς να γίνεται καλλίτερος. Αποκαλυπτική είναι η εξομαλύηση του: "Καλλίτερος από τον εαυτό μου. Και με τριμάτια επάνω από ένα μονάχο δρόμο, δύσκολο οπαρμένον αλλού πέτρες μυτερές, που κόβουν, αλλού όμιο ψυλή, ψυλή, που βιολιάζει μέσα της, κι αλλού λάσπες μιλακές τόσες που δεν ξέρω αν θα μπορέσουν να περάσουν χωρίς να πνιχτώ μέσα. Κι οι πέτρες πονούν τα πόδια μου και παν να τα χαλάσουν κ' ή άμμο με κονιράζει οι τα κλάματα· κ' ογλάσπες κολλούν επάνω και με λερώνουν..."

Ο Ιων Δραγούμης έζησε έντονα. Έδρασε πολύπλευρα. Δόθηκε με πάθος σε ό,τι ανέλαβε. Η ελληνικότητα του συνεπάγεται, τον χωρακτηρίζει ο παρακατώ στοχασμός του: "Δεν είναι ανάγκη για κάνω όλους τους Έλληνες σαν κ' εμένα αν και αυτού θέλω και καλά να φθάσω..."

Λιανιτεχόταν από τη μανία της ενδουσιαστήσης, όπως αφηγείται στο άρθρο του "Κοινωνισμός και Κοινωνιολογία": "...από μικρός άλλο τίποτε δεν κάνω παρά να αναλύω με λόγια και ευπνειδησία τον εαυτό μου..."

Ο πολιτικός διχασμός του καιρού του προκάλεσε τον τραγικό θάνατό του.

Ο Κλ. Παράσχος, γράφει: "Σαράντα διυ χρόνια μονάχα βάσαταις η γήινη ζωή του Δραγούμη, η πραγματική της άμμος διάρκεια στάθηκε πολύ μεγαλύτερη, αγ τις μέρες μας και τις ώρες μας τις μετρήσαμε με την ένταση και όρη με την απλή χρονική έκταση τους..."

Από έγγραφα του Λοχείου του Υπουργείου Εξωτερικών συαγραφείται το εθνικό έγγο του Ι. Δραγούμη. Σε ηλικία 25 ετών ιπηρευεί στο Προξενείο Μοναστηρίου και δηλώνει: "Δε δουλεύω για την κινέζη ηγεσίη, δουλεύω για τον Ελληνισμό...". Με την καθοδήγηση του πατέρα του, μαζί με τον ηρωικό γαμπρό του Παύλο Μελά οργανώνουν τις ελληνικές κοινότητες της Λ. Μακεδονίας.

Ο Ιων Δραγούμης στο πρώτο από του ίδιο εκδομένο έργο του "Μαρτύρων και Ήρώων αἵμα", εξιστορεί τη δράση των Βουλγάρων στη Μακεδονία, όπου ο Ελληνισμός μιχδάτων να διώξει Σλάβους και Τούρκους από τη γη του. Θέλει να τονώσει το εθνικό αίσθημα των συμπατιωτών του, που εξεγέρθηκαν μετά τη θυσία του Παύλου Μελά.

Τον Μάιο του 1904 ανακαλείται στην Αθήνα να πάρει μέρος ως έφεδρος στα στρατιωτικά γυμνάσια. Ήδη το 1903 είχε υπορετήσει με επιτυχία ως προσωφινός διευθυντής στο Προξενείο Σερρών.

Το 1904 διορίζεται στον βουλγαροχατούμενο Πύργο της Β. Θράκης. Την εποχή αυτή εντείνεται το Ρωσικό ενδιαφέρον για την περιοχή. Ράσοι αγοράζουν 20.000 στρέμματα αντί 150.000 χρ. Φρόγκιοι από περιοχές Πύργου και Αγχαλού, όπου προετοιμάζονται βουλγαρικά σώματα. Στον Πύργο σημειώνεται στο ημερολόγιο του:

"Ανδ μήντες μένω σ' ένα μέρος, τρεις μήνες, τέσσερεις και τότε δίνω ένα κέντημα γενικό, χωρίς να το πολυγυρεύω, στους ανθρώπους τους Έλληνες που με βλέπουν. Λιτό το κέντημα φθάνει για να ξυπνήση μερικούς εντόπιους ... Με λένε ξυπνητήρι και μ' αρέσει αυτό το όνομα. Ξυπνώ κάθε ώρα, ανυπανθών κάθε στάχτη και βγάζω κάθε σπίθα και ανάβω κάθε φωτιά σπηλιένη και βγάζω κάθε πινηκούρωμένη και πάζω κάθε χροδή σιωπήλη..."

Μετά διευθύνεται το Προξενείο της Φιλιππούπολης.

Μελαγχολεί και γράφει:

"Άλλες χώρες είναι εκείνες όπου οι Έλληνες είναι θαγενείς και άλλες εκείνες, όπου είναι άποικοι, πάροικοι, μέτοικοι, μετανάσται, απόδημοι. Στην Ανατολική Ρωμυλία οι Έλληνες είναι ιθαγενείς. Στην Αιγαίκη είναι πάροικοι... Μ' αρέσει εγώ ο νέος Έλληνη, να πηγαίνω στις βυζαντινές πολιτείες και να περπατώ στους παλιούς τους δρόμους και να πηγαίνω στα παλιά τα σπίτια, στο Μελένικο, στις Σέρρες, στη Φιλιππούπολη, στη Μεσημβρία. Στη Φιλιππούπολη μιλήναν οι βάρβαροι δύλων των ειδών, Βούλγαροι, Εβραίοι, Λομβαρδοί και Γύριτοι. Το μόνο που μ' αρέσει, το μόνο που ταυτίζομαι, όταν βρίσκωμαι εκεί, είναι οι στενοί δρόμοι των δύο τεπέδων, του Νεμπέτ-Τεπέ και του Τζαμπάτς-Τεπέ (τον λόφου των σχοινοβατάνων). Εκεί κάθονται οι Έλληνες και τα σπίτια τους και οι δρόμοι τους είναι βυζαντινά και αρχοντικά. Περιέργο με φαίνεται εγώ, ο νέος Έλληνη, να σχετίζωμαι με Βυζαντινός. Οι περισσότεροι υπόδοτοι Έλληνες δεν έγιναν ακόμη Έλληνες και είναι Βυζαντινοί..."

Το 1905 μετατίθεται στο Υποπροξενείο του Λεδέαγατς, σ' εποχή που είχε ενταθεί η δραστηριότητα των βουλγαρικών ληστοπατιμούμενών στην Τουρκοκρατούμενη Θράκη.

Ο Ι. Δραγούμης, με τον ενθουσιασμό που τον διειπρίνει, οργανώνει την ελληνική αντίσταση στην περιοχή και πληροφορεί το Ελληνικό Υπουργείο των Εξωτερικών για τις μεταπονήσεις τουρκικών στρατευμάτων και τα στρατιωτικά γυμνάσια στη Βουλγαρία. Πολύ ενδιαφέρον εξάλλου είναι το έγγραφο του από 1.10.1905, περίοδο κρίσιμη για τον Βορειοτελλιαδικό Ελληνισμό. Επισημαίνει την ανάγκη για σοβαρούς εθνικούς λόγους ν' αγοραστεί γη από Έλληνες αγρότες στην περιοχή του Λεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη) και περιγράφει τις έντονες ενέργειές του για την επίτευξη αυτού του σκοπού: "... μαθών ότι πωλούνται γιαίνια τινές παρά τα λεδέαγατς, συνεννοήθην μεθ' Έλλήνων χωρικών καταπείσας αυτούς μετά δυσκολίας ν' αγοράσωσι αυτάς. Επειδή δεν εξήρχονται πωλούμενα γάια προς ίδρυσιν συνοικισμού ελληνικού, απετάθην τα εκ των ημετέρων προκρίτων ενταύθα Β. Συήχορ, υποπροξένω της Ανωτρούσσυγαρίας, κτηματά και πράκτορι της αιμοτποίας Λόδδη, και παρεκάλεσα αυτόν να πωλήσῃ και οίτος τα κτήματα αυτού εις τους εν λόγω χωρικούς. Ούτις εδέχθη αντί 1.200 λιρών να πράξῃ τούτο, επειδή

όμως οι χωρικοί δεν έχουν χοήματα διαθέσιμα προς πληρωμήν του ποσού τούτου, τξ άλλου δε δίνανται να επιτύχουν δάνειον με τόκον μικρότερον των 12% όπερ εντελώς απόμφορον αυτούς, ο Β. Συνήχορ εδέχθη να δώσῃ πενταετή ή εξαετή προθεσμίαν εις τους χωρικούς προς αποπληρωμήν των 1.200 λιρών ζητών δια το διάστημα τούτο τόκον 6% και αξιόχροον εργάζομαι... ". Επειδή ο Ι. Δραγούμης δεν βρήκε τους κατάλληλους εγγυητές, προτείνει λίγη για την εξένδεση διανείου: "... τη συνδρομή ελληνικής τινός Τραπέζης την Αθήνας ή ΚΠόλει, εξευρεθή δάνειον δια το ίμιστο τουλάχιστον του άνω αναφερομένου ποσού δηλαδή δια 600 λιρας... ". Τονίζει ότι οι υπόδουλοι Έλληνες πρέπει να "ενθαρρύνωνται προς αγοράν και καλλιέργειαν γιαών εάν δε ευκολυθώσιν οι περί αν πρόκειται χωρικοί να αγοράσωσι τας ειδημένας γαίας, και έτεροι θα παρασυρθάσιν τις πρόσκτηπαν τοιούτων... ". Έχει ιδιαίτερη σημασία ότι ο Ι. Δραγούμης είναι ο πρώτος που επόνικε την ανάγκη να υπάρξει στην Τουρκία Ελληνική Γεωργική Τράπεζα: "... ανάγκην ουχί επιπλούν θρακικήν μόνον, αλλά και γενικωτέραν, ως είχον την τιμήν και άλλοτε εκ Μοναστηρίου και Σερρών να αναφέρω των Β. Υπουργείων διότι και εν Μακεδονίᾳ και εν Ηπείρω και εν Θράκη, αλλά και εν Μικρά Ασία αναμφιβόλως, αν θέλωμεν να διατηρήσουμεν την περιοχήν ημών σφειλομεν, νομίζω, να κρατήσουμεν εις χείρας ημών την γην και να καλλιέργωμεν αυτήν δια χειρῶν ελληνικῶν".

Το 1906 φθάνει ως την τουρκοκρατούμενη Θράκη ο απόηχος των δεινών του Ελληνισμού της Β. Θράκης. Χαρακτηριστική είναι η παράγραφος από έγγραφο του Γ. Πρόξενου στην Φιλιππούπολη Σκάπατη, για τα βίαια γεγονότα πατά του Ελληνικού στοιχείου: "Μετέβην παφά Νομαρχεύονται συνοδεία ολοκλήρου Προξενικού σώματος και επ' ονόματι μεν απού τω εγένοντο παραστάνεις δι' εξαικολούθουσιν διατάξαιν της τάξεως ... Κατόπιν λαβών προσωπικώς τον λόγον εξέφρασα νήσιστην αγανάκτησιν επί ουμβάσιοι λέγων ότι είνε αισχος δια την Βουλγαρίαν αι αγριότητες και απαραδειγμάτισται σκηναί, οίσι ουδέ υπό τον τουρκικόν ζυβόν έλαφον χώραν.

Λπήντησεν ότι έχω δίκαιον...".

Σχετική είναι η ακόλουθη παμάγωγαφος από τα Φιλολογικά απομνημονεύματα του Κ. Βάροναλη: "... Το καλοκαίρι του 1906 οι Έλληνες αντάρτες είχανε κάποιο βουλγαρικό χωριό -δε θιμάω τώρα ποιο- για να εκδιηθούνε το κάψιμο κάποιου ελληνικού χωριού, που είχανε λέγο προτύτερο κάνει οι Βουλγαροί κομιταζήδες. Με την αφομή αυτή η Βουλγαρική κυβέρνηση του στρατηγού Ράτσο Πετρώφ έδωσε το σύνθημα στο βουλγαρικό τύπο, το σύνθημα μιας λυσσασμένης πολεμικής ενάντια στην Ελλάδα και στους Έλληνες και οργανώθηκε η "ανθόρμητη" εξέγερση των Βουλγαρικού λιανού ενάντια στο ελληνικό στοιχείο της χώρας. Το ότι η ίδια η κυβέρνηση οργάνωσε τους διωγμούς δεν αμφιβάλλει κανείς από δύον έδροντε το μηχανισμό των εθνικών εξεγέρσεων παντού και πάντα. Όμως αν αναφέρουμε "ως εκ πλαισίου", πως ο τότε διπλωματικός πράγχτορας της Βουλγαρίας στην πόλη Νάτσεβιτς κατάγγειλε με μια σειρά άρθρων σε κάποια Βουλγαρική εφημερίδα την κυβέρνηση του για οργανωτή των διωγμών..."

Τότε πολλοί πρόσωποι από την Β. Θράκη καταφεύγουν στις τουρκοκρατούμενες περιοχές και στην ελεύθερη Ελλάδα. Ο Ι. Δραγούμης φροντίζει για την εγκατάστωση στην πε-

οιοχή των πολλών προσφυγικών οικογενειών.

Μεριμνά, για την αποστολή διασκάλων σε χωριά, καθώς και για τον διορισμό ειδικών επιθεωρητών. Προτείνει τους Θριαμώτες, Μ. Α. Σπιμούλη, θεολόγο και νομικό και τον Α. Κουρτίδη, γιατρό και φιλόλογο. Υποδεικνύει την απονομή παιδαρήματος σε ιεράρχες και στον Λεονταρίδη, που με τις δωρεές του ιδρύθηκε σχολή στο Δεδέαγατς. Ζητεί την εγκατάσταση στην περιοχή μιαστικού πράκτορα (αξιωματικού). Ήραφει στην Επιτροπή προς Ενίσχυσιν της Ελληνικής Εκπλησίας και Ημεδειάς να χιουμηρήσει χρηματικά ποσά κ.λπ.

Στις ομιλιώσεις του περιγράφει τη ζωή στο Δεδέαγατς:

"Η ελληνική γλώσσα, γλώσσα των ουλονιών, όποις τα γαλλικά στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, είναι στα στόματα όλων των Φραγκολεβαντίνων, των Αρμενίων και των Εβραίων. Ήμουν χθες σ' ένα ουλόν εδώ στο Δεδέαγατς που ήθιαν απ' όλα τα μέγη του Ελληνισμού άνθρωποι για να εργατασταθούν και να προκόψουν, εδώ που είναι κάθε καυνδάς καριόδη, τι ενώνει τους Έλληνες, να απαλάνει τις διαφορές τους, αν όχι η εκκλησία; Και ο γυναικίς που τραβούν τους άνδρες τους στην πατριωταράδοτη εκκλησία, οι Ελληνίδες, που μαζεύονται πάντα στην εκκλησία κάνονται μεγάλη εθνική δουλειά και τις ευγνωμονών· ενώνουν περισσότερο τους Έλληνες της Κεφαλληνίας, της Χίου, της Θράκης, της Ηπείρου, της Μακεδονίας, του Μαρού και της Ηόλης και της Σμύρνης και τους λένε, χωρίς λόγια, πως πρέπει να συνεργάζονται όλοι μαζί για να διατηρήσουν την εκκλησία... Τώρα στη Θράκη, είμαι οκληρός και κρυσταλλένιος, σαν το διαμάντη. Βλέπω μόνο πως, αν η Ελλάδα δεν το θελήσῃ, ο Ελληνισμός ώμως, το έθνος όλο, πρέπει να θελήσῃ να πολεμήσῃ για την ένωσή του. Την ένωση να την κάμη πρόσχορμα, σκαπά, σημαία, όπλο, όργανο τα πάντα και να το βρυνταψωνήσῃ σ' Ευρώπης και σε Τουρκίας..."

Ως Υπορρόξενος στο Δεδέαγατς επικέπτεται τη Σαμοθράκη. Δυστυχώς δεν βρέθηκε στο Αρχείο του Υπουργείου Εσωτερικών η υπ' αριθ. 292/16.7.1906 έκθεσή του για την οποία γράφει συνάδελφος του διπλωμάτης ότι ήταν πολύ κατατοπική. Τις εντυπώσεις και τις συναυθίματά του καθίς και τους ιποχωριμόδες του στο νησί των Καβεζίων, ο Ιων Δραγούμης εκφράζει στο βιβλίο του "Σαμοθράκη": στον πρόλογό του επισημαίνει: "... το βιβλίο αυτό, που είναι μάλλον συγκαιρινού και νέου ανθρώπου σχετικά με την εθνική του συνείδηση...". Οι στοχασμοί του διαδέχονται ο ένας τον άλλο καθώς περιγράφεται το ιστορικό νησί. Πονεί για τη σκλαβιά, επιτυνατεί και διερωτάται: "Άλλά και τι αξέχει να θέλη να ξη μια φυλή, αν δε θέλη και νικήσῃ; Και πώς θα νικήσῃ, αν δεν ενωθῇ όλη και δε φτειάσῃ ένα κράτος μεγάλο και δυνατό, οργανωμένο πολιτικό με βάση την τοπική αυτοδιοίκηση, αφού τέτοιο είναι το φυσικό της." Για την αυτοδιοίκηση των ίδεις είναι τις "έναις ο κοινωνικός οργανισμός που βάσπιαξε τη φυλή αιώνες..."

Η τωρινή Σαμοθράκη έχει ποινήτη που είναι συνέχεια της σαμοθρακικής πολιτείας, που περιγράφει ο Λοριτοτέλης. Αδύφιδο αν άλλαξαν ονόματα οι άρχοντες, τα πρόσωπα μένουν ίδια. Τότε ο πρώτος άρχοντας λεγόταν "βασιλεὺς" και ήταν θρησκευτικός μαζί και πολιτικός άρχοντας. Τώρα ο άρχοντας λέγεται "δεσπότης". Λναλογίζεται ο Ι. Δραγούμης ότι το άγαλμα της Νίνης το έστησε σ' ένα βράχο του νησιού μάποις "τικηφόδος κατάντιρα στη Θράκη και τη Μακεδονία": Τόπους που ο Δραγούμης λόγεψε και αγωνίστηκε για την απελευθερωσή τους. Γοράφει "Η Νίνη είναι ίμνος, παιάνιας, αρμονία, είναι μέθη, είναι γέλοιο, είναι χαρδ, είναι θεά ...

είναι φως φεγγοβολή φωτιά ...". Χρόνια αγγίτερα ο αιείνηστος αδελφός του Φιλιππος Δραγούμης σημειώνει (πον Πρόλογο της Β' έκδοσης της "Σαμοθράκης": "... η Νίνη φτερούγησε τελευταία φορά καντά του, την ώρα που αντάμωνε (ο Τσον) τον θάνατο, και του αφήρε στο νεκρό πλέον πρόσωπο κάποιο ασύλληπτο χαμόγελο").

Πάνω από δυο χρόνια ο Ι. Δραγούμης αγωνίσθηκε αιθεναγά στον Θρακικό χώρο. Λντιμετώπισε μνοίους κινδύνους, ανυπέρβλητες δικτυολίες, σκληρές δοκιμασίες και συχνά την ολιγωρία του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών στα αιτήματά του για να προετοιμασθεί μεθοδικά η απελευθερωση της Θράκης. Κυκλοφόρησε, δύο ήταν Υπορρόξενος στο Λεδέαγατς, ανυπόγραφα φυλλάδια για να εξιψώσει το εθνικό φρόνημα των υποδιύλων: Α) Καταπιτακό του σχολείου (1905 -1906) πριν από την ίδρυση του "Εκπαίδευτικού Ομίλου", Β) Δισέλιδο τυπωμένο φύλλο που έχει την επιγραφή "Οδηγία προς τους διδασκάλους των εν Θράκη ελληνικών σχολείων", Ι) Ανυπόγραφη έκκληση προς τους Έλληνες για την ίδρυση σχολείου για δασκάλους και μαθητές, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται: "Το Ελληνικόν έθνος, επειδή είναι λόγω φυλής εκ των ολγανθρωποτέρων των επί γῆς εθνών, άγει την πηγενών και επειδή εν τω αγώνι της ζωής περιστοιχεῖται υπό πολλαπλών και πολυπληθών εχθρών, η δ' εξόντωσις αυτού του φαβερού ιδία γεντονος - των Σλαβών - ανέκαθεν απειλείται και συστηματικώς επιδιώκει, δια τοίτο καιρός πλέον είναι να παρασκενάση τάξιν ανθρώπων, αποκλειστικόν έργον και δη αυτό τούτο επάγγελμα εχόντων την αποσβήση του κινδύνου τούτου. Η ταξις αὕτη, έστω η των διδασκάλων και των μερών...". Ηστεύει λοιπόν, ότι επιβάλλεται η Παρασκευή κατ' έτος πεντήκοντα ειδικών οργάνων και η αποτολή αυτών εις πάκιαν γωνίαν της ελευθέρας και δουλής γῆς είναι αναπόδινος πλέον ανάγκη τα δργανα τιαύτα θα αγαπήσουν τον Ελληνισμόν περιανθρώπως, θα εξυπήσουν το εθνικόν φρόνημα όπου κομάται τούτο, θα εμφυτήσουν την αγάπην της Ελλάδος, όπου τυχόν εξημάσθη αύτη, και θα σπάρουν θάρρος όπου ανάγκη και δια λόγου και δι' έργου.

Οι διδύσκαλοί μας, όπως είναι και οι ιερείς μας δεν είναι προηπομπιμόνοι προς επιδίωξιν και επίτευξιν του μερού, αλλά δικτυολού και πλήρων κινδύνων τούτου σκοπού.

Λια τούτο πρέπει να παρασκενάσωμεν τα δργανα τιαύτα. Θα παρασκενάσωμεν ταύτα επίτηδες δια τούτο. Θα παρασκενάσωμεν εν είδος τάγματος γενιτικών, εν είδος τάγματος μεριποστόλων, και αν θέλετε ονόματα μεριπέτερα, εν είδος Σπαρτιατών, Αποστόλων, εποίμων και εις πιρού και εις ούανατον..."

Προτείνει την ίδρυση Σχολής "όπου θα διδάσκηται εις νέους Έλληνας η αγάπη του Ελληνισμού και η καλλιέργεια αυτής, ούτως ώστε οι νέοι αποί να γίνονται αποκλειστικοί, ακράτητοι, απόστολοι της ζωής της δυνάμεως του Ελληνισμού ...". □

ΚΑΛ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗ-ΜΟΥΣΙΟΝΟΥΛΟΥ

ΘΡΑΚΗ
ΜΟΡΦΕΣ & ΓΕΓΟΝΟΤΑ
1902 - 1922

ΕΠΙΧΑΝΤΕΣ ΛΟΙΠΑ

Κώστας Θρακιώτης "ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ"

Το αίμα των Ηρώων

... Ξεναγήτηρος και πάλι η καμπάνα του Άη-Νικόλα. Τρέχουν οι Χριστιανοί κοπαδιαστά σαν κυνηγημένα πουλιά, να δουν και ν' ακούσουν τι θα ελέγουν οι πεφαλές.

Ο κύριος οχολάρχης, όπως πάντα, μίλησε εκ μέρους της Κοινότητας. Διάβασε την απόφαση της Ελληνικής Κυβερνητικής κι έδωσε τις σχετικές εξηγήσεις για την ανάγκη που υπογράφει σ' εκείνες τις κρίσιμες στιγμές τη μεγάλη θυσία για το γενικό εθνικό διάφορο.

Ήταν μια σκληρή δοκιμασία, πικραδεχόταν, για έντι μεγάλο μέρος του Θρακιώτικου λαού, που ωστόσο και δε θα χανόταν. Στο κάτω-κάτω της γραφής η πατρίδα ήταν αυτή που έβγαινε περδικιένη. Λιπό προπάντων είχε σημασία πάνω απ' όλα. Τ' άλλα έρχονταν σε δεύτερη μοίρα. Όπως και να ήταν η πατρίδα σαν στοργική μάνα θα τους αγκάλιαζε όλους και θα τους έδινε μια καλλίτερη τύχη. Θα ξανάφτιαχναν τη ζωή τους καλλίτερα κι από πρώτα, χωρίς την αγωνία και τους κατατρεγμούς του Τούρκου ή όποιου άλλου δυνάστη.

Και τέλεωντε τη ψηφιούχη του μ' εκείνον τον περιφύμο στίχο του Θεοφίλου: «Θαρσείν χοη, φίλε Βάττε. Τάχ' αὐγιον ἔσετ' ἀμεπον». Κουράγιο πατριώτες. Ο Θεός δε θα μας αφήσει. Καλλίτερες μέρες μας ετοιμάζει σε μια καινούργια και χαρούμενη ζωή...

Πάνω στο ίδιο θέμα έπλεξε κι ο δευτόπτης το παραπομπικό του λόγο, επικαλούμενος τη θεία Ηρόνοια, τη θεία δικαιούνη και το θείο θέλος.

Ο κόσμος έκλαιγε. Σαν τι μπορούσε να κάνει; Ήταν ότι να του χτύπησε ξαφνικά το απροπελέμη μαζί με τον ίδιο το θάνατο. Μα αυτός ο θάνατος σα να τους φαινόταν πως δεν έμοιαζε καθόλου μ' εκείνον τον άλλο θέντατο κι ας ήταν ένιοι κομμάτι απ' αυτόν. Βλέπεις τον γλύκυντε η κοινή παραδοχή. Λεγε μπροστές να γίνει κι αλλιώς. Είχε αποφασιστεί. Η πολιτεία έπρεπε να σβήσει, να πεθάνει μέσα σε δύο ή τρεις το πολύ εβδομάδες. Τόση ήταν η διοράμη που της έδιναν οι αρχές. Θα έρχονταν λέει σε λίγο τα επίταχτα ελληνικά καράβια να τους παραλάβουν και να τους πάνε όπου ήθελαν. Θα έπαιρναν μαζί τους τα απαραίτητα, τα χρειαζούμενα που λέει ο λόγος κι ο θεός βοηθός.

Και τότε άρχισε η μεγάλη αγκούστα και η παιδωμά.

– Πώς θα τ' αφήσουμε όλα ετούτα, γυναίκα και τι θα πάρουμε μαζί μας;

– Πού θα πάτε γείτονα; Πού θα τραβήξετε;

– Πού θα φύγουμε και θα πάρουμε των ομαστικών μας, κυρι Γιώργη ωντάς; Στην κατάρα δε λες καλλίτερα;

Κανές δεν ήξερε τι θα έκανε, πού θα πήγαινε και πώς θα πορευόταν. Όλοι τους τα είχανε οιαστίσει.

– Ανάθεμα την ώρα και τη στιγμή, κακοχρονάχει τους.

Έβριζαν κι αγανακτισταν όλοι. Χτυπιούνταν για την άδικη μοίρα που τους έλαχε. Ταύτιζαν και πνήγονταν στα δάκρυα οι γυναίκες.

– Ένας λόγος είναι φύγεις. Να παρατάς σήμερα δ, τι σύναξες με το αίμα της καρδιάς σου τώρα και τόσα χρόνια. Να βιώνουμε και κάτι στην μπάντα, έλεγες, για να τάχεις α-

ποκούμπι στα γεράματά σου. Κι εκείνη την προκοουρμή της θυγατριών σου και τη σοδειά του χρόνου, τι τόσα θυμητικά μιας ολάκερης ζωής πώς να τ' αποχωριστείς; Και τότι εδώ τα ζωντανά και τούτο το πουλιάρικι που ήταν η χαρά της Βαγγελέτσας σου, σαν του έπλεκε τη χήτη του με κορδέλες και το βασκάνουν; Θωραίς πως ετούτος ο αργαλειός, τούτο το αλέτρι, οι σβάρνες, ο βολοκόπος κι όλα τα σύνεργα της δουλειάς σου δεν έχουντε ψυχή; Θωρείς δεν ξεφωνίζουν από των πόνο τους κι αυτά γιατί τα παρατάμε; Θωρείς δεν ξέρουντε την πάρο μας και τον καπηλό μας; Έλα, πες μου με τι παρδιά θα μπορέσεις να τ' αφήσεις για να τα χαρεί ένας άλλος που δεν τα πόνεσε; Είναι σα να ουν τα κλεψει μέσα από τα χέρια σου, πιλονοντας πρωτιό του το κλειδί του οπιτικού που. Λε θα τα χαλαρίσεις ποτέ, μα ποτέ. Εποδά στα ξαφνικά σου έρχεται μια αντριά που σε χτυπάει στο κεφάλι. Να τα δώσεις όλα φωτιά και να γίνεις μαζί τους κι εσύ πούλμπερη και σπάχτη...

Κι ο Λιγυονοπιάτικος ήλιος ολοένα ψηλώνει κι είναι στις δόξες του. Η θάλασσα πέρα αποφυγιλαίζει. Φυσάει κι ένα χλιαρό αερόπιο που φέρνει την ανάσα του πελάγουν να σε πλιντιάζει. Όλο αλιάρια κι αμάδα καταριμούν απ' τον ταρσανά, τα φαράδικα και τη φυσιάδα.

Στους δρόμους τώρα κιλάντι τα κύματα των ανθρώπων. Τραβάνε όλοι στο μόλιο άντρες, γυναίκες και παιδιά. Κουβαλάνε ντέγκια, μπόγους, σεντούκια, βαλίτσες, καλαθούνες. Λάκρια και τα πιο μικρά βοηθάνε τους μεγάλους. Μανάδες με το 'να μωρό στο χέρι και στο άλλο μ' ένα μποξά, πορεύονται με την ψυχή στα δόντια. Καλότυχοι αυτοί που είχαν τα βαπτισγέρα τους κι οι άλλοι που πλέρωναν δσα- δσα στους αγωγιάτες για τη μεταφορά.

Μειρολογάει ο γιαλός απ' το ανθρωπομάζ. Φωνοκόπι, στριμωγμα κι άγιος ο Θεός στην αποβάθρα. Κι ο ήλιος μεσημεριάτης να προσένει να ιδρωποτάνε τα κοριμά. Ατελπισία.

– Μη σπριώχνεστε! Θέλουν να βάλουν τάξη οι τελωνεικοί. Όλοι θα φύγετε. Κανένας οις δε θ' αφήσουμε. Θα σας φωνάξουν όταν έρθει η σειρά σας. Και το νου σας, μη χάστε τις αποδείξεις για τα μπαγκάζια σας.

– Χριστιανέ μου, τι έπαθες;

– Ξέχαιρι στο υπέρ το παλτό μου. Πώς θα ξεχειμώνασω;

– Κι εγώ παράτησα πάνω στη φωνή μου την γκαζέα. Άκου μιαλό.

– Κι εγώ το μόλι του καφέ.

– Θ' αγοράσουμε εκεί που θα πάμε καινούργια.

– Ποιος μπορεί να το πει και νιν 'ναι σίγουρος;

– Ο Θεός βοηθός.

– Το παιδί, Ελένη, που είναι το παιδί;

– Εδώ είναι και η ησηκωσ.

– Χριστίνα, Γιώργη, Φανή, Θανατάκη. Θέλω όλους σας να σας έχω μπροστά μου. Να ους θωρά.

– Αμάν, Επιτρόπη, μας πήρε κατόπι κι ο Λεόρ. Θέλει να 'θει μαζί μας.

– Τι να το κάνωντε το σκυλί; Αυτό δα μας έλειπε τέτοια ώρα. Λιντε, διώχ' το Κωνσταντή ... διώχ' το ... Οιάπι!

– Ήρθε το καράβι μας; Θεέ μου, γιατί αργεί; Εσείς πού πάτε;

– Εμείς τραβάμε για το Τασγιέζι. Κι εσείς;

– Για την Καβάλα.

Άφιέρωμα

— Εμείς είμαστε για τη Σαλονίκη. Ο γιος μας δουλεύει στα καπνά.

— Τυχεροί, τυχεροί. Δε θα σας λείψει τίποτα. Εμείς θα τραβήξουμε για την Κοζάνη, ίως να βρούμε κάτι πιτιώτες που έχουμε εκεί.

— Θα ταξιδίψουμε μαζί... Κι εσείς που με το καλό;

— Για τον Περάμα. Υστερά βλέποντας και κάνοντας...

— Η ώρα η καλή.

— Νάτο, έφτασε κιόλας το βαπτόρι για τη Σαλονίκη. Είναι εκείνο με το κεραμίδι φουγάρο.

Χτυπάει το καμπανάκι. Σφυράει δυνατά ένα βαπτόρι που ουλπάρει για τα νησιά. Το χαιρετάνε τ' άλλα καφάβια που γεμίζουν.

— Καλή τύχη! Καλή τύχη!

Μαντήλια ανεμίζουν με μάτια δακρυσμένα.

— Στο καλό κι η Παναγία μαζί μας. Στο καλό...

Ένα βουνότι ξέφουν οπρώνεται μέσου από το πλήθος. Μια γηννώνιται ξεφωνίζει στριγγά.

— Το παιδί μου... σώστε το παιδί!...

— Τι έγινε;

— Τίποτα, τίποτα.

— Ένα παιδί παραπάτησε κι ἐπεσε στη θάλασσα απ' το μεγάλο σπρωξίδι. Ήπιε λέγο νερό κι από την δύο.

Καθηηηχάζουμε, μα δχι για πολύ. Σε λίγο ακούμε πως δυο γυναίκες λιποθιμήσαν μέσα σ' εκείνον τον συνωστισμό. Κάποια δλλη νεώτερη ἐπεσε ξερή με βάργους. Την ανεβάζουν από κατάστρωμα. Έπειτα μαθαίνουμε πως ήταν της ώρας της και σε λίγο θα ξεγένναγε.

Τέλος. Το πώς μπιψάζουμε κι εμείς μέσα σ' εκείνο το νταβιτσούρι ούτε που το καταλάβαμε. Ο πατέρας ήταν χαρούμενος, που δικαιούεται να πεις τα κατάφερε να μας βολέψει σε κάποια καμπάνια.

Νταγκ, νταγκ, χτύπησε πάλι το καμπανάκι. Πήρε μπροστή τη μηχανή. Τελείωσαν τα ψέματα. Φεύγουμε.

Τώρα αντικρύζουμε για τελευταία φορά με πόνο την δυορρή πολιτεία που μας γέννησε. Το μικρό Παρύπο του Βορά, όπως το λέγαμε και καμαρώναμε.

— Αντίο, γλυκό μας Λεδέαγατς, αγαπημένη πατούδα, με τους απλόχωρους δρόμους και τις πρόσωχαρες αλέές σου. Με το γραφικό που λιμανάκι και τα δροσόλουστα καλοκαιρινά τικα κεντράκια σου.

— Αντίο, και στο ψηλό κάτασπρο φάρο σου, να φέρνει το

ελαδοφόρο και πιερήγυρο μήνιγκα του στους ανήσυχους ταξιδευτές.

— Αντίο και στο Σαράν — το μεγαλόπερο Διοικητήριο— που φάνταζες σαν αληθινή αρχόντισσα στη μεγάλη παραλία. Άχ, σήμερα αυτή ήταν ανασκαμμένη φριχτά και συρματόπλεχη από τα οχυρωματικά έργα που έκαναν οι Βούλγαροι...

— Να, εκεί, λέει, έστησαν και τις δύο πυροβολιώρχες του. Κι εκεί, πιο πάνω στο ψήλαμα, τα δύο ξύλινα ομοιώματα μεγάλων πυροβόλων. Τρομάρα τους! Παιδιάτικα, που λέτε, σκιάχτρα, έτσι για να τι βλέπει ο “Λβέρωφ”, να ξεγελέται και ν' αλαργεύει... Τόσο τους έκοβε. Αντίο, Λεδέαγατς. Καλή αντάμικη και πάλι. Θα ξαναρθούμε...

Και ξαφνικά μια φωνή μπήζε κάποιος που αγνάντευε από την πλάση.

— Φωτιά, φωτιά!... Βάλανε φωτιά εκεί κατά του Πρωτόπαπα το μέλο στο γαλλικό σταθμό...

— Ο μπάρμπα Σιδερής, είναι που θι το 'καιντ, λένε. Έβανε φωτιά στο βίος του... Μα να μι άλλη εκεί.. κι εκεί.. κι εκεί...

Χυμάνικαν στον ουρανό οι μεάροι καπνοί που τύλιγαν την αγαπημένη τους πολιτεία μέσα στις φλόγες. Ήταν και αυτό μια ύστατη διαμαρτυρία απελπισίας για το κακό που γινόταν.

Δεν έλεγε να καταλαγάωει η ταφαχή κι ο θόρυβος, όταν ακούστηκε μια χαρούμενη φωνή πλάι μου.

— Καλέ ο Λέόδη!... Ήθε, μητέρα, ο Αζόδ.

Τι ήταν εκείνη η οικογενειακή υποδοχή δε λέγεται. Συναπάντημα με το πιστό σκυλί που ήρθε κολυμβώντας απ' τη οπεριά στο καράβι.

Το χαίρονταν δλοι. Κι ο Λέόδη κούναγε πασχαρά την οιρά του, ευτυχισμένος που αντάμωσε με τους δικοίς του. Ο καλός και πιπός Λέόδη... □

Κώστας Θρακιώτης

ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΙΚΟΛΑΙΩΝ

Μαρία Τολούδη “Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ”

Αλεξανδρούπολη 1926

Κάθητε νύχτα κατά τις 02.00 δυο γυναικείες φτηγούρες, μια μεγάλη και μια μικρή, διασχίζουν την πόλη από Βορρά προς Νότο με ένα τενεκέ ανάμεσα τους.

Η κυρία Ζωή και η μικρή Αναστασία. Ένα ωχνό πλασματάκι, με αδύντια πόδια, ίσο μιαλί και δυο τεράστια μάυρα μάτια, δυο μικρές λίμνες να κυριαρχούν στο μελαχρινό πρόσωπο. Πήρε από τον μπατόλι της, τον κυρ Απόστολο, τον φοίνιναρη και πελλιβάνη.

Κάθε βράδυ αφήνουν κουρασμένες τον φοίνινο, και κοινβαλώντας τον τενεκέ με τα κάρφουνα, κατευθύνονται στις παραγκιές κιντά στο γιαλό, εκεί που εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες εδώ και τέσσερα χρόνια.

Τον τενεκέ τον κρατούν μ' ένα ξύλο περασμένο στο χεραύλι μην και ζεμπατιστούν. Τα κάρφουνα τα θέλουν για ζέστη, μαγείρεμα και πλύσιμο. Ο καρός κανόνιζε τη χρήση τους. Λάνειζαν και στους γείτονες. Οι συνθήρες το επέβαλαν. Ο τενεκές έγερνε προς την Αναστασία λόγω της διαφοράς ύψους. Ήταν ψηλή για εννιάχρονη, όχι αρκετά να στέκεται δίπλα στη μάνα της, μια ψηλή γυναίκα, με αυστηρό κότου και καφετιά φορεσιά Μακράς Γέφυρας. Φούστα μακριά σουρωτή και κοντό ζακετάκι κλευπό μέχρι πάνω.

Το βήμα τους αντηχεί μέσα στη νύχτα. Η πόλη κοιμάται. Κάτι αδέσποτα τρομαζούν, ξεκοιλουριάζονται, πολλαπλασιάζονται ταυτόχρονα με τους συνιωτισθέντους θορύβους και τον δικό τους φόβο. Το φυλοκάρδι τους τρέμει όπως και τα πόδια τους από την κούρσα.

Η μικρή Αναστασία θα ήθελε να οφειξει το χέρι της μαμάς της αλλά τις χώριζε ο τενεκές με τα κάρβουνα. Τον χειμώνα της ήταν απικρατήτης το κιλοπαύρι πινυπόφρος.

Στο φούρνο, εκεί που έπλαιθαν τα κουλούρια μαζί με τους υπόδιοι πους, αδέλφια και μπαμπά, όλα ήταν υπό ελαγχό. Ένιωθε αιφάλεια, θαλπιωρή και την δύναμη των ανδρών να την θωρακίζει, καθώς τα μικρά χεράκια της βουτούσαν το κουλούρι στο σουσάμι. Κουλούρια από ρεβιδιομαγιά, τικιό τικιό, τα μικρά και τραγανά. Πρώτα έψηναν αυτά και μετά πέντε – πέντε τα περνούσαν σε κλωστή. Ακολουθούσαν τα μεγάλα με το σουσάμι. Αυτά έμεναν να σταθούν, αφρύτερα ψηνόταν. Την τέχνη την έφερε ο κυρι Απόστολος από την πατρίδα, τη Μακρά Γέφυρα. Και μπουγάτσες ήξερε να φτιάχνει, άλλα δεν έφευγαν.

Ο κόσμος δεν είχε χρήμα.

Όταν η μάνα είχε κέφια τραγουδούσε. Τότε ήταν γιορτή. Όλους τους άρεζε ακόμη κι αν ήταν “λιπητερό” όπως το λέγε.

«Στη βρύση που πάνα νερό τώρα το πίνουν άλλοι», και σφούγγιζε το δάκρυ κρυφά.

“Το σπίτι τους, τους μπαξέδεις, τον φουρνό και το νοικοκυριό της. Ήσοι το χαίρουνται,”

“Δόξα το Θεό” πήρε μεγάλο άνδρα αλλά το ψωμί δεν της έλειψε ούτε στην προσφυγιά.

Τα παιδιά της άλλι μια γροθιά. Και η Αναστασία μια βουκιά άνθρωπος, ένα με τα αγόρια. Όταν η κούρσα στέραινε ώμους και βλέφαρα, η μικρή έπεφτε στις τακτιβάλια, δίπλα στις γάτες, νια ξεκαπιαστεί. Τότε την έπαιρνε ένας γλυκός ύπνος ακούγοντας τους ψιθυρούς της οικογένειας, ακόμη και τους κανγάδες. Καθόλου δεν την ένοιαζε. Τασσά, ξέπνια φείγονται, ήταν το πρόστιγμα. Τίναξε τα αλεύρια από πάνω της και στο έργο το πιο δύσκολο. Να διανυθεί η απόσταση φουρνος παράγκες μέσ' τη νύχτα χωρίς φως. Οι αστροφεγγιές και η πανσέληνος οι καλύτερες της. Από τότε λίτισε τα αστέρια και το φεγγαρόφωτο.

Την παιδική της παρηγοριά. Τότε ήταν που τα καλούσε να την φέγγουν στο μαρού, για τα κοινωνικά ποδαράκια της, δύριμο.

Όταν έφθανε στην παράγκα, έβγαζε έναν αναπτεναγμό, και φρούτο στο στρόμα να κοιλωριωστεί μέχρι το πρώτο που ξεκινάει η άλλη βάρδια. Ένας σκούρος άγγελος έριχνε την κουβέρτα πάνω της, μαζί με τον άλλο με τα άσπρα φτερά που έριχνε τη σκιά του μέχρι τις 7 το πρωί. Τότε φυσούσε το γάλα και τρέχοντας έπιανε γωνία στο κέντρο, με τον ταμπλά στο χέρι, περιμένοντας τον πατέρα με τα κουλούρια.

Λιτή κροτιδία των ταμπλά κι αυτός αφάδιαζε τα κουλούρια. Τρία σημεία στην πόλη όσα τα παιδιά έπιαναν. Το πιο ασφαλές κι απάνεμο η μικρή τα αγόρια στο λιμάνι και στηθιμό αντίστοιχα. Ο κυρι Απόστολος μετά την διανομή πήγαινε ξανά στο φουρνό. Ανάπταλα μόνο το μεσημέρι. Μετά τα ψητσικά 5 ώρες ύπνου, και μετά ξανά στο φουρνό.

Ο ταμπλάς γεμάτος τραγανά κουλούρια, από μόνος προκληση για τους περαστικούς συνβολιθοποίησης της τιμής.

“Το νου σου στον ταμπλά” είλγε ο κυρι Απόστολος κι έφευγε.

Π Αναστασία πρόσεχε, έβαζε τα λεφτά στο κουτί και χρηπηδούσε στο ένα πόδι παζούντας “κουταό” για να περάσει η ώρα. Έπιανε κουβέντα με τους αγοραστές, τους άλλους μικροπωλητές. Υπήρχαν κι απώλειες. Η γνωστή τυπωματοπαρέα. Ένα, δυο κουλούρια. Έτη για να διατηρείται η φήμη τους.

Υπήρχαν και μεγαλύτερες απώλειες. Λράστης; Ο πέρως. Λιτός που κατεβαίνει από ψηλά από την Παλαιγία, διασχίζει τους δρόμους, σαρώνει ότι βρει, αλλά βρίσκει τον μάστορη του στο Θρακικό πέλαγος.

Ένιας τέτοιος βούτηξε τα χαρτονομίσματα. Πλάνταξε στο ιλλάμα η Αναστασία περιμένοντας την τιμορία που λόγω του μικρού της ηλικίας δεν ήρθε.

Παραδίπλα στους άλλους μικροπωλητές ήταν κι αυτός με το ξωτικό πουλί, που έλεγε την τύχη. Δεν ήταν μόνιμος. Έκανε βόλτες σε γειτονικές πόλεις και σε γειτονιές με γυναικομάνι.

Όταν ερχόταν, τα χρώματα του αφεντικού και του πουλιού λάμπρωνταν την γωνία και μέγειναν την Αναστασία. Τότε αιλάφωνε η βάρδια κι ο ταμπλάς άδειαζε γρηγορότερα από τους ευχαριστημένους αλλά κι δυσαρεστημένους πελάτες του. Τα καλά νέα επέτρεπαν τις διατάνες μια και ήταν μπροστά. Τα δε άσχημα θέλαν παρηγοριά, να γλυκάνει το χείλι πριν πικραθεί.

Ελάτε κύριοι δοκιμάστε την τύχη σας.

Άφιέρωμα

Ντριγκ γέπεφτε το νόμισμα στο κουτί, και ο παπαγάλος με την καπιτονορωτή μάτη βουτούσε ένα χαρτάκι από το καπέλο.

Δρόμο βλέπω και λιχτάρα, διάβαζε το αφεντικό. Πέντε αγόρια θα ξήσετε να καμαρώσετε. Η στεναχώματα φεύγει. Μιαρός καβαλάρης θα έρθει αλλά χρυσό κουτί φέρνει. Ό,τι κι αν έχετε, θα ξήσετε, και τρισέγγονα θα δείτε. Θηλυκά και πλούτη στο σπιτικό σας.

Τις εξαιφετικούς πελάτες ο παπαγάλος έλεγε και νούμερα. Τα χρόνια της ζωής του πελάτη. Όταν ο ταμπλάς αδειάζε, το σπουδάσι η Αναστασία το σκορπούσε στην περιστέρια. Όχι όλο. Το υπόλοιπο το μάζευε για τις κότες της Αστασίας με αντάλλαγμα ένα αιγάλι.

Φρεοκόπτατο μικρή μουν, και το έβαζε κάτω από τη μασχάλη.

Η πρόκληση ήταν μεγάλη, αλλά αποφάσισε και το σουσάμι το 'δωσε για τον παπαγάλο.

Αυτάλλαγμα; Να ακούσει το μέλλον. Πόσο καιρό θα πουλάει κουλούρια; Θα πάει σχολείο; Θα βρει τον πρόγυπτα;

Ο παπαγάλος έφαγε το σουσάμι, και η Αναστασία, στηρίζομενη στον ταμπλά περίμενε. Ή καρδούλια της χτυπούσε. Όμως ο παπαγάλος ακίνητος και αμιλήτος.

"Αχάριστο πουλί" σκέψητηκε και είπε.

Εντυχώς το αφεντικό ήξερε το πουλί και την τέχνη του. Ντριγκ γέχει ένα νόμισμα στο κουτί και ο παπαγάλος βουτάει ένα χαρτάκι.

"Ενενήντα δύο χρόνια θα ξήσεις" γελώντας διάβασε και ξυγίζοντας με την ματιά του την Αναστασία, "δηλαδή καιμάτι 80νταριά ακόμη" και τραντάχτηκε στο γέλιο.

Έντρομη η Αναστασία από το βάρος της πρόβλεψης το βαλε στα πόδια. Τρομάζοντας τα μελλούμενα τις τρυφερές ψυχές. □

Δέσποι Καρούσου "ΜΑΚΡΗ"

Η ανδρώπινη περιπέτεια και οι καταγραφές της

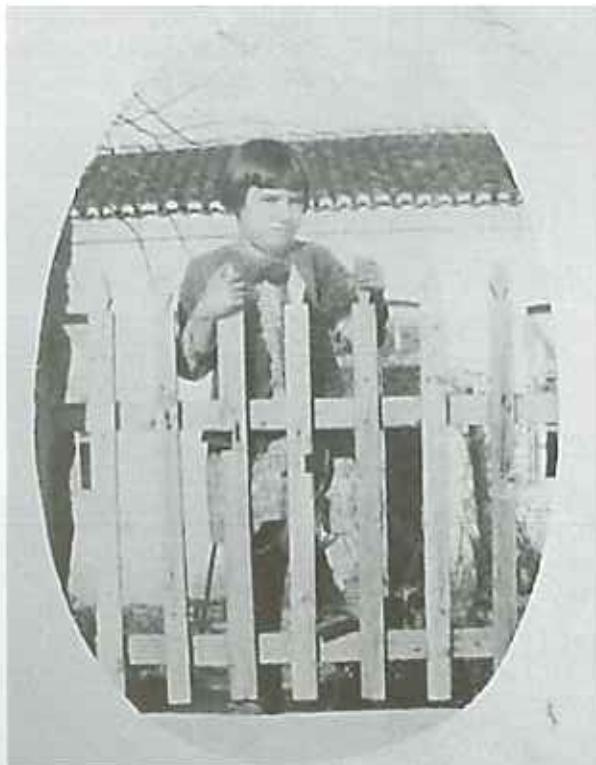
Μέσην από τ' όραμα της θάλαισσας έρχεται η εικόνα μιας συγκεκριμένης ακρογιαλιάς νιάθω τη διάθεση να περπατήσω τούτη την ακροθαλασσιά με τη λεπτή άμφιο και το λευκό χαλίκι, τούτη την ολόφωτη αστή, τη γραφική γωνιά που ακόμη δεν άγγιξε το χέρι του πολιτισμένου ανθρώπου, του βάροβαρου. Το πολύχρωμο γαλάζιο του πελάγους, έρχεται ν' ανταμώσει με το άλλο, το κυματιστό κιανοπράσινο του απέραντου ελαιώνα.

Πόση απαλότητα αναδίνει το τοπίο, τούτο το πρωινό του Ιούλη!

Το εκκλησάκι, η Αγία Παρασκευή, κλειστή, μανταλωμένη. Τρεις φορές έφτασα ώς την πόρτα της και δε στάθηκε δυνατό νιι πλακικυνήσω τη Χάρη της. Ας είναι μανταλωμένη παρά να χαθούν οι θησαυροί του τόπου από βέβηλα αρπακτικά χέρια. Λες περιμένουν τα κειμήλια και οι πολύτιμες εικόνες τη στιγμή που αιφαλισμένα θυ αφεθούν στα πρόσθια βλέμματα των προσκυνητών απ' όπου κι αν έρχονται και σ' όποια θρησκεία κι αν πιστεύουν.

Η σηγαλά, η γιαλήνη, το κελάδημα των ποιλιών, οι καθημερινοί θόρυβοι μιας οάσης αγροτικής περιοχής, αραιοκατοικημένης, είναι ανάπαυλα, ανακούφιση, για το τυραννισμένο νευρικό ανώτημα του ανθρώπου, από τον ίλιγγο και το θόρυβο της πρωτεύουσας.

Καθώς αφήνουμε το λεωφορείο, προχωρούμε το δρόμο πτζή, όπου πτιάνουμε στο καφενεά-ταβέρνα που διατηρεί τη δροσιά μ' ένα τσαϊδάκι από πλούσια ψυλλωσιά πλατα-

Τι παιδικά
της χρόνια
η Δέσποι
Καρούσου
τα πέρασε
στην Λλεζαν-
δρυπόπολη.

νόφυλλων. Προσφέρει ίνοικο μυριωμένο απ' την αλμύρη της θάλασσας, από τον άνεμο που έρχεται από το βαθύ πόντο, τον ολάνιο χοτό οπούς αγέργηδες την Λιόλη.

Έχω συγκεντρώσει δύο μου το είναι, σε τούτο το δραμα, τόσο σπάνιο, τόσο τέλειο, που μόνο η φύση, ο γνήσιος καλλιτέχνης, μπορεί να δημιουργήσει.

Είναι η ώρα που γύρισαν απ' το ψάρεμα τα καΐκια. Οι φαράδες απλώνονται δίχτυα ή τις μπαλώνονται. Στη γωνιά βράζει η κακαβιά δλη η οικογένεια εργάζεται από τον παππού ίσαμε το μικρότερο παιδί. Τα ηλιοκαμένα πρόσωπα έχουν την ομορφιά της αλήθειας.

Κάτω από ένα μεγάλο πλατάνι, πολύ κοντά στη ζωή των λγοστών φαράδων θα ζήσουμε τούτη τη μέρα.

Κατεβαίνουμε στην ακροθαλασσιά και βαδίζω, βαδίζω, κοιτάζοντας γύρω μου μαγεμένη.

Σ' ένα πολύ διμορφό τοπίο στη Βόνιτσα της Αιτωλοακαρνανίας ορθώνεται μια εκαλπητιά, Λγία Παραπαγή κοντά στη θάλασσα, μέσα σ' έναν ελαιώνα.

Σ' όποια γωνιά της Ελλάδας κι αν βρεθείς, η γνησιότητα του ενιαίου τρόπου ζωής, έρχεται να πιστοποιήσει πάντα την ενότητα αυτού του πανάρχαιου λαού, με τα ευγενικά αισθήματα, με την γενναιοψυχία, με την αγάπη του για τη λευτεριά, με τις ανοιχοτήτες ορίζοντες, όπου οι συφροί του προϊν δυομισι χιλιάδες χρόνια είπαν τα πάντα και δημιουργήσαν τέλεια έργα καλλιτεχνικά και φιλοσοφικά.

Ο μονότονος ήχος των κιμάτων με φέρνει πολύ μακριά στα χρόνια, που ο Οδυσσέας, αφού περιπλανήθηκε από τη χώρα των Κικόνων, στη χώρα των Λωτοφάγων, αφού με τη θέλησή του, αντιστάθηκε στη σαγήνη της Καλυψώς και της Κίμωλης, κάπουα αιγή ξύπνησε αε τούτο το ακρογιάλι κι εξήσε τη φρική περιπέτεια στη γη των Κυκλώπων. Εδώ, έδρασε ο πολυμήχανος νους του πάλι. Κι αίφησε οδυνηρά ανάτηρο τον Πολύφημο, τον κύκλωπα που στον τόπο του κιριαρχούσε η βία κι ήταν άγνωστοι οι νόμοι και η κοινωνική ζωή. Με το αίμα των συντρόφων του καταγράφηκε και τούτο το πέρασμα.

Το τοπίο είναι τόσο ήρεμο και ήμερο που αφήνει χωρίς έγγος απήχησης το μέθο. Πώς τόση απαλότητα και τόση σκληρότητα μπορούν να συνυπάρχουν!...

Είναι τόσο δυνατός ο πόθος για το γυρισμό στην Ιοάκη που η αγάπη για την οικογένεια και την πατρίδα δημιουργεί καινούριες δινάμεις. Ο εφιάλτης που μόνοι τους έβαλαν στη ζωή τους κόντεψε να τους καταστρέψει. Ο πόθος του γυρισμού νίκησε. Έφυγαν. Γλύτωσαν.

Ο μέγιστος ποιητής και μουσικός Ορφέας που ήταν γιος των βασιλιά Οιάγρου ή του Απόλλωνα και της μούσας Καλλιάρπης σύγουρα εδώ σε τούτη την παραλία περπάτησε, τραγούδησε κι αγάπησε με βαθιά πίστη, με μοναδικό τρόπο τη γυνάκια του Ευρυδίκη.

Όλα χάνονται μέσα στους αιώνες. Λεν γνωρίζω εκριβώς το χώρο της Θράκης όπου ο Ορφέας διέδωσε τη θρησκεία του. Κι έδρασε η ομάδα των ποιητών και των φιλοσόφων γύρω στον 6^ο αιώνα π.Χ. Υπήρξαν οι δημιουργοί του Ορφειανού, που ιδιαίτερα ασχολήθηκε με την κοσμογονία και τη θεογονία.

Σταλάζει μέσα μου οιγά οιγά η γνώση καθώς γεύνονται οι αισθήσεις μου, τ' απλόχωρο ήρεμο τοπίο, το γεμάτο τρυφερότητα για τον άνθρωπο. Λεν μπορεί, παρά να υπάρχει ζωή αιώνων, ζωή που έκανε πνεύμα τον ανθρώπινο μόχθο.

Σε κάθε γωνιά τούτης της πατρίδας που λέγεται Ελλάδη, υπάρχουν σημάδια απ' το πέρασμα των πολιτισμών, αλλά εδώ δεν υπάρχει τίποτα που να τονίζει την αρχαία υπαρξή, εξόν από τους ίδιους τους ανθρώπους.

Η καλοσύνη, η αξιοπρέπεια, η ημεράδα ενός κόσμου πρόθυμου ν' αγαπήσει, να δημιουργήσει, να προσφέρει τον εαυτό του για μια ωραία συνέχεια.

Πορεύτηκε ο νονός και η καρδιά στην αμμουδιά, στα γαλαζοπράσινα νερά. Στον ορίζοντα διαγράφεται το νησί της Νίκης της Σαμοθράκης με τα υπέροχα τοπία, την πλούσια βλάστηση, ακριτικό, ξεχαμένο.

Δεν χρειάζομαι καμιά τροφή, είμαι γεμάτη απ' το εξαισιό δράμα της Θρακικής γης, της του Ορφέα και του Κύκλωπα.

Οι μουσικές αιωρούνται μαζί με τα αργόσυρτο ηλιοβασιλέμα στον ολοπόρφυρο ορίζοντα.

Στην παραλία της Μάκρης τα φαροκάκια αραδιάζονται και σαλπάρουν για τον ολονύχτιο μόχθο για το μεροκάματο...

Οι γονείς της Λέστας, Ελένη Βανικιώτη και Τζαβαλάς Καρούσος. Πίσω από τη μητέρα της διακρίνεται το πατρικό της από τον οπούν πανιρεύνηκαν και γεννήθηκε το παιδί τους.

Δέοποινα Βανικιώτη.
Μια καλλονή του 19ου αιώνα.

Το ξεχείλισμα του ποταμού (Βανικιώτη)

Το πέτρινο οπίτι μέσα στον κήπο του, ζούσε την ανγούστιακή ώρα του ένα πυρακτωμένο δειλινό έφερε το μήνυμα για τη δύσκολη νύχτα.

Μπροστά του η δημοσιά με την αδιάκοπη κίνησή της. Η ζωή περνούσε συνθησιμένα, μονότονα και τούτη τη μέρα.

Τα τεράστια βούδαμάξα φορτωμένα ξύλα πηγαίνουν στην πόλη. Είναι η ώρα που γεμίζουν οι αποθήκες. Ετοιμάζουν τροφή για τις σόμπτες, για το χειμώνα που η βροχή, το χιόνι, ο βροιάς θα παγώνουν την πλάση.

Οι άνθρωποι φοβισμένοι και προνοητικοί ετοιμάζονται απ' το καλοκαίρι. Περιμένουν τις σκοτεινές μέρες και τις ατέλειωτες νύχτες που ανθιμένοι γύρω απ' το τριατέτη, με το φως της λάμπτας, θα λένε ιστορίες και θα δουλεύουν. Τα παιδιά κρέμονται απ' τα χειλή των μεγάλων, ν' ακούσουν παραμύθια να ξεσπατίσει ο νους, ν' αλλάξουν εικόνες, να ξεψύγουν απ' το κλείσιμό τους ώστε απότι με τούτη την κατακοκαρία.

Ο ξεροπόταμος το θέρος με τις ανθισμένες λυγαριές γίνεται τις νύχτες, τόπος παραμυθένιος, όπου νεράδες κάνουν την εμφάνισή τους, τραγουδούν, χορεύουν και οι μύθοι πετούν από στόμα σε στόμα, ωραίοι, απίθανοι, με μόνημα προέλευση, την αρχαιότητα.

Η μπόρα του καλοκαριού έφτασε. Τα σίννεφα φόρτωσαν τον ουρανό μαυρόλια. Τα μπουμπούνια, οι αυτιώπτες και η μιρωδιά της βροχής ακολούθησαν. Εδώ όμως, στο ολόλευκο σα γλάρο σπιτάκι, στη γέφυρα του Βανικιώτη, και στη δημοσιά σύντε μια σταγόνα νερού δεν έπεσε. Έφυγε και τούτη η μπόρα, ξέπιασε αλλού. Έτοιμη έμοιαζε όλη ίσως να είνη την ώρα. Αργότερα καθώς η νύχτα άπλωνε τα τεφρά μαγνάδια της, η στεγνή κοίτη άρχισε να νοτίζεται, οι πυρακτωμένες πέτρες απ' τις ανγούστιακες αχτίνες χάλικαν. Το νερό ορμητικό κυλάει στην κοίτη του ξεροπόταμου, που απ' τη μια στιγμή στην άλλη, έγινε αφρούμενο, φοβερό ποτάμι και εξαφάνισε τις ανθισμένες λυγαριές.

Η βοή του νερού και η δροσιά της μακρινής βροχής έφτασαν μαζί με το δειλινό. Ο ποταμός γίνεται ομιλητικός, βουρδός, φέρνει αιφνίδια δλη την τρομακτική ιστορία του νερού. Δεν γνωρίζει σταματημό. Όταν ξεχυστεί, η δίναμη του είναι ικανή να καταστρέψει διτι βρει στο διάβα του.

Υπάρχουν ποτάμια που βοηθούν τον άνθρωπο. Με το νερό τους κινούνται εργοστάσια και ηλεκτροφωτιζούνται πάλεις.

Ο ξεροπόταμος όμως, τούτη την ανγούστιακή ώρα, τη δύναμη του τη σκόρπισε μέσα στα καρπερά αμπέλια. Τα πληγμένα και τα κατέστρεψε. Έφερε πόνο και δάκρυα το ξεχείλισμά του. Κι άφησε πίσω του, το φόβο αιωρούμενης απειλής σε κάποιο ακαθόριστο μέλλον.

Τούτο το βράδυ τα νερά κόντεψαν να μπουν στο πέτρινο σπιτάκι. Το καντήλι είναι αναψυκτικό από νεοίς και η γριά μόνα γονατισμένη προσεύχεται. Θεέ μου, βοήθησε να περάσει το κακό γηρήγορα. Θεέ, μεγαλοδύναμε, προστάτεψε μας. Αγρύπνιτσε η γριά παρατημώντας τη στάθμη του νερού. Ο Θεός εισάκουσε τις προσευχές και σταμάτησε ώστοι, λόγο-λόγο άρχισε να χαμηλώνει το ύψος του.

Η πομπή Δέσποινα Καραϊσκάκη μετέφρασε την ποιητική σύλλογη την Σαρλ Μπωντλάί, "Τα άνθη του κακού".

Το σπίτι γλίτωσε την επιδρομή του λασπόνερου, που σγά-σγά τιμβήχτηκε και από τ' αμπέλια. Λεφτος πίσω του καταστροφή. Το άλλο βράδυ βρήκε πάλι τη μάνα γονατισμένη.

- Θεέ μου, ευχαριστώ για το κακό που σπασίτησε και δε χάθηκαν ανθρώπινες ζωές, σ' ευχαριστώ. Το πρόσωπο της έλαμπε, αν και μουσικέμενο από δάκρυα, από ένα φως από μια ομορφιά, που μόνο ο πόνος μπορεί να χαρδσει στους άνθρωπο. Κατάρες δεν ακούντηκαν μήτε μακρότητοι θρήνοι.

Ο ήλιος το άλλο πρωί, λαμπτερός και ζεστός έστελνε την παρηγοριά. Ο δρόμος αμέριμνος ζει πάλι τη συνθησισμένη του ζωή.

Όταν τα μεσάνυχτα έρθουν και απλωθεί η σηκώσια και τ' αμέτρητα αστέρια θα λάμπουν στον ουρανό, θα βγουν πάλι οι νεράδες να χορέψουν με τη μαγική μουσική του Ορφέα και οι θρύλοι θα συνεχίζουν την πορεία τους, άλλοτε απλούστεροι και άλλοτε γεμάτοι μικτήριο.

Π Η λάμπα πάνω στο στρογγυλό τραπέζι φέγγει. Και η ζωή πρωγιαρεί με διάφορες διαπικάνσεις, άλλοτε έντονες και άλλοτε αδιάφορες. Εκεί πάλι στη λάμπα ένα παδικό πρόπτυπο περιφτικό, προκαπιθεί να γνωρίσει το μιστήριο της ζωής και του θανάτου, της δημιουργίας και του χαλαρωμάτος.

Κουρασμένο απ' το κοίταγμα και την απορία γέρνει να κοψιμθεί. Αύριο θα πάει μαζί με την ξιδέλφη της ν' αναζητήσει την άκρη του κόσμου. Είναι έτοιμη για την περιπλάνηση. Τα χωράφια, τα δέντρα, ο ορίζοντας, όλια φαίνονται τόσο εύκολα να τα φτάσει, να τ' ακουμπήσει με τα δάκτυλά της και να νιώσει την αίσθηση της υπαλλήξης τους.

- Ναι, αύριο σαν θα ξημερώσει, το ταξίδι θα γίνει. Η ξιδέλφη μου και εγώ με τη συντριφορά του γάτου μας, θα φύγουμε. Ο γάτος μου μ' ακολουθεί παντού, διου και αν πάω.

Μια μαγική άμαξα θα τους οδηγήσει μακριά, στην άκρη του κόσμου, στους πάγους, στους Εσκιμώους, στις αιτοφίες της εξάμηνης νύχτας και μέρας.

Όχι, η μαγική άμαξα θα τις πάει υπό τον ορίζοντα. Εκεί στα Κόκκινα Βράχια, που πάσια τους πηγαίνει και βασιλεύει πάθε δειλινό ο ήλιος των ινθιρώπων.

Ο ήλιος, που το φως του σκορπάζει τη ζωή πάνω στον πλανήτη μας, ο ήλιος που μας χρηζεί τις ανγούστιακες μέρες κοντά στ' αμμουδερό ακρογιάλι και τις αλκυονίδες μέρες του Γενάρη.

Ο ώπτος έφερε την ξεκούραση και τη λημοσούνη σε τούτη την πρόσωπη αγωνία. Ο ώπτος ήρθε να σταματήσει τη σκέψη και τον αγώνα για την αναγνώριση του κόσμου, του τόπου και των πραγμάτων. Ο δρόμος έρημος, σιωπηλός, η νύχτα, με το φως της σελήνης διάχυτο, απαλό, ντύνει με γοττεία τ' απλά αντικείμενα, κάνει μιστηριακές τις φωτοσκάσεις τους...

Δέσπω Καρούσου "ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΘΕΑΤΡΟ ΑΠΟΨΕ..."

Το 1926 κλείνουν δύο χρόνια που ο Καρούσος είναι επαγγελματίας ηθοποιός. Λαήκει στο θίασο Νέζερ που ξεκινάει μια μακριά περιοδεία για την επαρχιακή Ελλάδα και τα νέα μέρη, όπως συνήθιζαν να λένε τη Θράκη και τη Μακεδονία.

Φεβρουάριος του 1926, η Αλεξανδρούπολη δύο φραγή, νοικοκυρεμένη, φύλδενη ακριτική πόλη, υποδέχεται ζεστά το θίασο. Μετά το '22 η πόλη μεγάλωσε με τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας. Δύο νέες συνοικίες έχουν δημιουργηθεί, τα Τουμεντένια και η Απολλωνιάδα. Περιμένει τους θιάσους για να ψυχαγωγηθεί, να ξεφύγει από την πλήξη της τακτικής βεγγέρας, να ψθει η κουβέντα και αλλού, διαφραγματική, ανάλογα με το καινούριο έργο που ανεβαίνει κάθε δύο ή τρεις μέρες, με το σχετικό κοντούμπολι για τις θεατρίνες και τους θεατρώνους.

Ο τόπος μικρός, το θεατρόφιλο κοινό τακτικό, παθιασμένο. Θα ξέλειναν σήμερα την κοιμιστυρροή του κοινού, όχι μόνο, των πλούσιων αλλά και των φτωχών. Οι γυναίκες φτωχές, αλλά καλλιεργημένες, επειδή δεν μπορούσαν να μπαίνουν στην αίθουσα φορώντας τα τοκώμαρά τους, τ' άφηναν σε μια γωνιά της εικόδιου και έμπαιναν με τις κάλτοες.

Η θρακική πολιτεία μόλις ξεκινά τη ζωή της με τ' δύο μα Αλεξανδρούπολη, που το πήρε για να τιμήσει τον άτυχο βιωτικά Αλέξανδρο, που πρωτοπάτησε το έδαφός της σαν ελευθερωτής στις 14 Μαΐου του 1920. Ακολούθησε η καταστροφή του '22 και η πόλη μεγάλωσε απότομα, ήρθαν οι Έλληνες, ξεριζωμένοι απ' τις πατριωγονικές επίεις αιώνων στη παράλια της Μικράς Ασίας, την αρχαία Ιωνία. Ήρθαν μαζί με τους δυστυχισμένους ανθρώπους και γέρες ιδέες, γέρες τάσεις.

Ο αιώνιας διαιρέσθων: τη φυιτσιγνωμά του, αποκτούσε το σύγχρονο πρόσωπό του, που το καλύπτει η βιομηχανία και η εργατική διεκδικητική συνείδηση. Όδευε προς την τεχνολογική τελειότητα και τα καινούρια προβλήματα, τα κοινωνικά και του περιβάλλοντος χώρου, που δημιουργούν οι θεμελιακές αλλαγές.

Ο Φεβρουάριος είναι μήνας ιδιόρρυθμος, με ωραίες ηλιόλουπτες μέρες, με τις ανθισμένες αμυγδαλιές, την τριψερή χλόη που συγχάνει τις πρωινές πάγκες την κάνουν φαντασμαγορική. Κι αργότερα, το Μάρτη, στολίζεται με αντιμάντις και οι θαλασσινοί άνεμοι άλλοτε τη χιαδεύουν και άλλοτε τη μαυτιγώνουν, τούτη την ελλινική γωνιά, τη γη του Ορφέα.

Ο Καρούσος, που ακόμη δεν έχει ξεκίνησε απ' το νησί του κι έχει πρόσηρτες τις εφηβικές του περιδιαβάσεις στ' αμμουδερό ακρογιάλι του Αι-Γιάννη, αμέσως επισημαίνει στην Αλεξανδρούπολη μιαν ίδια παραλία, με λεπτή άμφιο που εκτείνεται σε χιλιόμετρα. Αρχίζει απ' τις εκβολές του ξεροπόταμου κι έφτανε ως τα Κόκκινα και συνέχιζε ίπουκε τη Μάρκη. Ποτέ δε θα ξεχάσει τούτη την πιωταλία με την ποικιλία που είχε σε λεπτή άμφιο, απαλή σα βελούδο, σε χοντρό, λευκό χαλάκι και κατέλιγε στα "Κόκκινα", σ' έναν βραχόποτο απ' όπου, στο πλησίασμα του ανίποπτου διαβάτη, ξεπετάγονται ομήνιος τριμαχιγένοι γλάροι. Στις κουφές τους φώλιαζαν αετοί και η θαλασσινή πανίδα ειδικιμόσθε εκεί, σε όλη της την ποικιλία.

Οι ελιώνες της Μάρκης διακρίνονταν στον ορίζοντα, στραφτάλιζαν κυανοπράσινοι. Πόση γνώτητα και ομοιοπ-

τα υπάρχει σε όλη την ελληνική γη σχετικά με το τοπίο σε όποια γωνιά της κι αν βρεθείς...

Όλα γίνονται σε πάποι ανίποπτο χρόνο, τη σπυρή που η ζωή αρχίζει να χαμογελά στον Καρούσο, μετά από συνειδητές κι ασυνειδητές αποφάσεις. Η πράξη, η αδιάκοπη πράξη, φέρνει τα σωστά και τα λάθη, την απαμάτητη ροή της ζωής, την ομαλή πορεία της διαιώνισης.

Η αιώνια που την κανηματογράφου "Ηλύσια" στέγαζε συχνά τους περιοδεύοντες θιάσους και βρύκεται πολύ ποντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, πολιούχου της Αλεξανδρούπολης, στο κεντρικότερο σημείο της.

Η Ελένη Βανικιώτη ήταν το στερνοπατίδι της οικογένειας με σημαντική διαφορά ηλικίας από τους δύο αδελφούς της. Ο Γιώργος ήταν γραμματέας του Δήμου και συνδεόταν με φιλία αδελφική με τον Δήμιαρχο, η Ελένη ήταν έντεκα χρόνια μικρότερη του και μόλις είχε διωριστεί υπάλληλος στη Νομαρχία. Είχαν σχέσεις με τις καλύτερες οικογένειες της πόλης. Τα δύο αδέλφια δύορφα, καθωσιπρέπει και με καλή σχετικά οικονομική κατάσταση, σε σχέση πάντα με τη φτώχια που επικρατούσε τότε, κυκλοφορούσαν μαζί ο αδελφός συνέδεε την αδελφή του.

Καθισμένη η Ελένη, με συνοδό τον αδελφό της, στις πρώτες θέσεις της πλατείας, κοίταζε εκστατικά τον ψηλόλιγνο ηθοποιό, τη μεγνήτιζε η λάμψη των ματιών του. Τα βλέμματά τους διασταυρώθηκαν, οι χενόποι της καρδιάς τους επιταχύνθηκαν... Ο Καρούσος από τη σκηνή την επειήμανε. Εκείνος κολυμπά μες στα φώτα της χάρματας κι εκείνη προφυλαγμένη στο σκοτάδι της πλατείας. Οι ματιές της σηναγούστην ολοένα. Λραγγεί θα συναντηθούν ποτέ από ποντά; Θα μαλήσουν, θα αφίξουν τα χέρια τους;

Η Πολυζένη Τζαβαλά, με τη λαϊκή της ποφία, που τη βοήθα να δέχεται και ν' αποδέχεται τ' απροσδόκητα, ολοένα αναφέρεται στο ορτό "Το πεπρωμένον φυγείν αδύνατον". Σε τι την ωφέλησαν τι ώνειψα που έπλαιθε για τη ζωή του μοναχογιού της, αναφορικά με το επάγγελμα; Η ζωή ήταν δική του, η ορμή του ακατανίκητη. Ήταν, αίγουρα, δικό της κληροδότημα. Δε χωρούσαν στη νοοτροπία του Καρούσου, αναμονές, συμβιβασμοί, υποχωρήσεις και υπαναχωρήσεις και μάλιστα στις είκοσι δύο του χρόνων.

Στην απέραντη ακρογιαλιά της θρακικής πολιτείας που έμοιαζε τόσο με τον Λί-Γιάννη της Λευκάδας, θα συναντηθεί το ζευγάρι, θα περιπατήσει, θα φιληθεί. Θ' ακουστούν στίχοι απ' τον ηθοποιό και θ' ανταλλαγούν όμοια αιώνιας πλοτης και όλα όσα χωρικηγίζουν μιαν έλξη ακατανίκητη. Ο Καρούσος δεν έχει συμπληρώσει τα είκοσι δύο του ούτε η Ελένη τα δεκαοχτώ της.

Ο γάμος έγινε πριν φύγει ο θίασος από την πόλη, στο σπίτι της Ελένης, στη σάλα υποδοχής, με κουμπάρο το Χριστόφορο Νέζερ. Το σπίτι, το εξοχικό της οικογένειας Βανι-

Δεν έχει Θέατρο
Απόψε...

κιώτη, βρουκόταν στη λεωφόρο Μάκρης. Μέσα στο κτήμα, όπου είχε απομείνει μετά τους αλλεπαλληλους πολέμους, προσφυγιές και αγώνες υπάρχες του αιώνα.

Αργότερα, στον ίδιο χώρο που έγινε ο γάμος, ήταν γεννηθεί το μοναδικό παιδί του Καρούσου, όταν ο γάμος θα έχει ήδη πάνει τον κύκλο του και η Ελένη θα βρίσκεται σε δραματικό αδιέξοδο. Τούτη η κάμαρη που έχει θέα τη θάλασσα και το παραλιαρχό της το ζώνον μια τρελή τριανταφυλλιά και ένα αγιόκλημα, θα 'ναι ο αποκλειστικά δικός της χώρος λασμάτι το Σεπτέμβρη του 1940, που θα ξεριζωθεί για να έρθει στην Αθήνα. Στη διπλανή κάμαρη, όπου ήταν το εικονοστάσι και η βιβλιοθήρη, στο κάτω μέρος, στον πουλάπι, ήταν δεμένα με μια γαλάζια κορδέλα τα 350 γράμματα του Καρούσου πριν τη γυναικά του, τη μάνα του μοναδικού του παιδιού. Ιδρύματα μιας δεκαετίας, 1926-1936. Ξεχασμένα ή επίτηδες εγκαταλειμμένα; Κανές δεν θα το μάθει ποτέ. Το μόνο μήγιστρο είναι ότι στο δωμάτιο εκείνο φιλοξενήθηκε η νύφη της Ελένης με την κόρη της κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου. Τ' ανακάλυψαν και τα έκαψαν εννι-ένια στο τζάκι. Νόμιζαν ότι διαφύλαγαν με την καταστροφή τους την τιμή της οικογένειας.

Ήταν χειμώνας '40-'41, ο πόλεμος μανύταν στις αλβανικά βουνά και ο αδελφός της Ελένης, Νίκος Βανικιώτης, αν και κάποιας ηλικίας είχε επιστρέψει διότι υπήρχε στις διαβιβάσεις. Είχε πολεμήσει και στον Ήρακλιό Παγκόσμιο Πόλεμο τον οποίον κρίνει τότε στρατεύσιμο λόγω της σωματικής του ανάπτυξης και των πήραν από τα μαθητικά θρανία.

Ο γάμος του Καρούσου και της Ελένης πιθανόν να μη διαλύσταν αν δεν πέθιανε πρώιμα, στα 29 του χρόνια, ο μεγαλύτερος αδελφός της Γιώργος που σκόπευε να τους αγοράσει οπτίη στην Αθήνα και να βοηθήσει τον Καρούσο στο επάγγελμά του. Ήταν επιλεκτοί μέλοις της κοινωνίας της Αλεξανδρούπολης και λέγεται πως ήταν μιαδύνος. Λγαπούσε το νεαρό γαμπρό του και προποντός πίστευε στις ικανότητές του και στον ευθύ χαραχτήρα του. Ο άλλος αδελφός, Νίκος Βανικιώτης, γνώσεις από τη Μικρασιατική Καταστροφή κομμονιστής και το περιέργο είναι ότι έπαιξε καλοριστικό ρόλο για το διαζύγιο. Λαντιπαθούσε τον Καρούσο.

Η Ελένη γρούζει στο πατρικό της πρώιμες ο αδελφός της. Είναι έγκιος, περίμενε το μωρό της. Ευτυχώς βρί-

σκεται κοντά στους ηλικιωμένους γονείς της διαν έρχεται από τη Θεσσαλονίκη το θλιβερό μήνυμα της απώλειας του πρωτότυπου γιου τους και προστάτη τους. Ουσιαστικά ήταν θύμα του Ηρώτου Παγκόσμιου Πολέμου.

Τη χαριτική βολή στο γάμο της δίνει η γέννηση του μωρού. Ο Καρούσης δε θέλει παιδιά. 'Όχι γιατί δεν αγαπάει τα παιδιά, κάθε άλλο, αλλά γιατί πιστεύει ότι θα 'χουν να διανισσον άπειρες επώδυνες στιγμές. Αποποιείται τη συγκεκριμένη ευθύνη, λέει αυτό που συχνά ακούμε απ' των σύγχρονους νέους, "σε ποιον κόσμο να φέρουμε τα παιδιά μας;" Ο έρωτας για την τέχνη του θεάτρου κατέχει την πρώτη θέση στην καρδιά του.

Η Ελένη διατήρησε δροφες εντυπώσεις από τη Λευκάδα, τους περιπάτους που έκαναν οι δύο τους στο Κάστρο, στην Ξάντη, στη Φαινερωμένη. Αναφερόταν συχνά στη θεομή αγάπη που της έδειχναν τα ξιδέλφια του Καρούσου. Άν κι είχε πιο πολύ το σόδι της Βόνιτσας, αγάπησε περισσότερο τους Λευκαδίτες.

Ο ηθοποιός Θόδωρος Μοριδής δεν ξέχασε ποτέ τη μάνα του Καρούσου ούτε τα ταξίδια στη Λευκάδα, όταν ήταν παντρεμένος με την πρώτη του γυναίκα.

Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος υμόταν κι έλεγε μετά από χρόνια στην κόρη του Καρούσου (όταν ο πατέρας της είχε πεθάνει και τα εγγόνια του ήταν μεγαλούτουκα):

Δε θα ξεχάσω ποτέ τη στιγμή που μπήκε το ζευγάρι στο "Μαύρο Γάτο", πώς της κρατούσε το μπράτσο, πώς κοιτάζονταν. Ήταν τόσο νέοι, ωραίοι κι ερωτευμένοι... Η εικόνα τους μου έμεινε αλημούητη. Κι όταν σπάντησα τη γυναίκα τυκοποδίου χρόνια αργότερα, την αναγνώρισα αμέσως και τη φύτησα σε κάποια στιγμή που μελάναι μόνο στο σαλόνι.

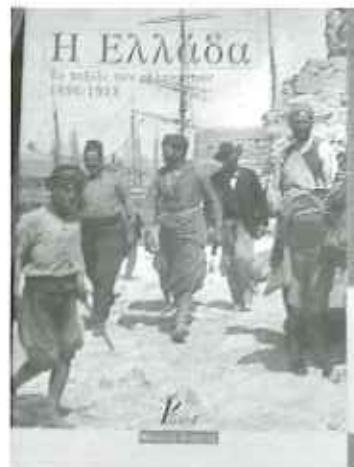
- Ήσσαν με τον Καρούσο στο "Μαύρο Γάτο" το '26;
Μου απάντησε:

- Ναι, είμαι η πρώτη του γυναίκα.

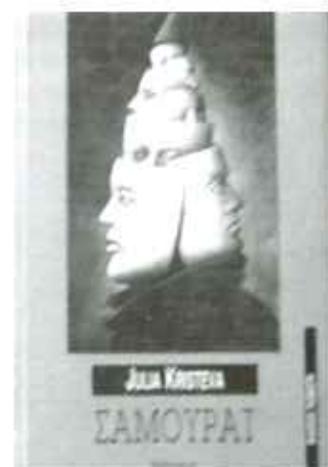
Η Ελένη είχε την κόρη της και τους γονείς της. Λύγιζε στην ιδέα ν' αφήσει τους δύο ορφανωμένους γέρους, τη στιγμή μάλιστα που ο ίδιος γιος τους είχε περιτέτεις εξαιτίας της ιδεολογίας του. Κοίταξε την κόρη της που έμοιαζε στον Καρούσο. Σκεφτόταν τη ζωή στη σκιά του και τις ωραίες γυναίκες που ολόενα πιο πολλές θα τον κύκλωναν και προτίμησε την ασφάλεια του πατρικού της: δεν άντεχε την καθημερινή οδύνη του έρωτα και της ζήλιας. □

Η επεροθαλής αδελφή της Λέστως Καρούσου Κατοίν Καλλέτ, με τη μητέρα τους Ελένη Βανικιώτη.

Η Κατοίν Καλλέτ είχε επιδείξει σημαντικό μεταφραστικό έργο.

Λέστως
ΚΑΛΛΕΤ
ΣΑΜΟΥΡΑΙ

Θανάσος Αποστολίδης "ΘΥΜΑΜΑΙ... ΘΥΜΗΘΗΚΑ... ΜΟΥ ΘΥΜΙΣΑΝ..."

Στα δρανιά

Στο σχολείο πήγα αφετά μικρός. Μόλις είχα κλείσει τα πέντε μου χρόνια. Η προσφυγιά, η κοινωνική θέση του πατέρα, οι γνωριμίες και οι φιλίες της οικογένειας με τανις δασκάλους και τις δασκάλες του Ζού Δημοτικού Σχολείου, και η σοματική μου διέπλαση ως προς το ανάστημα, ίπος να ήταν οι αυτές.

Το Ζού Δημοτικό Σχολείο στεγαζόταν τότε μαζί με το 4ο, στο οίκημα που και σήμερα το στεγάζει, στο νοτιοανατολικό τμήμα του αυλόγυρου του Αγίου Νικολάου και στο άλλο, στο νοτιοδυτικό του τμήμα, που σήμερα δεν υπάρχει πια.

Πολύ λίγα βιώματα κι ελάχιστες αναμνήσεις έχω από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου. Ελάχιστα θυμάματα και από τα ονόματα των δασκάλων μου ακόμη, που είχα σ' αυτές τις τάξεις και τις αίθουσες μέσα στις οποίες διδάχτηκα. Ο πρώτος διδάσκαλός μου στο Δημοτικό σχολείο ήταν ο Άγγελος Πομενίδης και νομίζω ότι η αιθουσα της διδασκαλίας ήταν στο κτίριο, το νοτιοδυτικό του αυλόγυρου, το παραρτημα, όπως το λέγαμε αργότερα. Λεν μπορώ να θυμηθώ το δάσκαλό μου στη δεύτερη τάξη του Δημοτικού, θυμάματα όμως τους τότε δασκάλους του σχολείου, που δεν τους είχα στα καπιτανινή χρόνια. Τον Παπαγεωργίου, που ήταν και πρωτοφάλτης στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου και μίας δίδασκε μουσική, παλέοντας μάλιστα και βιολί, τραγουδούσαμε καλά ή όταν απακούσαμε, και τον κ. Χαχαμίδη να μιας παρακλούσθει στις νεκρές από μαθήματα ώρες με το μπουκάλι του σύζου στη τσέπη ή κάτω από την έδρα του.

Θυμάμαι το μεγάλο Αθανάσιο Σπανό να μιας διδάσκει τους νόμους της βιωτίτης και της έλξης της γης, φέρνοντας σαν ζωντανό παράδειγμα τον εαυτό του, που προσπαθούσε στηριζόμενος στο φαρδύ διπλό πήχυ, που κρατούσε νιν φίγει, πηδώντας, από την έλξη της γης, τον ίδιο πήχυ που μεταχειρίζοταν για να δέρνει τους άτακτους μαθητές του. Ήταν μοναδικός στις τιμωρίες των μαθητών του ο μακαρίτης Αθανάσιος Σπανός. Έβαιξε τον άτακτο μαθητή νιν οπύψει στο πρώτο θρανίο της τάξης κι έναν άλλον μαθητή να κάθεται σ' αυτό και να του κρατά γερά τα χέρια, τότε εκείνος με τον πήχυ του δύσπου και βαριούσε στα πιονά και στα γυμνά πόδια του άτακτου. Θυμάμαι οικόμα την ιστορία μιας τέτοιας τιμωρίας του κ. Σπανού στο συμμαθητή μου Θωμά Καλαμάνη, γιατί έκινε γλάσπρες στον πάγκο, που ισχηματίζοταν στο οικόπεδο, που είναι σήμερα στα καταστήματα Μαυρή. Από το ξύλο αυτό ο Θωμάς λέγεται ότι έπαθε μηνιγγίτιδα και κινδίνεψε να πεθάνει, όταν όμως έγινε καλά τελείως, ο πατέρας του απέσυρε την αγωγή, που είχε καταθέσει για τον ξυλοδαρμό του.

Γείτηκα κι εγώ ένα από τα τυφερά, πραγματικά χωπούκια του κ. Σπανού, όταν μια μέρα αφηρημένος μασούδα μαστίχα στο μάθημά του. Στο στόμα μου έχω ακόμη τη γεύση της αιθίας του δαχτύλου του, που έβαλε μέσω του για να βγάλει τη μαστίχα.

Από την τρίτη τάξη του Δημοτικού οι θύμησέ μου για το

σχολείο γίνονται πιο έντονες. Στα μάτια μου έχω ακόμη την ομορφιά της νιότης της πρωτοδιοικημένης τότε δασκαλίτσας μιας Κατίνας Μούλλα, αργότερα γυναίκας του Λαζαρίου Ποικιλίδη, που μας διδάσκει, και θυμάμαι ακόμη και το περιεχόμενο του αναγνωστικού της τάξης αυτής, που είχε την ιστορία του μεγάλου αγοριού μιας οικογένειας από την Βολισσό της Χίου, που μετά τον πνιγμό στη θάλασσα του πατέρα του, ανέλαβε όλη την ευθύνη της οικογένειας και κατάφερε όλια τα μικρότερα αδέλφια του να τα απουδάσει και να τα αποκαταστήσει, δουλεύοντας παν τουγκάδρης. Μια και αυτός έμεινε ανύπαντρος στα τελευταία χρόνια της ζωής του δι' δέχτηρε να γίνει βάρος σε κανένα από τ' αδέλφια, αλλά αποικίθηκε σ' ένα οφραντοφρέιο και δίδωσε στα οφραντά την τέχνη του τσαγκάρη. Στη μνήμη μου μένει η σκηνή της σπεναχώριας και της ντροπής, που έγινε, διπού η κ. Κατίνα με σήμωσε για ορθογραφία στον πίνακα ως έκανα λάθος στα (1) της λέξης "ανοιξιάτικη".

Για την τέταρτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου οι αναμνήσεις μου ζωντανεύουν περισσότερο. Θυμάμαι τους συμμαθητές μους Κώστα Παναγιωτίδη, Ηλία Κλη, Αθραάμ Χάτεμ, Παναγιώτη Κανταρτζή, και τις συμμαθητριες μους Σοφία Αλτιναλμάζη, Ανδρούντσου, Νικολαΐδου κ.α. Σ' αυτή την τάξη σαν δασκάλα είχαμε την κ. Άννα Ρωμαπούλου, παρωντισσα της μητέρας μου και απόφοιτο του Αρχιγένειου Διδασκαλείου.

Πολλές οι αναμνήσεις μου από την κ. Άννα, μα δεν ξέρω, ίσως από την αγάπη, που είχα μέχρις ότου πεθάνει γι' αυτήν, διλες σχεδόν φτάνουν στα δριμιά της κακής της πλευράς. Είναι αλήθεια ότι ήταν λίγο νευρική η κ. Άννα, μα και οι σκανταλιές μας σαν μαθητών ήταν πολύ μεγάλες για την ηλικία μας. Ποια ηλικία μας όμως; Όπως ήταν τότε τα πράγματα μόνο το 1/4 των μαθητών της τάξης μας μπορεί να είχε την κανονική ηλικία του μαθητού της τάξης, που φοιτούσε. Οι υπόλοιποι είχαν πολύ μεγαλύτερη ηλικία από την κανονική, κι αυτό όχι γιατί έμεναν στάσιμοι στις προηγούμενες τάξεις του σχολείου, αλλά γιατί η προσφυγιά και η ανέχεια έκαναν τους γονείς των να τερηθούν για δύο ή περισσότερα χρόνια το σχολείο.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι σ' αυτή τη χρονιά δύοήρη η εντολή να μιας μετρήσουν οι δάσκαλοι την περίμετρο του στήθους. Διυι από τους τότε συμμαθητές μας ντρεπόταν να γδυθεί μπροστά στη δακτύλια μας, γιατί ήδη στο στήθος τους είχε φρουντώσει δάσος από τρίχες. Λεξάχαιτη θα μου μείνει η δικαιολογία ενός Λορμένιου συμμαθητή μας, που δε έβγαζε τα παπούτσια και τις κάλτσες του, για να μετρηθεί από τη δακτύλια το ανάστημά του, και στην παρατήρησή της είπε: "Ντεν μπροστά κυρία, γιατί είμαι ακάταρτος." Ο φρουκαράς προσπαθούσε να πάρει εγδεικτικό από την τέταρτη τάξη του Δημοτικού για να ναυτολογηθεί. Μετά από πολύ λίγα χρόνια πνίγηκε μαζί με ταν καπιτάνιο του, το Συναγερμό, στο βούλαγμα της τράπας, που δούλευε.

Φαίνεται ότι στην τάξη αυτή ήμουν καλός, αλλά δειλός μαθητής, γιατί οι συμμαθητές μου, μου θύμισαν το συνηθισμένο περιοτατικό που γινόταν, διπού η κ. Άννα ζητούσε να επαναλάβουμε το μάθημα, που μιας παρέδωσε και κανείς δεν μπορούσε η δεν ήξερε. Νευριασμένη πλησιάζει το πρώτο θρανίο, που καθίδουνταν και για ν' αρχίσω πάντα με χτυπούσε ένα ελαφρό, ευτυχώς χωπούκια, οπότε μιασκλαίγοντας το επαναλάμβινα δίχως κανένα λάθος.

Αφιέρωμα

Λπό τι νεύδαι της κ. Λννυς δλοι μας, και περισσότερο η αδελφή μου Δανάη, έχουν κακή πείρα. Σε κάποιο διάλειμμα, τρέχοντας ή Δανάη μας στο χολογένειο για να πάει στο αποχωρητήριο, πάτησε κατά λάθος την κ. Λννα μπον πάλι του ποδιού της, κι εκείνη αιθόρυμψτα της έδωσε τέτοιο χαστούκι, που για πολύ καιρό το θυμότανε και οι δυο τοις. Φέρνοι στα μάτια μουν την κ. Λννα να δικαιολογείται για το περιστατικό αυτό στη μητέρα, αν και δεν της έκανε εκείνη ποτέ της κακιά παρατήρηση γι' αυτό, λέγοντας:

"Τι μου έφτωξε λοιάδη μου το παιδί..., μα... αν εκείνη τίδε αστράκια από το χωτούκι μου, και μένα τα μάτια μουν έβλεπαν αστράκια από τον πόνο του κάλον μουν."

Στην Πέμπτη τάξη του Δημοτικού, για δασκάλαι είχαμε κάποιους κ. Μαρία, που το επίθετό της, ποτέ δεν το θυμήθηκε. Το μόνο που θυμάμαι γι' αυτήν είναι, ότι είχε άντρια κάποιου παλιό ζωέμπορι, Γιωβάντο, όπως τον έλεγε, που έκανε τότε τον τζεμπάζη (ζωομεύτη) στα χωριά και διέ έμενε σ' ένα διώρουφο σπίτι, προς το τέρμα της οδού Μαζαράκη, κοντά στις σιδηροδρομικές γραμμές, που είχε ένα πηγάδι με οιδερένιο μιγγάνι στην αυλή του. Από το πηγάδι αυτό την έβγαλαν νεκρή μετά από τέσσερα, το πολύ χρόνια, όταν, όπως είπαν, αντιπτόνησε.

Η μεγάλη μας έκπληξη σαν μαθητών, ήταν η επάνοδος του μεγάλου διδασκάλου μας Αγγέλου Ποικενίδη στο σχολείο μας. Για δύον αρχίσαμε μαζί στο 3ο Δημοτικό υχολείο, έμενε η ανάμνησή του από το μάθημα, που μας παρέδιδε στην πρώτη μας τάξη. Τον χάιπαμε δύος από το σχολείο μας στα καποτινά χρόνια, μια και στο διάπτημα αυτό, που πήγε για μετεκπαίδευση, πήρε και το πτυχίο του από την Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστήμου της Αθήνας. Στον Αγγέλο Ποικενίδη τώρα με το γνωρίσμα στην οργανική του θέση, αντέθηκαν και τα καθίκοντα του διευθυντού του 3ου Δημοτικού Σχολείου.

Η διδασκαλία του ήταν μια απόλαυση για τους μαθητές του, και κυριολεκτικά μ' αυτήν μας έδινε δύος μπορούσε πειθαριστέρες εγκυπλοκαδικές γνώσεις. Μπορώ να πω ότι και μέχρι σήμερα οι βάσεις στις περισσότερες γνώσεις μου είναι βιαλμένες από τον μεγάλο αυτόν δάσκαλο. Για όλους τους συμμαθητές και συμμαθήτριες, η σχολική εκείνη χρονιά ήταν ένα παινηγύρι γνώσεων και χαράς. Μα και ο κάθε μαθητής προσπαθούσε κοντά του να δείξει τον κιλύτερο εαυτό του, μια και εκείνος σαν δάσκαλος έδειχνε για όλους την ίδια αγάπη και την ίδια πυμάθεια.

Ήμουν συμπαθής μεταξύ των μαθητών της τάξης και γι' αυτό στην ψηφιοφορία, που έγινε για το απόλυτο των Ερυθροπαντριών, που τότε είχαμε στην τελευταία τάξη του δημοτικού, με βγάλινε προδεδρό τους και μάλιστα υχεδόν με παμιτηρία. Θυμάμαι ότι στο συμβούλιο αυτό του συλλόγου, συμμετείχαμε τέσσερα αγόρια και δυο κορίτσια: Ο Κώστας Παναγιωτίδης, ο Ηλίας Κλῆς, ο Λβαράμ Χάτερι, κι εγώ, και η Σοφούλα Αλτιναλμάζη με τη Μαίρη Χρυσοπούλου την αμερικάνα, όπως τη λέγαμε, γιατί μόλις πριν από δύο χρόνια είχε έλθει από την Αμερική και εγκαταστάθηκε με την οικογένεια του πατέρα της στην Ελλάδα.

Στην τάξη αυτή ο μεγάλος για την εποχή του δάσκαλός μας, για πρώτη φορά στα χρονικά της εκπαίδευσης στην πόλη μας, έκανε τη διδασκαλία του μαθήματος με σύγχρονη κινηματογραφική προβολή και με τον ίδιο κάναμε την πρώτη ασκηση της σκοποβολής με φλόμπερ.

Θυμάμαι δυο περιστατικά από την τάξη μας αυτή, που δείχνουν την πολυμάθεια του δασκάλου αυτού, μια και την παιδεγωγική του κατάστωση.

Σ' ένα διάλειμμα του μαθήματος άκουσε μια συζήτηση, που έκαναν οι συμμαθητές μου, για το ποιος από τους δύο μας, ανάμεσα στον Ηλία Κλή και μένα, ήταν ο καλύτερος μαθητής. Επεμβαίνοντας στη συζήτηση τους, απεικυνόμενος σε όλους είπε: "Αυτό είναι εύκολο να το βρείτε μόνοι μας και ίσως να γίνει σίντομα".

Την άλλη μέρα μετά την καθημερινή προσειργή άλλεσε τους δύο μας, Ηλία Κλή και μένα, στο γραφείο του και μας έδωσε δίωρη προθεσμία να γράψουμε, ο καθένας χωριστά, έκθεση με θέμα: "Ιμέρα που άρχισε σήμερα." Με την παράδοση των γραπτών μας και για τις επόμενες δύο ώρες, χωρίστηκε άλη την υπόλοιπη τάξη σε δύο τμήματα και τα έβαλε εναλλάξ να αξιολογήσουν την έκθεση του καλύτερα μας. Την επόμενη μέρα ο ίδιος αφιέρωσε μια ολόκληρη ώρα διδασκαλίας πάνω στις εκθέσεις μας και στην εργασία της αξιολογήσεως τους από τα τμήματα της τάξης και δέχως να θίξει κανέναν φρόντισε να μας θεωρήσει ισάξιους, καλούς μαθητές και ικανούς κριτές τους υπόλοιπους, τονίζοντας σε όλους ότι η άμιλλα και μάλιστα η ευγενική άμιλλα, είναι ο σπουδαιότερος, ίων, συντελεστής της προσδοτούντος επόμενου.

Το άλλο περιπατητικό ήταν, όταν το συμβούλιο των ερυθροπαντριών της τάξης μας καλυστέρησε νια στελει απάντηση στο γράμμα δημοιου συμβουλίου από άλλη πόλη. Ισχυρίζόμουν, σαν πρόεδρος του συμβουλίου που ήμουν, ότι, εφόσον σε σχετική συνεδρίαση πήραμε την απόφαση για το πώς θα απαντήσουμε στο γράμμα αυτό, αρμόδιος πα για τη σύνταξη και την απεικόνιξη του ήταν ο γραμματέας του συμβουλίου Κώστας Παναγιωτίδης, που κι εκείνος με τη σειρά του έλεγε ότι η σύνταξη της απάντησης είναι καθαρά έργο του προέδρου. Για το λόγο και μόνο της διαφωνίας μας και όχι για την καθυστέρηση, μας τιμώρησε και τις δύο, και μάλιστα, ονομαστική μου γιωρτή. Όταν ήτανερα από πολλά χρόνια, του άνοιξε ιπζήτηση για το θέμα αυτό και για το πόνιο μου κακοπρίεντε η άδικη πραγματικά τιμωρία μουν τη μέρα εκείνη, μου είπε: "Ναριζω στη θύλακα της πόρετε τώρα τουλάχιστον, να καταλάβεις ότι δεν υπήρχε άλλος τρόπος σε μένα για να σταθώ ωστά απέναντι σε όλα τα παιδιά της τάξης."

Σταματώ εδώ τις σχολικές μου αναμνήσεις από το Δημοτικό Σχολείο. Θα ξαναπιεστη στοσεύεται με τις αναμνήσεις μου, αλλά από τα Γυμνασιακά μου χρόνια.

Θανάση Ανοικοδομή

ΘΥΜΑΜΑΙ....
ΘΥΜΗΘΗΚΑ...
ΜΟΥ ΘΥΜΙΖΑΝ...

Οι πρώτοι παιδικοί φίλοι

Οι πρώτες μας παιδικές παρέες της γειτονιάς ήταν ο Νίκος Καραμπουγιούκας και η αδελφή του, οι αδελφές Ανδρέα Λαποστόλου που καθόταν λίγο πιο πέρα στην οδό 14ης Μαΐου, κοντά στους αδελφούς Ράδοβιτς, οι αδελφοί Καραμάνου, ο Νάκος Σοφιανίδης και αργότερα η κόρη του διευθυντού του Τηλεγραφείου Ηπειρουλία.

Στην παλαβή αυτή παρέα των μικρών, τα βράδια προσέτενταν και οι αδελφοί Διαμαντίδη, μια και ο πατέρας τους ήταν διευθυντής του Ξενοδοχείου Μεγάλη Βρετανία, που βρισκόταν σε ξύλινο οίκημα στη γωνία των οδών Παλαιολόγου-14ης Μαΐου.

Τα απογευματινά κιρίως του καλοκαιριού η γειτονιά βούιξε από τις φωνές των παιχνιδιών μας και με το ασύρουπο, μια και οι δρόμοι μας δεν φωτίζοταν τόπε καλά, άρχιζαν οι σκανταλιές των πιο ζωηρών της παρέας και η ταλαιπωρία των περαστικών.

Κάποιο καλοφτιαγμένο δέμα, γεμάτο ακαθαρσίες συνήθως ζώων, θα αφηνόταν στο σκοτεινότερο σημείο του δρόμου, και εμείς κρυμμένοι θα παρακολούθουσαμε τον τυχερό, που θα το έπαιρνε για να το πάρει στο σπίτι του..., ή ένα παλιό παγιοφόρο δεμένο σε ψηλά υπαγγύια, που το κρατιούσε κάποιος κρητικός πίσιο από δέντρο ως το τραβισμό, όταν ένας περαστικός έσκυβε να το πάρει και τον έκανε να παραπατά..., ή ένα σχοινί που τεντωνόταν ξαφνικά κι έκανε κάποιο βιαστικό παιδί, που γνώριζε καθυστερημένο στο σπίτι του, να ξαπλώσει στο χώμα...

Αυτές ήταν οι σκανταλιές της εποχής μας.

Από τις αναμνήσεις των παιδικών μου χρόνων στη γειτονιά αυτή, ζωηρή μένει στο μικρό η εικόνα από το σπίτιο του γείτονά μας Παναγιώτη Καραμπουγιούκα, πατέρι του φίλου μου Νίκου Καραμπουγιούκα.

Υποδηματοποιός-τσαγκάρης στο κύριο επάγγελμά του, είχε μαγαζί, στην γωνία των οδών Εμπορίου-Κουντουριώτου. Το σπίτι του, δύος είπα και προηγούμενα, βρισκόταν αντίκρι στο δικό μας, στη γωνία της 14ης Μαΐου-Παλαιολόγου, που σήμερα είναι πολυκατοικία. Το θυμάμαι καλά από το σπίτι. Η είνοδός του με την ξύλινη αυλόπορτα και το υδερένιο χτυπητήρι της ράπτιδο-ήταν στην οδό Κ. Παλαιολόγου. Λπό αυτήν έμπαινες στην αυλή του, που ήταν γεμάτη με δέντρα και λουλούδια και με μια μεγάλη βυσονιά στο βάθος της και το πηγάδι με το αιδερένιο του μαγκάνι στο μπροστινό μέρος. Το κυρίως σπίτι ήταν στη γωνία των δρόμων, με το γωνιακό δωμάτιο του πάππου, όπως ονόμαζαν τον πατέρα του κυρί Παναγιώτη, τα δωμάτια των γονιών και των παιδιών και την υποδοχή του στη συνέχεια. Σαν περάτημα του σπιτιού ερχόταν στο βάθος η κουζίνα και το πλυνταριό του.

Οι περισσότερες σκανταλιές του ζωηρού από τα μικρά του χρόνια Νίκου Καραμπουγιούκα, με ακόλουθο το πάντα εμένα στη γειτονιά, γινόταν εξώ από το σπίτι του, γιατί μόσα σ' αυτό ο πάππος, ο πατέρας και η μητέρα του εξαντλούσαν όλη τους την αιωνιότητα στην πραγματική τρελή ζωηράδα του Νίκου. □

Φοίβος Μάλαμας

"ΟΙ ΙΔΙΟΤΡΟΠΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΕΕΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ"

Από τότε που η Μαρικούλα γεννήθηκε το 1935 στην Αλεξανδρούπολη, πολλά σημαντικά γεγονότα συνέβησαν.

Το 1939 ξέσπασε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, το 1940 ο ελληνοϊταλικός που οι Έλληνες νίκησαν τους Ιταλούς και το 1941 ο ελληνογερμανικός που οι Γερμανοί νίκησαν τους Έλληνες.

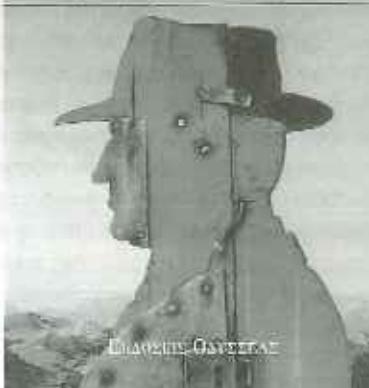
Πτων ο ευρύτερος ιπτορικός κίνηλος ο οποίος περιέλαβε στο εσωτερικό του όλων μικρότερους και απ' αυτούς ένας ήταν ότι μετά τη συνθηκολόγηση του ελληνικού στρατού στους Γερμανούς, αυτοί παραχώρησαν πεσμέσι στους Βουλγάρους, για τη συνεργασία τους, ένα μέρος της βροειας Ελλάδας από τον νότιο Έβρο με την Αλεξανδρούπολη ώς την Καβάλα.

Και πιο στενοί ακόμα μέσα σ' αυτούς ήταν άλλοι κύκλοι που επρέσαν καθένα από τους Έλληνες κατοίκους της Θράκης και περιέκλειναν το δράμα τους. Σε ένα τους η περίπτωση της Μαρικούλας και της οικογένειάς της είναι ενδιεικτική.

Όταν η Αλεξανδρούπολη καταλήφθηκε από τους Βουλγάρους, ο πατέρας της, ο κ. Αρίστος, διατηρούσε μπακάλικο. Τρόμαξε κι αυτός με την άσχημη τροπή των πραγμάτων, τη χρειάστηκε, αλλά σύντομα συνήρθε καθώς από τη μια οι Έλληνες δεν ενοχλήθηκαν από τους κατακτητές τους και από την άλλη, με την αφθονία των προϊόντων που εισέρρεαν από τη Βουλγαρία, το εμπόριο τους για κάμπισσο καιρό κινήθηκε κανονικά. □

Φοίβος Μάλαμας

Οι ιδιότροπες ιστορίες ενός παραεένου ανθρώπου

Φοίβος Μάλαμας

Νίκος Κυτόπουλος "ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ"

Νεκροταφείο η πολιτεία. Στα ερημικά καλντερίμια της κάθισε πρωΐ βροντούσαν ρυθμικά οι χαιρηλές μπότες κάποιας γερμανικής δημιούργιας που περγούνοσ τραγουδώντας. Στα φίλα του φάρου άλλαζε με θεαματική επισημότητα η βουλγάρικη ναυτοφρουρά. Έξω από το παλιό φρουροδροχείο έστεκε αυτόλευτος και επίσημος ο σκοπός της γερμανικής κυριαντούρας. Σημαίες διπλοκατοχικές σε κάθε δημόσιο κτήμα. Και τα μεγάφωνα κάθε τόπο διαλαλούσαν τις νίκες των χιτλεριών. Πάσι η Κρήτη, πάνε τα νησιά... Στην Αφρική θριάμβευε ο Ρόμελ... Κι έπειτα, μια μέρα άρχισαν να μας σφιγκτωτάνε τις ελπίδες τα αναποινιθέντα για τη σαγδαία προέλαση των χιτλεριών στ' ανατολικά.

Όλος ο κόσμος ήταν μουδιασμένος. Μπανινόβγανα κι εγώ σαν δλους, με τα χέρια σπαριμένα. Πήγαινα στον ταρσανά κι έβλεπα το φαροκάκι μου που κειτόταν σπειρωμένο ακαλαιφάτιστο και ξαρμάτωτο, μα ένα. Ξένη η πολιτεία, ξένοι οι άνθρωποι, ξένος ο τόπος. Είχα το αίσθημα πως ήμουν περαστικός. Κάπου, θαρρείς, ήταν να φύγω, έπρεπε να φύγω. Κι αυτό σιγά σιγά έγινε έμμονη ιδέα. Για πού;

Αντώνης Καγούδης "ΜΑΤΩΜΕΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ"

Περιπέτειες ενός ταξιδιού

Βρισκόμαστε στο σωτήριο έτος 1948, και στις 3 του Φλεβάρη πρωί, από το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, μπαρκαριστήκαμε στο παράβι "Λήμνης" καψιμά 50ριά αγωνιστές. Άλλοι απ' τις ποινικές ψυλακές για τα "Γιωύρα" και μεις απ' τα κρατητήρια του τμήματος Μεταγωγών, για εξορία σε διάφορα νησιά.

Η αφεντιά μου και ο Μαστρο-Βασιλης Κοφίδης, θα πηγαίναμε στην Ικαρία. Έτσι μας είπαν!..

Ο καιρός πολύ ψυχρός. Όλες οι τριγύρω βουνοκορφές, ήταν σκεπασμένες με παχύ χιόνι, κι ο δυνατός τρελλοβούνιας δεν χωράτευε. Σου προσύνιαζε με το τσουνχερό κρύο, θαμε το κόκκινο. Ήλιος, με τη γλυκειά του θαλπωρή δεν υπήρχε. Κι' δύσες φορές, έκανε δειλά να φτινερισθεί, γοργήγορα των πιεπάζανε και μας τον κρύβανε τα σύννεφα που ξεπροβάλλανε απειλητικά κι' ολόματιρα, με λογής σχήματα, κάπως στον ορίζοντα!

Ευτυχώς, το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, δεν μποδίζεται από τον Βορρά. Μεγάλος εχθρός του είναι μονάχα ο Νοτιάς. Για τούτο, η θάλασσα είναι σχετικά ήσπιχη και μόνο το απλάζει τις οικοδόχωριμες επιφάνειές της, μας παρουσιάζει μύρις τόσες, ελαφρές πτυχώσεις. Σέγουρα θα ξεσπάσει βαρυχειμωνιά!..

Με τέτοιο καιρό ξεκινήσαμε.

Το ταξίδι μας, στην αρχή τουλάχιστον, ήταν αρκετά ευχάριστο. Και μεις, από μια απάνεμη γωνιά του καταστώματος, πιπιθαυμάζαμε με λαμπρό μάτι, τις απότομες κι άγριες

Λεν το ξέρα. Λεν το ξέρε ούτε η πολιτεία. Μα η ίδια ιδέα κυρίεψε γοργήγορα την ψυχή της.

Κι άρχισε το φευγιό. Φεύγανε κάθε τόσο, επίσημα κι ανεπίσημα. Ένας ένας, δυο δυο, μπουλούκια μπολούκια. Στα νησιά, στη Μεσανατολή, στην ιππολοιπή Ελλάδα. Φυσικά διε φεύγανε μονάχα, έρχονταν κιόλας. Μα κι αυτοί που έρχονταν, σε λίγες μέρες ξεσπανίζονταν, λές και τους κατάπιε η γης. Έτσι, το αποφάσισα κι εγώ.

Ένας φύλος μιν βρήκε από κάπου δυο ταυτότητες αξιωματικών με τα ονόματά μας. Εγώ, σταν τις είδα, έκανα σαν τρελός. Λοιπόν, φεύγαμε! Και αξιωματικοί μάλιστα! Επομάνωμε τα βαλτούκια μας, για να κάνουμε σε δυο μέρες φτερά. Η μάνα ήταν απιψηγόρητη, μα δεν τόλμησε να μου πει: "Μείνε".... □

Νίκος Κυτόπουλος

Εξουμολόγηση

παρατάσσεται

βιονοκορφές της Σαμοθράκης, τη βαθυπράσινη εικόνα της πανέμορφης Θάσου. "Το πράσινο νησί", έτσι λέγεται και την αμφιθεατρική και πανοραμική ζωγραφιά της Καβάλας. Κι όλι απτά, καθένα με τον τρόπο του, παρόλο που εμασταν κρατούμενοι και μας συνοδεύανε φροντιστές, μας χαρίζανε στις ταραγμένες καιρδιές μας την ποθητή γαλήνη.

Τι κρίμα!.. Γιατί, απές τις τόσες ομορφιές να μην τις χαράμιστε ελεύθεροι!..

Μ' αυτές τις σχετικά ευχάριστες ψυχηκές διαθέσεις, ύστερα από ώρες, φτάσαμε στο διορδό και φιλόξενο νησί της Καλυψώς, όπως λέγεται, τη Λήμνο, με το περιστρόμητο λιμάνι της. Εδώ σταθήκαμε πολύ. Το καράβι μας πολλά πράγματα ξεφόρτωσε, μα και πολλά φόρτωσε. Ιδιαίτερα, μεγάλες ποσότητες βαμβακιού, σε τεράστια δέματα συσκευασμένα. Λένε, ότι το βαμβάκι της Λήμνου, είναι το καλύτερο της χώρας μας, και συναγωνίζεται αυτό της Αιγύπτου σε ποιότητα.

Όταν καμιά φορά ξεκινήσαμε, το καράβι μας άλλαξε πορεία προς τα αριστερά και έβαλε "ρότα" για τη Μυτιλήνη.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΓΟΥΔΗΣ

ΜΑΤΩΜΕΝΟΣ

ΔΡΟΜΟΣ

Τα πάντα τώρα, είναι αλλοιώτικα. Περισσότερο αγριεμένα. Κι ο ουρανός. Και η θάλασσα. Κι ο Βοριάς.

Κι όλι, άρχισε να τα τυλίγει απαλά απαλά, το μουντό χρώμα της νήστιας.

Και μεις, με βαριά καρδιά αναγκαστήκαμε ν' αφήσουμε το κατάπαυμα.

Άγγελος Χ. Ποιμενίδης "ΚΗΝΥΓΕΤΙΚΑ ΘΗΣΑΥΡΙΣΜΑΤΑ"

ΙΟΥΛΙΟΣ 1950: Είναι αλήθευτα ότι στην Αλεξανδρούπολη εξουσιοδοτεί να ζει η φιλοθηραματική παράδοση των παλιών πατριαρχών του κυνηγιού. Οι μακαρίτες αυτοί χάθηκαν μέσα στον πόλεμο. Ήταν σεβαστές πρωινοπικότητες ανάμεσά μας και αιθεντικές στα κυνηγετικά πράγματα. Ο αφροισμός τους συγχωτούσε και η επιβολή τους μεγάλη. Τέτοιος ήταν ο μακαρίτης Ηαννυγάντης Καραμπούγιονας, φημισμένος κυνηγός με εξήντα πέντε κυνηγετικά χρόνια στην πλάτη. Ήταν σκληρός και ιτεγκτος κήνυσσας κάθε παφάστου γραφτού και σγραφτου νόμου. Νομοθέτης, εικαγγελέας, δικαιοτής και εκτελεστής των νόμων. Μετά το κυνήγι του κατέβαινε στην αγορά, έπιανε τον παραβάτη και τον έκαψε "πέντε παραδινό" μέσα στον κόδιο της "πληθωρίτης", με το κύριος που είχε και την ασύλια που του είχαμε αναγνωρίσει. Σωστό αντέγραφο Σπαρτιάτη Εφόρου.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1951: Είσι τους δύο τελευταίους μήνες του 1950, η αγορά μας είναι κάθε μέρα φορτωμένη από κρέας αγριογούρουνον. Και επειδή δεν τα χινεύει η κατανάλωση, μετατρέπονται σε λουκάνικα. Ήποτε στα χρόνια μου δεν είδα τόπια αγριογύρουνα εκτεθειμένα στην αγορά, δύσα φέτος.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1951: Στις 8 Ιουλίου 1951 επραγματοποιήθη η γενική συνέλευσις του Συνδέσμου μας... επιπλούθησαν αρχαιφερείς για νέο διοικητικό συμβούλιο και επέτυχαν, για να διοικήσουν το Σύνδεσμο, μαζί με τους τρεις που θα διορίσει το υπουργείο, οι εξής: Χρήστος Μετασαράκης, Λγγελος Ποιμενίδης, Ιωάννης Μπέτσος και Χρήστος Σαμαράς. Δικτηράρος και γιατρός οι δύο τελευταίοι, για νάθε ενδεχόμενο.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1951: Η καλοκαιριάτικη Κυριακή 11 Νοεμβρίου 1951 είσπρεψε όλους τους Νεμόνδη της πόλης και των χωριών μας στα ψυαθύρια. Χτυπήθηκε και πολύ κυνήγη. Λαγοί και πέρδικες. Υπολογίζω ότι οι Αλεξανδρούπολίτες κυνηγοί, εχτίπτησαν εκατόν πενήντα πέρδικες τη μέρα αυτή.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1952: Στις 8, 9 και 10 Μαρτίου όμως, μεγάλα περάσματα μπεκάτσας και στα απίθανα μέρη που ιστήθηκαν τις κυνηγάμε. Γενική σχεδόν ήταν η εξόρμηση των κυνηγών και ιωνιοποιητικά τα αποτέλεσματα. Η παρέα Ποιμενίδη, Ματζώδου, Σοφιανίδη και Μηχαντλίδη έκαψαν σαράντα πέντε κομμάτια. Ο κ. Θ. Αγγελόπουλος δέκα σε δύο ώρες και ο Μανιτός δεκαπέντε. Με δόξες και χαρές λοιπόν έλιξε η κυνηγετική οιαζόν, όπως άγγισε, με τα πρόβλημα πλούσια ορτικοπεράσματα.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1952: Προσοχή! ρωτά τους ιπνιαδέλφους χημικούς και γεωπόνους: Μήπως το Dikorac, που ορίζεται στη χωράφια, για να ξεράνει τα ζέζανια των γεννημάτων, είναι δηλητήρια και θυντικόντια θηράματα που τα γεύνονται; Μου είπαν πως βρέθηκαν φόφιοι λαγοί στα χωράφια, που ικράπικαν από το ζέζανιοτόνο.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1953: Ο χειρούργος συνάδελφος Διοματόρης, που δεν αναζητεί φήμη στην επιστήμη και την κυνηγετική του τέχνη, είχε λαμπρό σκυλί και την κακιά τύχη να περάσουν από πάνω του οι δρόδες αυτοκινήτου. Ξεκολλήστηκε το άμοιρο. Άλλον κορδιμ και άλλον άντερα. Δεν έμεινε τίποτα στον τόπο του παρό μια αιθεντική ανατυνοή. Μα ο δοκιμασμένος χειρουργός στο εργαστήρι του ξενα-

μοντάρισε τα ιπνιόιμπα, ανάταξε τα ξετυλιγμένα άντερα, τα έρπιψε και το ξωντάνεψε σε δύο μέρες. Είναι να μην πατεύεις στα αινθρώπινα θεάματα;

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1954: Είδα όμως με τα μάτια μου δύοιο συρβάν, εν πληθυσμή αγορά και στην πόλη μας, που δεν έχει τα βουνά πολύ κοντά της. Ένα ζαρχάδι αφηγιασμένο δύχως να το κυνηγάει κανείς, μιήκε στο κέντρο υγρεδόν της πόλεως, πηδώντας μάντρες και πατώντας αυλές και σιλτάριστας συρματοπλέγματα οικοπέδων. Έτρεξε ο κόσμος, το στρίμωξε σ' ένα γιαπί και το παρέδωσε στο Δακτυχείο. Λεν ήταν τριανταπομένο μόνο από τα σύρματα που πηδούσε, ξέσκισε το δέρμα του στα πόδια. Μυστήρια πράγματα! Στην Φλώρινα και στην Αλεξανδρούπολη αντά τα θαύματα.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1954: Ο καλόπατος και αγνός συνάδελφος Γιάννης Ρωσσολάτος, με σαράντα και πάνω χρονών κυνηγετική, λελογισμένη δύμως και ευσυνείδητη δράση, περίπλος ήριθε και μας είπε:

- Ρώτησα τα κότια μου και μου είπαν: "να το παρατήστε". Σκόρπισα τα σύνεργά μου. Δε θα μ' έχετε πια μαζί σας. Γεια σας βιονιά και συνάδελφοι.

- Γεια σου, αγαπητέ μας Μπαρμπα-Γιάννη, σε ξεγράφουμε από τα μητρώα του Συνδέσμου μας, μα από τα κατάστιχα του σιναϊριού μας όχι, γιατί οι μάστες του κυνηγιού δεν παίρνουν σύνταξη, εφόσον αναπνέουν.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1955: Το πρωί 15 Απριλίου 1955 δεκαδες ιυπτικών πιάνωτηκαν στους δρόμους και στις αυλές των σπιτιών, χτυπημένα από τα σύρματα και τις οικοδομές της πόλης μας. Τούτο παρατηρείται την εποχή των αποδημών ορτικών και όχι στα πιστρόφια και μάλιστα σε τέτοια κλίμακα. Ήδος ταλαιπωρημένα έφτασαν τα δύσμοιρα και πόσο κακόπαθαν! Ασφαλώς πολλά κατάπιεν η θύλασσα.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1955: Όπως υπάρχουν στον κόσμο δέκα ειδιόν ικόρδια και διαφόρων ιπνιθέσεων κυνηγοί και μαζέτες, έτσι υπάρχουν γύρω μας ποικιλίες φιλοζωών και ξιονοφίλων. Ο φύλος μου Μπάρμπης Γραμματίκης, πλήθωρικός στις αγάπες του, πρωτόπατης κάθε παραπεταμένου σκύλου και υποστηρικτής κάθε ξεσπιτωμένης γάτας, έριξε τελευταία την αγάπη του σ' ένα αλεπουδάκι. Το έχει "μη στάξει και μη βρέξει". Κρεβατίκια, μαξιλαράκια, λαμπόδετες, φαγί, γάλα προχώρησε στις σοκολάτες και θα φτάσει σε λίγο στα αιγυοστιάτικα κοτόπουλα. Λεν τον στεναχώρεσε η απάτη του πωλητή, που του παύλησε το αγρυπάνι αυτό για λυκόπουλο. Ψυχούλα είναι και το ένα και το άλλο. Τις προάλλες, το ζωηρό αλεπουδάκι πηδώντας και χορεύοντας έσπασε το πάδι του. Γιατρής και δέσμω. Και σε μια βδομάδα εντάξει το κάταγμα! Τώρα περιμένουμε, να μεγαλώσει λέγο αικόνια το έξυπνο αυτό ζουλάπι, για να ιδούμε πώς θα ανταποδώσει στο φύλο μας την ευεργεσία.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1956: Θύματα κυνηγών από την παγωνιά δεν είχαμε. Μια-δυο περιπτώσεις μονάχα σκαριωμάτων.

Σημειώνω θύμα άλλον είδους. Ο καλός σοφέρο Γιάννης, που μας παρανοφέρνει στους κυνηγότοπους, σταμάτησε το αιτοκινήτο του στο δρόμο. Άρπαξε ένα από τα τιντρέκια μας, τον διώκει και μια σφράγιδα και σκότωσε μια χήνα. Αυτό έγινε αφορμή να μας αναζητεί ο Γιάννης το βράδυ, όχι για να του πληρώσουμε το ναύλο, αλλά για να του πάψει τη γνώμη μας για το όπλο που αγόρασε. Αυτός είναι το μεγαλύτερο θύμα. Από τους κυνηγούς. Την άρπαξε...

ΜΑΪΟΣ 1956: Μπούχησε να φωνάξω... "Κάποιος εί-

Άριέρωμα

οις συ τάχα;”, μου λένε με το δίκιο τους οι επαίσχυτες αυτοί, ότι το κυνήγι χάνεται και ότι οι ενέργειες μας πρέπει να αποβλέπονται, όχι στις παρατίσεις και στις καλούμες, αλλά στους περιορισμούς και στις θυοίς.

Αν εξουσίευεν ο μακαρότης Αττίκη, θα τον είχα σύμμαχο και στην περιόδου περιποιητικής ακόμα αυτή δική και τα υδρόβια γεννούντα το Μάρτη και πρέπει να σταματήσει το κακό να σκοτώνονται άλλοις, έστω και ξενικές. Είχε πάρει στον Γκιαούραντα για γουρούνια. Ηεργώντας από ένα βιατότοπο, ξεπετάχτηκε από τα βιούδα μήτι χήνα και τη σκότωσε ο συνοδός του. Ψάχνοντας τον τόπο από τον οποίο ξεπέταξεν η χήνα, βρήκαν επτά αιγάλια, που κλικιούσε το κιτρινόιδο πουλί. Ράγισεν η καρδιά του Αττίκη και έβαλε όρκο να μην ξαναπάει κυνήγι το Μάρτη. Ας σημειωθεί ότι το επεισόδιο αυτό έγινε ανήμερα του Έυαγγελισμού.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1957: Ο Σύνδεσμός μας απέκτησε οικόπεδο (9Χ33 μ.) σε κεντρικό μέρος της πόλης μας. Υπογράψαμε στο συμβολαιογράφο αρραβώνα και δώσαμε δύο αποταμεύσαμε δέκα τόνα χρόνια. Υπολείποντα μισά δέκα χιλιάδες δραχμές, που θα τις δώσουμε τον Αύγουστο. Προσωπικά κάμψων έκαληστη στα αισθήματα των συναδέλφων μηχανιών, να μας υποδείξουν σχέδια για δύο μαγαζιά, λέσχη, ξενώνια, συλλοδετήρια κλπ. Ηρώτα δύος το μαχαιραγιά, που θα το χτίσει και θα γράψει το όνομά του στο μάρμαρο. Μέγιστο δε ζητάμε. Τρύπα για το κεφάλι μας και καρέκλα για το μουσικό μας.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1958: Εστημειώθηκαν δύος και θύματα στον Αντά, για να επισφραγιστεί και πάλι το κακό του όνομα. Πενήντα πρόβατα επάγκταν και ανευρέθη αναίσθητος, λόγω φυγής, ο ποιμήν Στ. Δασούνης στα ιράσπεδα του Γκιαούραντα.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1958: Μετά τα Φώτα κατέβασεν η Μαρίτσα πολλά νερά. Πλημμύρισε πέρα για πέρα ο Γκιαούραντας από την πλημμύρα εκείνη, που σκεπάζεται όλος ο χώρος του και μένουν έξω οι κυρφές της καλαμάς και των δέντρων του. Σε τέτοιες πλημμύρες τον Αντά αφανίζονται τα τριχωτά θηράματα (λαγός, λύκοι, τσακάλια, αλεπούδες και αγριογούρουνα), αν δεν μπορέσουν να γλιτώσουν κολιμπάντας προς τα γύρω βουνά. Τέτοια δύος εποχής χτυπιούνται τα κατατρεγμένα θηράματα, που καταφεύγουν σε κάποια νησάκια, μισοπλημμυρισμένα, του Αντά. Έτσι σήμερα, 9 Ιανουαρίου 1958, χτυπήθηκαν γύρω και στον Γκιαούραντα δεκαοχτώ αγριογούρουνα.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1958: Στις παγάνες αυτές δέκτηκα το μεγαλύτερο της κυνηγετικής μου ζωής ράπτιμα, για μιαν ανεπιανόδιωτη γκάφα... Λεν εκράτησα το νόμο που εδίδιξα σε δύο έγραφα για παγάνες. Αφήσα το πόστο μου πάνω στο τουφεκίδι και το ταβαντούρι της παγάνας και έτρεξα σε μία ρεματιά, που νόμισα ότι ξεφεύγουν τα γουρούνια. Φ, λοιπόν! Ένα αγριογούρουνο πέρασε από το πόστο που εγκατέλειψα, τοπολατάτησε το άδειο κοντά των τοιγάρων, που είχα πετάξει και με στρωμένη την ουρά του, θα μιν είτε, φτιντάζομαι: “Δάσκαλε που δίδασκες και νόμιμους δεν εκράτεις...”

ΜΑΡΤΙΟΣ 1959: Απαριγγόρητη είναι μία γειτόνική μου. Της έφερε ο άντρας της από τον Γκιαούραντα το καλοκαΐρι, δύο ανήμιτορα κινηνάκια. Τα μεγάλιστε με τόσους κόπους σαν μιωρά και έγιναν κύκνοι, ψηλοί, ωραίοι, ολόσπιροι, μεγαλοφερείς και ήμεροι. Τους άνοιξε και λάκκο έξω στα μείντιντα της γειτονιάς. Τους βλέπαιμε και τους καμαρώνα-

με. Τώρα τους άλλαίει. Δεν πέταξαν, δεν πέθαναν. Τους πήγε το Δασαρχείο “συμφώνως τω Νόμο” και τους έδωσε στην Παιδιγραφική Ακαδημία για στολίδι και για να καμέται η γυναίκα, η μάνα τους, που τους τάζε με φωμέ, που μασούνε στο στόμα της! Dura lex, o týpos σκοτώνει την ουσία.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1959: Το παραπένταν ριγονός μου έφερε στο νου τον υπέροχο εκείνο κινηγό και Πρόεδρο του Συνδέσμου μας, μακαρότη τόρα, Χαροκόπειο Βολονάση. Είχε πειάνει ο οικλός του Ντέγκο. Αφού την έκλαψε και τον μοιραλγήσε στο σπίτι του, τον επίλεξε σε σεντόνι, τον μετέφερε οικογενειακώς έξω από την πόλη, γκεί που σήμερα χτίστηκε το τουριστικό μας ξενοδοχείο, ανοιξε τάφρο βαθύ, διάβασε τον επικήδειο, που έγραψε ο ίδιος εξημινώντας τα προσόντα του Ντέγκο και τα κατοιχθώματά του και τον έθισε. Επισκεπτόταν μετά τον τάφο, ώσπου χωράφισε το χώμα του και συχνά με απάγγελνε τη νεκρολογία του.

ΑΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1959: Αναγγέλλω όληβερά ότι άρχισεν η αποξήρανση (πώς να τον ονομάσω, φίλατε Πολά) του Γκιαούραντα. Τα μεγαθήρια της Δομικής τηφάνουν βιαστικά αναχώματα και περιορίζουν τον ποταμό στην περιοχή, που του πρόσφεραν στα δικαίωμα επικυριασίας του. Το ανάχωμα αρχίζει από εκεί που διχάζεται ο Έβρος και προχωρεί προς τη θάλασσα. Κάθε μέρα χλια στρέμματα χηνοπατιβούκοταπών αποστρογγίζονται, για να γίνουν χωράφια. Κανάλια διαμορφώνονται δώθε-κείθε ως όσως χωράφια βαλτερά, που ελπίζουμε ότι θα κρατούν παπιά και τα χωράφια ζήνες.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1960: Κέρδισε από τις παγάνες αυτές τον καθαρό αέρα, την εμπειρία ότι πρέπει να κόβουμε σιγά-σιγά τις ελπίδες και τα μεγάλια δνειρά, αλλά και μία καλή γνωριμία μ' έναν Αθηναϊό ευγενικό σινάδελφο, που χωρίς να το θέλει με εδίδοξε πολλά. Και το όνομά του δεν το κρύβω και το λέω δίχις να σεβαστώ τη μετριοφροσύνη του. Γιάννης Κανάτας από τη Γλυφάδα. Μετρημένος και πολύ στοχαστικός, αν και για πρώτη φορά δοκίμαζε το σάλο και το σύλλαγο της παγάνας. Τουφέκι μάγκνουν στα ψηλά βαπινά! Κάτω η πέρδικα από τα οκτώ πάσι. Δυο σφαιρίδια στο κεφάλι των λιγού κατά την παγάνα, από εβδομήντα μέτρα. Να η μία, να και η άλλη τούχλα. Από τις αλλόφυνες, που πεταύναν στα ύψη, που εμείς λέμε πως δεν φτάνουν τα σκάγια μας. Τα είδη και είπα: “Νυν απολύτες... Ως εξ Αθηνών ερδύει τα πάντα!”. Καλά ομοις είναι η επαρχία, να μη μάλιστα τέτοια μαθήματα.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1960: Θαλής, ο μειλχίος Μενιτός, φίλος εμός, θεόληπτος της Αρτέμιδος και των του άστεως ημών δημιουργών αρχόντων εις κύνας συνθήριας έχει θαυματισμένη παγάνας οργιστείνει επιμελής, πιτροπολαδόντων τρόπο. Ήμίν τοις πεσθητέροις χαρά πρωσεγένετο δια το ευάρεστον πράγμα και ελπίδων ενεπλήσθημεν, ότι και τα αδιναμίας ημών θα ιμπεριλάβει υπό την σκέπην του. Γένοιτο αν.

ΑΙΓΑΙΙΟΣ 1960: Η φετινή κυνηγετική χρονιά (1959-1960) κατέρριψε το ρεκόρ κάθε άλλης ως τόρα, σε εγγραφή μιλών για το Σύνδεσμό μας. Προπολεμικά ήμασταν και δεν ήμασταν διακόσιοι κυνηγοί στην περιοχή Αλεξανδρουπόλεως. Φέτος τα μέλη μας έφτασαν τον αριθμό οπισιόδια δώδεκα. Απ' αυτά δε, τα διακόσια πενήντα εξ είναι νέα μέλη, νεοβάπτιστοι συνάδελφοι! Μυστήριο! Πολύ αδικαιολόγητο το ζεύμα αυτό προς την κυνηγεσία, σε εποχή μάλιστα που περνά κρίση.

ΛΥΤΟΥΣΤΟΣ 1960: Η τρομερή καταγιάδα, που ξαφνικά άρχισε το βράδυ της 11ης Ιουνίου 1960, έφερε καταστροφή. Εσπασε δέντρα, πλημμυρίστηκαν σπίτια, γέμισαν οι δρόμοι χώ-

ματα και οι λάσπες νερά, έγειραν τα γεννήματα και τινάχτηκαν τα φρούτα.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1961: Ευτυχής, ευτυχέστιατος οπον κάθημα των κυνηγών φέτος δε φαντάζομαι νιν βρεθείς άλλος από τον κυνηγό των Φερρών Παισχάλη Μήσιο. Κυνηγώντας ή φυλάγοντας στον Γκιασώφαντα με υπομονή και επιμονή, σκότωσε με τρεις σφαίρες αγριογύρουνο, που το είδα δάνα το εξύγιξαν. Εκατόν πενήντα κιλά ζύγιζε και αν ήταν πικάντερο το θερινό αυτό, θα ζύγιζε διπλότιπα! Χρόνια έχουμε να ιδούμε τέτοιο γυρούνι. Με μία σφαίρα το σπαμίτησε, με τη δεύτερη το εμούδισε και με την τρίτη τη χαριστική το αποτελείσαν.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1961: Λε θ' αποκρίνω τη βαθιά μου Ολίψη για το αιτάχημα του λαϊκού μουσικού συγκροτήματος Καζαντζίδη, που ερχόταν στην πόλη μας για μία παράσταση και συνεργιούσθη το αιτοκίνητό του με ένα φροττήρι και επιμεύθηματα, με νερό τον Μ. Γιαννακάκη και τραυματίες τον Κώστα Μπάμπαρη και Γ. Αριμάνδο. Είχαμε σπιννυνοθεί με τον κ. Μπάμπαρη, κομφεραπιέ του συγκροτήματος, ότι στις 27 Δεκεμβρίουν 1960 θα πηγαίναμε στον Αντά για κυνήγι και αντί να γίνει αυτό ήγινε το άλλο, φριχτό και αποτρόπιο. Ο Γιαννακάκης στον άλλο κόδιμο, ο Μπάμπαρης στο Νοσοκομείο, ο Καζαντζίδης αντίς για κυνήγι και τραγούδι, μοιρολόγι και εγώ σε άφατη θλήψη και πιμπόνια. Άλλαι μεν αι βιουλάι ανθρώπων, άλλαι δε Θεός κελεύει.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1961: Βρέθηκε στον Γκιασώφαντα ένας κτηνοτρόφος του Πόρου παγωμένος. Λμίν! Κιδάτερα νιν σιάζουν οι καιροί και να λεύφουν οι μπεκάτσες και τα παπάια, αφού χάνονται ανθρώπων.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1961: Στη γενική μας συνέλευση της 23ης Ιουλίου 1961, ένας συνάδελφος λάβρος και λυσσαλέος μου επετέθηρε κραυγάζοντας ότι εγώ είμαι η αιτία του αφανισμού του θηράματος από τον τόπο μας, επειδή με τα γραφάμενά μου επροκάλεσα "τοις Αθηναίους" και έγχονται εδώ και λαφυραγυγούν τον τόπο. Δέχτηκα την καταλαλιά, όπως δέχομαι και τις επιθέσεις των φίλων από τη νότιο Ελλάδα, που και ταποί από της σκοπιά τους "βαύλουν" με τα αντίθετα από το φωναγάκι της συνέλευσης συνάδελφο. Αυτοί με κατηγορούν για απαισιοδοξία για τα "μελανά" πράγματα που παρουσιάζω τάχι, για να της αποτρέψω την άνυδρη πλούτο της εδώ. Μήπως οι συνάδελφοι άλλων επαφριών, που αποφεύγουν τα δημοσιεύματα, λουφάζουν από πρόνοια μη βρουν τη δική μου τύχη;

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1961: Ο αετός του σιντζιβανιού της κεντρικής πλατείας μεγάλωσε και νταβράντισε με τα ταίσματα, που του ίμανουν τα γκαρδσόνια των πέριξ εστιατορίων. Έγινε τρανός και φοβερός και ενόχλησε τάχι τα κατάπουλα κάπουας αυλής, τη γάτα αλληγής και τη φαντασία μερικών ότι "μπορεί ν' αποτάξει και παιδί, για να το πάει στη φωλιά του, για να το βινάξει σαν τη λίκανα της Ρώμης"! πρόλαβε κάποιος Ηρακλής και "πών γίνεται το καιρό" καπάνισε το ημερομένο ζώο μια στη φτερούγα με κανένα ρόπαλο και σπακέτημε το ξύλο. Τόρα με τη μια φτερούγα συνεπαλμένη και την άλλη σε νάρθηρα, που οι πρόχειροι γιατροί –τα γκαρδσόνια– τον σκάρωσαν, στέκει σε μια αυλή μαγαζιού, κλαίγοντας τη μοίρα του δίχως να λιάζεται...

ΜΑΡΤΙΟΣ 1962: Σήμερα αποχαιρετώ τον Τσιναρλή, είναι όμα πέντε χιλιόμετρα εξω από την πόλη μας με θάμνους και πλατάνια και δείπτερο μετά το Κουρί μπεκατοστώτι στα προπολεμικά χρόνια. Ήχα γράψει πολλές φορές για τον Τσιναρλή και τον χαρακτήριστα κέντρο θηριαμάτων, μιναδικό χώ-

ρο της όλης πατρίδας μας, γιατί ότι θήραμα υπήρχε, το εγνώριζε ο Τσιναρλής με πάλι εποχή της χρονιάς. Αγριογύρουνα, ζαρκάδια, λόποι, τοσκάλια κλπ. τον επισκέπτονταν τις νίχτες. Κέντρο ήταν κυνηγετικών περιασμάτων. Ορτώσια, τρυγόνια, μπεκάτσες, φακοπεριτερά, υδρόβια και κύκνοι και τόια. Προχθές ξεπάντεφαν οι αξίνες και το τελευταίο παρόχθιο κομματάκι της ζούγκλας του και ήταν έσθηκε η δάζια του. Εννοείται πως το ξεπάντεφαν των όχτων του Τσιναρλή γίνεται από χρόνια τώρα και η προκοπή είναι διά, ενώ ο Τσιναρλής ήταν ποτάμι, που έτρεχεν ολοχρονίς και δροσιζόμασταν και στάλιαζαν τα πρόβατα και ποτίζονταν οι πέρδικες και φύλικες ιπατιάνια τοιν τι τρυγόνια, οήμερα δεν έχει στάλα νερό ούτε δάνα βρέχει. Ξηράθηκεν όπως η Σαχάρα, από δύο-τρία χρόνια τώρα! Sic transit gloria mundi.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1962: Πέντε Αθηναίοι και πέντε από το Λαύριο της Αττικής βέβαια, ενήγαγαν το Δημόσιο και διεκδικούν πέντε χιλιόμετρα στρέμματα μέσα στον Λαντά. Στην αγωγή τους, που εκδικάσθηκε στο Πρωτοδικείο μας, παρουσιάζουν τίτλους (σενέτια, ταπιά, τούρκικα). Γ' από και το Δημόσιο αντιπροσωπεύτηκε με πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Φάνεται όμως ότι οι τίτλοι αυτοί αφορούν άλλα κτήματα πέρα από τον Έβρο, τα τουρκικά.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1962: Είμαι ευτυχής που συχνοπηγαίνω σε ένα κυνηγότοπο λιτά, δίχως τουφέκια και τουπράκια. Λκούν απδονολαλίες, βλέπω το σεργιάνι ενός, ίσως μοναδικού, λαγού. Λκούν ταυτοποιώμασται δυο ζευγαριών τρυγονιού. Βλέπω άλλο να κυνηγιέται. Ήνω νερό από την πηγούλα σκυψτά, μυρίζω τη φρίγανη του όχτου και φρέγω από τον κόσμο.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1962: Εγίνων τα εγκαίνια της γέφυρας Υψάλων, που ενώνει την Ελλάδα με την Τουρκία και συντομεύει το ταξίδι για την Καναπαντινούπολη αριετά.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1962: Κατευδώναμε οήμερα, 19 Σεπτεμβρίου 1962, για το μακάβριο ταξίδι των αγύρωτων, τον Βασίλη Δερμεντζόπουλο ογδόντα πέντε χρονών, έναν από τους λίγους βετεράνους μας. Καλότατος και αγαπητός ο μπάρμπα-Βιωτίλης. Από πρόπεροι αποτραβήχτηκε από την συντροφιά μας και ζόύσε με τις Αδριανουπολίτικες αναψινήσεις και τι μεγαλεία των τριάντα λαγών της πιωσέας σε μια εξόρμηση, στα κυνηγούτωπα της Ανατολικής Θράκης. Ζόύσε με τις δικές μας, των τελευταίων χρόνων, αποαξίες και παρηγορίστιν. Ωραίο του καλή και αις μη την καταχωνιάσει η λημμονιά όπως το βιαύ χώμα, ώπου να τον ανταμάσουμε.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1963: Σήμειον και υπογραμμίζω την 22η Ιανουαρίου 1963 σαν ημέρα πιμφριδάς και πανωλεύθεριας των θηραμάτων. Πολύτο κρύο! Πέντε υπό το μηδέν, αλλά χειρότερο και πιο φαρμακεόρι από αυτό της 17ης Ιανουαρίου 1963, όπου το θερμόμετρο έδειξε 13 υπό το μηδέν. Χιόνια άλιστα, αέρας οιβηρικός, φαρμάκι. Παραδόθηκαν τα ποιλιά. Τουφεκίζονται οι χήνες στις αυλές της πόλης μας. Μπεκάτσες πιάνονται πεθαμένες, τα μικροποιόλια με τα χέρια στην πράχτες. Σκελετωμένα δέλα και μαύρα πτώματα. Τα μπαρουτόσιαγα τέλειωσαν από τα καπαστήματα μας, γιατί όλοι έγιναν "κυνηγοί". Μα αιτό δεν είναι κυνήγι! Γ' από και η αγορά δεν τι τραβά και βλέπεις τους χωρικούς, να περιφέρονται στην πόλη δίχως να ποιλιούν τις αφιασθίες με τι πουλιά. Οι χήνες, που λογιωνούν στα χωράφια, προσεγγίζονται στα πενήντα μέτρα. Οι μπεκάτσες σέργονται κάτω. Πέθανε και ο πελαργός που απόμεινε, δεν ξέρω γιατί, σ' ένα ίλιο του Λορρύκου, ενώ τον έβλεπα πιροστά από είκοσι μέρος ολόρθι-

Άφιέρωμα

και περήφανο. Σκοτώθηκαν και αγριόγαλοι –τόιις λέγο εξω από την πόλη μας και κάνοντας τουφεκίπτηκαν και λαγοί. Τέτοια βαρύχευμανιά είδα το 1928 και τότε τρανή η σημφορά.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1963: Συντετριμμένοι και περιλυποί ξεπροβοδίσαμε, την παραμική του Πάσχα κιδάς, τον Ηλία Νιανιακούδη. Μας άφησε και πήρε το δρόμο που δεν έχει γυρισμό. Καλός άνθρωπος, καλός Έλληνας, καλός πατέρας και καλός κινηγός, με συνείδηση εννοιώ και δραστηριότητα σοματειακή. Ο μόνος από μας που ήνων γούστε, αποκλειστικά σχεδόν, τα αγρίμα και παρακολουθούμε τις απαγορευμένος ζώνες. Με τον Ηλία κλείνει στην πόλη μας και η ιστορία της παγάνιας. Ήταν ο τελευταίος οφγανωτής του είδους αυτού για τα αγριογούρουνα και έκλειστ με τη φυρή του ο κόκλος. Είναι να μην κλαίσ τέτοιες απώλειες;

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1963: Η Αγθεια, εννέα χιλιόμετρα ανατολικά της Αλεξανδρούπολης, είναι ο τόπος που συγκεντρώνονται οι πελαργοί για την αποδημία τους. Όταν γίνεται αυτό, γεμίζουν οι στέγες των σπιτιών από λελέκια και μαυρίζει ο τόπος από τα φτερά τους. Ειρέτος, πριν αρχίσει η αποδημία, οι πελαργοί ξαπιθίζοντας τα βατόχιλα από τα ίδη, που ξεράθηκαν στο Κουρί και δύος ξέροντες γένονται λαίμαργα πι πουλιά, για να 'ναι χροτάται τιεδεμόντας. Ένας πελαργός βρέθηκε από τα παιδιά του χωριού, ξαπλωμένος πέρα για πέρι στο λιβάδι και αυτά τον λιπήθηκαν, τον ... εστίωσαν στα χέρια και τον έφεραν στο χωριό περίπλυτα. Η Αγθεια έχει κοινοτικό ιατρείο, δίχως γιατρό! Εκεί τον εξάπλωσαν. Δεν είχε κουράγιο να σταθεί στα πόδια του το πουλί, θολό ήταν το μάτι του και αφρούς έβγαιζε από το ράμφος του. Η νοσοκόμα, δεσποινής Τσεφταρίδην, με τη βοήθεια των παιδιών έδωσε εμετικά στον πελαργό, που τα κατάπιε δίχως αντίπτωμα. Σε λήγη ώρα ξέραστ και τι δεν έβγαλε! Πουλάκια μικρά, σπουργιτάκια γιαννά, κλεμμένα από τις φωλιές ή πεσμένα κάτω απ' τι δέντρα. Το όν βόσκουν και τάπια πράγματα οι πελαργοί, το έγραφα και αντιπρόπερτι για τους πελαργούς της Νέας Χίλης. Φίχε καταπιεί όπως ήταν τα πουλιά και δεν μπορούσε φωνέται να τα χωνέψει. Η αδελφή μου είπε ότι είχε πάθει δηλητηρίαση. Πέντε ώρες ήταν σε αφασία ο πελαργός, ξαπλωμένος στο πάτωμα, "αλλού φτερά, αλλού ποδάρια". Υστεριώ μάχιμε να συνέρχεται και την άλλη μέρα στάθηκε στα πόδια του. Του άνοιξαν την πόρτα για να φύγει και δεν έφευγε. Όταν συνήλθε καλά και έκανε σεργιάνι στο διάδρομο και δέχτηκε δίχως δισταγμό και φόβο φραγή, είπε αντίο και πέταξε για να βρει τη συντριψμά του. Φέρθηκε σαν άνθρωπος πολιτισμένος. Τον έφερε στο ιατρείο ο Ερυθρός Σταυρός και έφυγε με εξιτήριο μετά την ανάρροφή του.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1964: Πέθανε στις 10 Φεβρουαρίου 1964, πλήρης ημερών, ο εκλεκτός συνάδελφος Αργύρης Δαλαβέρας, αρχοντικός άνδρας και αριστοκράτης κυνηγός. Ο Δαλαβέρας ήταν ο τελευταίος εκπρόσωπος της περιαπέντης γενεάς, των κυνηγών της ειγυενείας και τεκλεκτικότητος ... Εκλεκτή παρέα, εκλεκτός κυνηγότοπος, εκλεκτά όπλα και σπιλιά, καλομελετημένη έξοδος, κεφάτο και απολυτικά κυνήγιμα και θεαματική επιστροφή. Έζησε και το σημερινό του δράμα και έψυγε απογοητευμένος. Ας είναι ελαφρό το χώμα του και παρηγοριά σ' δσους των κλαίνε.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1964: Σας κάμνω και την εξής εξομολόγηση: Διολέγω στο περιοδικό από με τις πλωπατάνι ιδεινική, τόση προχώντα δίχως ν' αξιώ αμοιβή! Θεωρώ την εργασία μου προσφορά στην αγάπη προς την κυνηγετική μας οικογένεια και

το θείο άθλημα του κυνηγιού, που συνδέω την υπαρξή των με τη ζωή των περιοδικών αυτού. Ο λόγος μου έντιμος και από την ανθρώπινη αξιοπρέπεια που χάραξα μετά βίο μου στην από Genus irritabile venalitum.

ΑΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1964: Καθώς φαίνεται η Λλεξιανδρουπόλη, εκτός από τα προσόντα της, ωραία πόλη, φαρδύτοπος, κυνηγότοπος, Γκωιούραντας, φως, αέρας, ευρυχωρία, ησυχία, λουλούδια, πρασινάδες κλπ. έχει και άλλα που δεν τι επροσέξαμε. Τεχνίτες ράκτας και επιταγγελματίες με αθηναϊκή αγωγή και μεθόδους. Άλλως πώς να εξηγηθεί ότι η κ. Κάλλας μετά την επίσκεψη του περιπέρου του κ. Ωνάνη στο Γκωιούραντα, επροτύπωσε να αγοράσει και απ' εδώ παπούτσια, από τη κατάστημα Μπαλάκη.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1965: Το Δασαρχείον Λλεξιανδρουπόλεως εξέδωκε κατά την κυνηγετική χρονιά 1964-1965, που έπρεπε να είχε λήξει, χιλιες εκατόν πενήντα εννιά άδειες θήρας.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1965: Η κατάρρευση υγιών αρχών της κυνηγετικής δυστυχώς επήλθε και δε διωρίθνεται ούτε με το νόμο, που αναμένεται να ψηφιστεί, ούτε με εκκλήσεις, διήσεις, νουθεοίς και φοβέρες. Και που να βρεθούν; Και ποιος θα τους ανεχτεί;

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1966: Ο εκλεκτός εδώ ταφιχευτής μας και πτηνολόγος Γκούντερ, αφού επανίχειται αρκετά απ' αυτά τα πουλιά, που στη μαζινούσιά την ομαδικά και ευκολοπλησίαστα οιν τινος σπάνους, που τους μοιάζουν κιδάς, έχοντας ώμως λοφί και είναι κατά το μήγετος πιο μεγάλα, ευκολώτατα τα ετοποθέτησε στην τάξη τους. Είναι η Αμπελίς η πολύλαος και με το επιστημονικό της όνομα "Μποιστίπλλι Γκαρφούλους". Ανατρέζετε, δύοι ενδιαφέρεστε, στις ζωολογίες. Παραδέξετο μονάχα είναι ότι εξαιρετικά μας παρουσιάστηκαν, εδώ στη Θράκη.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1966: Μας άφησε και ο αγαπητός και θαυμαστός μου Θ. Φούτσας της Κίρκης. Βετεράνος των βετεράνων ο μακαρίτης. "Γήρας μαθιυσιάλειον"! Εκατόν πέντε χρόνια ζωής εμέτρημε και ως τα προχτές οι σωματικές και της μνήμης δυνάμεις θαυμαστές. Τον έθρεψε το βιουνό στα δρα και ο αέρας, που είχε απολάβει τα μέσα του. Τον χρωστώ πολλές εμπειρίες, γιατί ήταν αρχιγός μας και αριστοτέχνης της παγίνας. Μας οδηγούσε εκεί που έβοσκαν τις νύχτες τα αγριογούρουνα, δρίζεις αλάθητης πόντι και στρατηγικά τους προγκάρηδες. Ανεπιανάληπτες σκηνές και ιστορίες. Και έφηγαν τώρα μαζί του όλα. Ούτε τέτοιοι μαζεύοι υπάρχουν ούτε και παγανοτόπια με τέτοιο πλούτο αγριμών. Πόσες φορές δεν αντικρίστηκαν μπουλούκια γουρουνιών με τριάντα και σωράντα κομμάτια! Με τον Καραμάνη, το νεότερό του και υπαρχηγό, που πέθανε λέγει χρόνια πριν, έσβησε η ιστορία με τις παγάνες της Κίρκης. Θ' αναστηθούν, όταν στρωθούν οι πεθαμένοι!

ΜΑΪΟΣ 1966: Άλλο ένα, τελείως άσκοπο κατά τη γνώμη μου. Μεταξύ Λλεξιανδρουπόλεως και Γιασιόφαντα πάχαμε μια τεράπτια λιμνοθάλασσα, τη Ντράνα-Τραϊανή, που νοικιάζονταν στους φαράδες από το Δημόσιο με νούκι εκατομμυρίων δραχμών. Υπήρχαν εγκαταστάσεις για τους φωλιάδες, επίγαιαν και κυνηγοί για ιδρύμια, που εκριπτούσε πολλά και αμέτρητα! Χέλια καπνιστά, λικουρζίνοι-νίτικα, αυγοτάραχο και όλι τι αγαπά της αλιείας και κυνηγετικάς προκατέφερε η λιμνοθάλασσα αυτή. Η Ντράνα σήμερα είναι αποέμπασμένη. Την έλεισαν το κανάλι τις εισόδου των νερών από τη θάλασσα και τα ποτάμια, που την τριαφροδοτούσαν με γλυκά νε-

ρά. Και τι έγινε; Έξη-εφτά χρόνια είναι, που ιστέκει σινέ έρημη Σαχάρα. Ούτε καλύβεις γηραδών και κυνηγών στέκουν, αλλά ούτε κι αλέτοι επάτησε την απεραντοσύνη της, γιατί απλώντατα τα χωμάτα της είναι αλιμηρά και ακατάλληλα για τη γεωργία. Στις πολλές βυζαντινές ξαναγεμίες από νερά και οι κυνηγοί δεν εξημάσαν πολύ. Σύμφορά δύος ήπαθλων οι γηράδες, γιατί ενόμισαν πως θα πάρουν χωράφια και θα γίνουν τοιφλικάδες! Τέτοιες αξιοποιήσεις σας έλειπαν! Και δε θα είχαν γίνει, αν οι “αρμόδιοι” δεν έβλεπαν με ένα μάτι, ενώ γρούν δύο. Το ένα για τη γεωργία και το άλλο για την κυνηγεσία. Άλλα διυτικώς το ένα μάτι βλέπει πολύ θαυμάτα, ενώ ο φριλεύει να βλέπει με ευχρίστεια! Πώς δύος, όταν θεωρείται χρήματα βλαψμένων και παρωνυχίδα; Η Ντράνι, κύριοι, ως εχθυτροφείο ή ακόμη ποτέ πολλαπλάσια απ' ότι μπορεί να αποδώσει, να ιδούμε πότε, το ρώτη ή το μπαμπάκια.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1966: Ο βετεράνος των βετεράνων μας, μπάρμπα-Γιάννης Σιδεράς, που ξεπέρασε τα ενενήντα του, επήρε την άδειά του για να κυνηγήσει και φέτος, αλλά, φεύ, άλλη η βουλή του Νεμόδω και άλλη των ανθυπώπων! Τον βρήκα περιποτο να βιασταλγεί.

— Φεύγω, μου λέει! Θα κυνηγήσω τις πρώτες δέκα μέρες και ύστερα... ο Θεός ξέρει, αν ξαναπάτινα το βροντάριό μου!

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1966: Εδώ στην Αλεξανδρούπολη οι ορτυκάδες τριπλασιάστηκαν μεταπολεμικά. Και μολαπάτα ούτε το ένα δέκατο των προπολεμικών επιτευγμάτων τους σε ορτύκια, δε σημειώνουν. Σ' ένα φράχτη άλλοτες έβγαζες, διατρέχοντάς τον, δέκια ορτύκια. Σήμερα, ένα-δύο. Τότε δεν ήταν ανάγκη να τρέχεις από ορτυκοτόπι σε ορτυκοτόπι, για να ξαφνίσεις δύο θέλεις, αλλά σου έφτανε ένα χωράφι. Το έφαχνες με βήμα σημειωτόν και πάντα από το χώρα ξετρύπωναν ορτύκια και δε σου επέτρεπαν να πάς παρακείθε. Τώρα με το γιωπαχί σου επισκέπτεσαι τρεις χώρους περιουσίαν και γυρνάς απογοητευμένος. Έτσι είναι τα πράγματα και η αισιοδοσύνη ας βάλει νερό στο κρασί της, σφήγγοντας τα λουριά της.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1966: Θαυμάσιοι καιροί μέσα στο Νοέμβριο. Ανοιξή αληθινή. Χόρτια άφιλονα, μανταράρια, σάλιαγκοι και οι παπιαρύνες ετοιμάζονται να τινάξουν λουλούδια. Μύγες, κουνούπια, ζουζουνίασε αναγέννηση. Μόνο τα χελιδόνια έδιωξαν οι καταγιδές των δύο πλωτών ημερών του Νοέμβρη. Γερού νια ώτε και του χρόνου!

ΙΟΥΝΙΟΣ 1967: Μια τεράδα χονδρεικων κάκων, από το πωρί της ήσης Μαΐου 1967, ηθεί και προσθιαλασσώθηκε μπροστά στο Μοτέλ της πόλης μας, πεντακόσια μέτρα απ' το γιαλό. Τι μεγαλείο και τι περηφάνια, αλλά και αιτιαρέικεια πολλή και ναρκισσισμός και καλλιωπήματα με χωριτσάμενα λαμπογύνηματα. Ο καθένας την τουαλέτα του, αλλά και μεταξύ τους αλληλοχτενίσματα, αλληλοχαϊδέματα. Την αιμοτοκρατική πρόκληση τους δεν αντελήφθησαν οι συνόμιοι τους, της σάλιας του μοτέλ, που έπινεν το γάλα τους. Ένα δύος ξηλώνιφμον γκαζολινάκια, περνώντας, γύρισε καταπάνω τους, τους ξεσήκωσε και βαρύθιμα πέταξαν στα ησυχιαστήρια του Αντά.

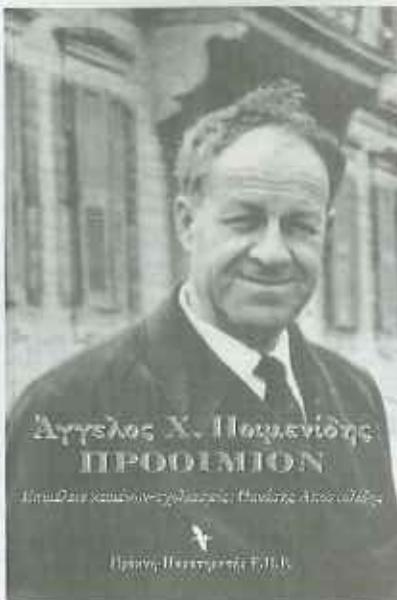
ΙΟΥΛΙΟΣ 1967: Υπογραφμές και παραπαλώ να το προσέξετε: Το Δασαρχείο εξέδωσε για την κυνηγετική περίοδο 1966-1967 εν συνόλω χίλιες τετρακόσιες οκτώ άδειες κυνηγιού. Από τις χίλιους τετρακόσιους οκτώ αυτούς κυνηγούς, εθεωρήσαν τις άδειες τους για τα εαρινά τρυγόνια, συγδόντα επτά, δηλαδή 6% περίπου. Έχω ή δεν έχω δίκιο, που ιρωαγιάζω ότι το εαρινό κυνήγι στη Θράκη δεν το θέλουν οι κυνηγοί της Θράκης παρά οι λίγοι έξαλλοι;

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1967: Γείτονα έχω τον Γιάννη Πουλάδη χειρουργό, κλινικάρχη, εξαίρετον άνθρωπο, συνάδελφο και θεραπευτή μου. Γείτονα στο κτήμα μου, όγδοο χλιόμετρο Αλεξανδρούπολεως-Μάκρις, που είναι και υπέροχο κυνηγοτόπι. Σταθμός ορτυκιών κατά το Σεπτέμβρη και μεκατόποιος το χειμώνα. Κάθε μέρι γηιβετιόμασταν, δταν πηγάνιας για ψεμβασμούς και να πλάσει ο καθένας κατά την επιλυμία του τα ονειρικά του κυνηγιακά σχέδια. Στις 16 Ιουλίου 1967 δύοις, ο παναγάπητος Πουλάδης, έθαψε τα δύναμιά του στην επιλυμία του τα ονειρικά του κυνηγιακά σχέδια. Στις 16 Ιουλίου 1967 δύοις, ο παναγάπητος Πουλάδης, έθαψε τα δύναμιά του στην επιλυμία του τα ονειρικά του κυνηγιακά σχέδια. Στις 16 Ιουλίου 1967 δύοις, ο παναγάπητος Πουλάδης, έθαψε τα δύναμιά του στην επιλυμία του τα ονειρικά του κυνηγιακά σχέδια.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1967: Κακή μοίρα έπληξε την Αλεξανδρούπολη. Στέσερις μήνες (Ιουλίος-Οκτώβριος) χάσαμε δυο χειρουργούς, κλινικάρχας. Τον Γιάννη Πουλάδη (16-7-67) και τον Κωνσταντίνο Διοματάρη (25-10-67) με αιτιανητιστικό δυστίχημα. Ήταν εκλεκτοί κυνηγοί και μοναδικοί σχεδόν χειρουργοί της πόλης μας. Η κακή μοίρα δεν λογαριάζει και θερίζει αιδιάκριτα ο χάρος. “Γάιαν έχοι την ελαφράν”.

... Απέιρα τα παράδειξα και απίθανα περιστατικά των Γκιασόρωντα και γενικότερα των παρόχθιων περιοχών του Έβρου και βιβλίο μπορούσε να γράψει κανείς, αν τα συγκέντρωνε. Μεταδίδω το τελευταίο: 5 Νοεμβρίου 1967, στον Πέπλο οι ψαράδες έστησαν από τη μα ως την άλλη “κρεμαστά”, στηρίζοντάς τα σε γερούς παπιάλους. “Κρεμαστά” λέγονται τα παραγάδια με μεγάλα όγκιστρα δολωμένα, για να πάνουν γουλιανούς μεγάλους, πενήντα και εβδομήντα κιλών, που ενώ δεν τρέγονται, στη μεγάλα κέντρα με κατάλληλο μαγειρέμα και διάφορα καρυκεύματα σερβίρονται για συναρρίδα! Τι λέτε να έγινε; Πιάστηκε ένα αγριογούρουνο τριάντα μιλών σ' ένα αγκίστρι, που περνούσε τον Έβρο με το κοπάδι του. Είχε γαντζώσει τόσο γερά, που ήταν αδύνατο νια φύγει και το έπιασαν οι ψαράδες του Πέπλου και το γλέντησαν στο καφενείο του χωριού, φιλεύοντας και το φίλο μου Δ. Ματέωρ, που έτυχε να περνά από εκεί.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1968: Από παντού λοιπόν το S.O.S. Φτάσιμε στο χειλός του γκρεμού. Ούτε μισό βήμα μας απομένει, για να πέσουμε και να συντριψτούμε. Χρείαν άλλον διαπιπάσεων δεν έχουμε. Ο καθέρέπτης τα ‘δειξε βόλλα καθαρά και παστρικά. Σοφιστείς και σαταγικότατες των οπαδών της ασυδοπίας δε χωράντε. Ήρεμεις να ψηφιστεί ο θηρευτικός νόμος, που επί δεκαετίες χρονίζει. Λαπαγορέυσεις αυτηροβτατες και σώμα ειδικό θηροφυλάκιων, που αν υπήρχε θα μας παρουσιάζει όχι τους πέντε λαθορθήρες της Αττικής, αλλά πεντακόσιους της χώρας μας. □

Γαλήνη Ρεκαλίδου "ΕΡΗΜΟΣ ΕΝΔΥΕΤΑΙ ΛΟΓΟΝ..."

Πολιτεία

Σ' αυτή την πολιτεία
με τους τριανταφύλλι κήπους
και τα ποδήλατα
στην παραλιακή λεωφόρο,
η ζωή μας είναι
από κάρδιον.
Παιάνινημε τα κομμάτια του
και γράφουμε
συνθήματι πυγοβολισμών
στους κίτρινους κροτάφους
των σπιτιών μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

Γράμμα σ' ένα φίλο

Μου γράφεις φίλε μου στο τελευταίο γχάμψια,
πως είμαι τυχερός που ζω σ' αυτή την πόλη.
Κι όμως δεν ξέρω αν εννοείς τόχη
τη στείρα ώρα, που υπουρλα με λιώνει.

Βέβαια, εδώ δεν έχουμε βαθύυρα
και αναρριχούμενα να κάνουν καταλήψεις,
όμως στ' αλήθεια θι θέλω να ξέρω,
τι συνιστούνε οι σοφοί κατά της πλήξης.

Κατά τα άλλα η ζωή κυλά ηρέμως,
ως γράφουνε και οι εφημερίδες,
στο δρόμο πιναντιώμαστε όλοι γνωστοί,
κυρίες, κύριοι και δεσποινίδες.

– Τι έργα προβιβύλλονται αυτή την εβδομάδα;
– Το είδατε στο REX –ρωτάνε– το πολυνό;
Κι εγώ, που λάτρεψα του ωκεανού το κύμα,
– Πώς, ναι! – ηλίθια απαντώ.

– Ελάτε από το σπίτι να τα πούμε,
Θα 'ναι κι ο Ντίνος μαζί με τη Φωφό ...
Κι ενώ η ανία άγρια με σκοτώνει,
Ευγενικά απαντώ: – Θα 'ρθω, ευχαριστώ.

Τι να σου γράψω, φίλε μου, ακόμα.
Βλέπεις πως όντως είμαι τυχερός.
Γειά σου, λοιπόν, και εις άλλα με τηγένιαν,
σε απαλέζομαι, – ο παφαλέγο ζωντανός...

Θανάσης Κούγκουλος

Ε.Φ. ΜΑΝΙΤΣΑ

Παγωμένα βήματα στο χιόνι

Ποιος να 'ρχεται στην τελευταία
της θητείας μου σκοπιά
εχθρός ή έφοδος
Το δάχτυλο τραβάω στη σκανδίλη
– Άλτ, τις ει
– Δεκανέις αλλαγής τέσσερα χρόνια πεθαμένος
– Άλτ, σαράντα υποτεινά φρεγγάρια
– Άλλα τόσα πτώματα στην πίσω πλαγιά του χρόνου
– Άλτ, προχώρει παρασύνθημα σκαπατεμένο

Γέραια φαντάρος στην προκαλύψη
να κυνηγάω
τους λαθρομετανάστες μου εαυτούς
που ξημερώματα περνάνε το ποτάμι.

Θανάσης Τζούλης "Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΑΔΑΜ"

Αλεξανδρούπολη 1980

Ο δε επεμέλετο Γιάρων, οπηνίκα φεύγειν
αυτόν επέταττε Νέρων.

Ιουλιανού Επιστολαί

Ναι εδώ είναι ο τάφος του Λέοφοντωφ
που έπεσε θύμα της αλαζονείας του
όπως εκείνη τι απάντια χειραφετημένα πουλά
που αφήνουν τα νόθια αιγάλ τους
κάτω από ξένα φαργά
και ιδίως αυτός τα γαμήλια χνάτα του
σε
κατολισθήσεις
της
εξόρισης
γλώσσας

Εδώ μπεκρούλαζουν οι απόστολοι
που διηγούνται σε δερματέμπορους
πως δεν μπόρεσαν με θηλιές και φόλες να πετίχουν
το χιονόβιο ξώο
που πετάχτηκε
από τους καπνούς και το αίμα του βρουχώμενο
κι έκλειπε πάνω του η Σιβηρία την προβιά της.

**Μιχάλης Εφταγωνίτης
“ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ
ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ”**

Γράμμα από το Ρέδυμνο σε φίλη
κατοικούσα εις Αλεξανδρούπολη
(ή αλλιώς: μονόλογος Κ.Γ. Καρυωτάκη)

Στην Ελένη Θεοχάρους

Τι να σου γράψω από το Ρέθυμνο
κακό που δεν παλεύεται η επαρχία
συγγράφω έργο θεατρικό
απ' τη ζωή μου να εξορχίσω
το θέατρο του αισθηματού
σ' αυτή τη σκονισμένη πόλη
το παζιώ περιηγητής
τάχα στο Ρέθυμνο περιστικός
κυκλοφορών περιεργάζομαι βαριέματα
δεν μ' εμπνέει αυτή η θέα και την αλλάζω
ορίστε: τα έχω όλα ετοιμάσει
ρούχιτ χωριά αισθήματα και ιδέες
δινειρά της ψυχής και του κορμού
σ' αυτό το σάκκο
και τώρη συστειρώμαι
για το γενναίο σάλτο μου προς την ωραία Θράκη.

(Είτε εγεί που βρύσκεσαι είτε εδώ που είμαι
σ' όλες τις carte-postales η ίδια θέα)
[1984,1989]

**Τίτος Μανάκας - Διμοτειανός
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ**

Δεδέαγατς

Δεδέαγατς:

Ήταν μεθυστική καλοκαιρινή βραδιά
που ανταμάθηκαν απρόσμενα τα βλέμματά μας.
Φαίνεται ξεναγμένα είχαμε κοριμά·
φαίνεται πως είχαμε αδέιμπειτη καρδιά
και σβήσαμε την άφη μας στα χάδια, στα φυλιά μας
κάπου στην παραλία του Δεδέαγατς στην αμμουδιά.

Δεδέαγατς:

Τώρα περγάντας ταξιδιώτης –που και πού·
οι άνεμος μου λέει σ' αυτές: “Τι βιάζεσαι καῦμένε;
στάσου, ξαπόπιπε στην άμφιο του γιαλού
να θυμηθείς “ωραία Δώρα!” του καλοκαιριού
ν' ακούσεις της θαλάσσης τους ψιλοφυσμούς να λένε
για τις αξέχαπτες βραδιές θέρους ερωτικού.”

Χριστόδουλος Διαμαντούδης

Για κάποια

Μαρτιάτικη

Κυριακή

*“Τα παιδιά
παλάζουν
άσπρο αίμα
στις άκρες τους
να βγει το όστρακο.”*

Θ. Τζούλης

Όποις τα βρόχινα νερά
γλιστρώντας στις σχισμές των πετρωμάτων
ιπμπαρισθόρουν ανθρακάσβεστο
και μόλις απαντήσουν γήινη κοιλότητα
διανοιγμένη από διάβρωση
στ' οροφής σταγόνες καταλήγουν
και στο μικρό διάστημα που αιωρούνται
εναποθέτουν στοιχειώδες υλικό
ώσπου να τις οθήσει η επόμενη
κι ανάποδα στο δάπεδο σταλάζονταις
να συνεχίσουν ίδια
μιριάδες χρόνια διαρκώντας η ιπαρινοροή
όσο οι σταλακτίτες να γενούν
κι οι σταλαγμάτες κι άλλα τόσα
όσο που να ψηλάσουν και να ενωθούν
παρομιώσες μέσα στις Κόκκινες τις Πέτρες
(ποιά πρόδνοια, ποιού μαργινού Θεού
– ή άφαγε των μυθολογικών Νημφών –
που δλα της φύνεως
προς την ψυχή τ' ανάλογα κατέχει
ευτήλωσε το σκηνικό,)
ρίγος αλλιώτικο ένιωσα
να διατρέχει τα γντός μου ανερχόμενο
και παριωέργοντας αισθήματα πρωτόγνωρα
έφτασε ως τον οιρανότοπο
υπόκαιρα αντίχησε
σα συριγμός προσειπαμικός
πινάκευσα στις δυο γνάθους
κι ακαριαία αιωρήθηκε
πινάκητωντας ελαχίστη ώθηση
πριν σπάσει φθόργγους,
και συλλαβές και λέξεις ξεχειλίζονταις
ή ένα “σ' αγαπό”
απλά απ' τη μεριά σου αινιμένονταις το ίδιο
να μετοικήσουμε στον Έρωτα τα Αντρά
μιριάδες χρόνια πλησιάζονταις αλλήλους
κι άλλα τόσα
όσο που να συναντηθούμε.

* Δεδέαγατς: παλαιά ονομασία της Αλεξανδρούπολης.

Σοφία Κλήρη-Παναγιωτοπούλου "ΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΕΡΗΜΙΤΗ"

ΜΕ ΤΟΝ ΕΡΧΟΜΟ της θιγατέρας εκενό το Φλεβαριάντι και βράδυ, πλήθυναν πιά. Μεγάλωσε η φαμίλια, πέντε νομάτοι, γεροί να "ναι". Ο "μεγάλος" τους, πιλικαρέως ο "μουσιός" ωχτό χρονό κι "αυτό" το μικρό τους, πες χρονιάρικο.

Η Νικολέται, όταν μιλά στον Λατώνη εμπιστευτική για κάπιο πιαδί τους όταν είναι κι αυτά μπροστά, δε λέει ονόματα, λέει δικές της ονομασίες και νομίζει πως έτσι μιλά χρυστογραφικά. Συνήθως ο Μιχαλάκης της είναι "ο άλλος" ή "ο μεγάλος". Ο δεύτερος, ο Γιωργούλης, είναι "ο μουσιός" κι η θιγατέρα, η Φροσούλη, είναι "αυτό". Κι όλη μαζί, "τα λεγάμενα".

— Είπα στην "μουσιού" από δικά μου, να πάει να κόψει τα μαλλά του αλλά αυτός, τργόν σγόνιασε.

— Ο "άλλος", όλο με τις "Μάσκις" και μι: τον "Ντέπεκτιβ Χ" καταγίνεται και διάβισμα μηδέν. Άλλα άκουντο: πάλι τον εξάνφαλιο και ησύχιασε.

— Ήρθε η Μάτη, μα μιας άφησαν "τα λεγάμενα" να μιλήσουμε με την ησυχία μας;

Είναι ο κώδικας της.

Μεγάλωσε, λοιπόν, η φαμίλια, το σπίτι στον Αρη-Νικόλα εγίνε στενάχιρο. Ναι, είναι βέβαια το κολλητό με το πατριόικό σπίτι της Νικολέτας, έχει την εκκλησιά κοντά, δίπλα και τα σχολεία, μεγάλες ευκολίες όλα τούτα φυσικά κι από περγιάνι πα απεις; Να γάμω, να κηδείεσ, να γιορτέσ, διξολογίες και ντύσιμα ντύσιμα ντύσιμα, όλα από μπροστά τους περνούν. Κι ο επιτάφιος από κει κι η δεύτερη Λανάσταση κι ο σταυρός τα Θεοφάνεια, όλα. Ναι, κιλά δίλα αυτά, μα δικά και να πεις, το οπίτι πα δεν τους χωρά. Στο τέλος, την πήγαν την απόφαση να μετακομίσουν στο σπίτι της Θάλασσας. Το σπίτι του φάρου.

Τα είχαν αγοράσμενα καιρόν πολύ, διο ταπτόπουλα δίπλα δίπλα, εκεί στην παραλία, κοντά στον φάρο. Με το σήμερα με το αύριο, περνούσε ο καιρός, οι παλιοί νοικοκυριάριοι μένουν ακόμα μέσα. Η Λέγκω, όλο κι έβρισκε τρόπους να κατηγορήσει αιτή την αγορά, που σήγουρη μα μέρα θα ταιριώνει από κοντά της τη μεγάλη θιγατέρα, που κείνη η ίδια κι ο αντρις της ο Γιάνναρος, κάνανε τέτοια θυσία μόνο και μόνο για να την έχουνε στο πλάγιο τους. Χαλάνει τον κίριο τους!

Ο "κήπος" έβλεπε στο δρύμο κι ήταν όλος μια τριανταφυλλιά. Μια τριανταφυλλιά πελώρια, φουντωτή καμαρωτή, απ' απέτες τις μαγιάτικες, τις ευωδιαπέτες, που η Λένη έκανε απ' τ' ανθία της το γλυκό και το μικρολίβανό της δίλης της χρονιάς, χώριμη πα που μοιράζει ολόγραφα στη γειτονιά.

Όταν ήταν λοιπόν να παντευτεί η πρωτοθυγιτέρα η Νικολέτα, τι να κάνουν; τη θυσίασαν την τριανταφυλλιά. Την κόψανε κι άνοιξαν θεμέλια που θηγάκιαν σιωτά τέσσερα επί τέσσερα. Και τότες ο Γιάνναρος, τι αρχικάφας ήταν; έδειξε όλη τη μαποριά του στο σχέδιο και την κατισκενή και, πώς τα κατάφερε; ανέβιασε σπίτι κουκλόπικο και βολικό, να μη του λείπει τίποτα. Έκανε ημιπόγεια κουζίνα, ημιανάγειο καθηπτικό με ντουλάπες και δίπλα αποχωρητήριο και γκλιβανή για την ξύλατοθύρη κι απάνω διο άνετες κάψαφες με οιλάτου ανάμεσα, ζέχνοντας τη μια πάνω στην κουζίνα του δικού του σπιτιού και βγάζοντας την άλλη με σαχνισί πάνω στην πεζούλα. Γιατί το σπίτι του, επειδή ο δρόμος ήταν κατηφορικός, ο Γιάννης ο Δημητριάδης, ο Μάτιανός αρχικάφας,

στέριωσε· πρώτια πεζούλια ευρύχωρη κι απάνω της το χτιστει πρόσβαλαν τώρα τα δυο σπίτια, αντίψυ όποιο στο ίδιο, φριγουράτα.. Κι έστι, ήταν σαν να είχαν μέσα στο ίδιο τους το απότη τη θιγατέρα τους. Γιατί αυτή πρωτοθυγιτέρα, η Νικολέτα, ήταν πες και το καλό στοιχείο της φαμιλιάς τους, από τότε που γεννήθηκε.

ΣΑΝ ΠΡΩΤΟΦΑΛΗΝΙΚΕ στα μέρη τούτα ο αρχικάφας ο Γιάννης, εκεί στα 1880, φερόμενος από τη Μάδυτο, δεν ήταν δικαίως παιδαρέλι. Αντρας υλάκερος, μ' ένα μπόνι να μη τον χωρί η πόρτα να περάσει, σγουρό μαλλί, ντούρο κορμί, λεβεντάνθρωπος.

Πιάστηκε κοντά στον κοτζά-ρεζίζη, τον αρχιμηχανικό που είχε αναλάβει πολλά δημόσια έργα. Και με την επίβλεψή του έγινε το λιμάνι της πόλης που εξυπηρέτησε ολόκληρη την περιοχή μέχρι τα '35, έγινε το άνοιγμα του δρόμου Καμαριώπισσα-Χίρδα στη Σαμοθράκη, το τελωνείο, τα σχολεία στον Αη-Νικόλα κι άλλα... κι άλλα. Και πιάστηκε καλά κι από παράδεις. Τι Σαββατάρβαδα, όταν πήγανε να πληρώσει τους μαστόρους -υπεγγολάβοις- είχε στο μαντύλι του, δεμένο απ' τις τέσσερις μάκρες, χωρτες τις χριστές τις λίρες και τ' ασημένια τα μετέξια, γιατί τα χρόνια εκείνα οι μεγάλες συναλλαγές γίνονταν με χρυσό κι ασήμι. Γι' αυτό, ότινα κυκλοφόρησαν αργότερα οι μπεργκανότες, ο κόδιμος δεν έδειξε καμιάν επιπτοσιόνη στο χώρινο χρήμα.

Πιάστηκε που λες και πολύ τον εκτίμησε κι ο αρχιμηχανικός κι ο κόδιμος δύλος και κάθε τάιο του σπέλναν κι από μια προξενιά. Με κείνος, συνήθισε, λέει, στο μπεργκανό, δεν ήθελε ζηγό. Και γλεντζές! Εφεντωτής! Στο χούρο, χόρευε στις μύτες των ποδιών, ακούραστος.

— Μπράβι μπροστε Γιάννη! Μπροσ, συ 'ουα Γιάνναρος! του φώναξαν πάνω στο γλέντη. Για το μπόνι και τη λεβεντιά του. Κι από τότες, του 'μειντ. Κι ο κόδιμος έχασε το Γιάννης Δημητριάδης, ο κάλφας ο Μάτιανός. Απόμεινεν ο Γιάνναρος, γιατί του τιμρίαζε, ως τα τελευταία του. Κι έτοι τον ήξεραν δύλιο Γιάνναρο πικέτο.

Όταν πήρε τη δουλειά για το άνοιγμα του δρόμου, ως τη Μάτη, τότε την έπιασε ο Γιάνναρος. Φίδε, λέει, την Ελένη στο παραθίνι της, στη Μάρκη, κόλλησαν τα μάτια του, κόλλησε κι η καρδιά του έ, κι αντώ ήταν. Την πήρε, την έβαλε κυρά στο πλευρό του και κορώνα στο κεφάλι του. Τη Λέγκω του.

Ο γάμος έγινε στο σπίτι, βράδυ, κατά το έθιμο. Κι σταν έφεγγυν οι παπάδες κι οι καλεσμένοι κι οι κοινοπάροις κι μένουν μοναχοί τους (ι δικοί, πιάνονταν μάνα και θειά τη Λένη, στην άλλη κάμαρα, τη βάζουν ανάμεσά τους και τλαγιάζουν να κοιμηθούν. Απομένει ο Γιάνναρος, μονάχος στο διπλό πρεββάτι, το στολισμένο με τις νταντέλες και τι κεντήματα. "Γιατί;" Δεν πρέπει, λέει, να πατηθούν τα ιερά γράμματα της εκκλησίας απόψε τη νύφη δεν του τη δίνουνε, ο Θεός ο ίδιος να κατεβεί.

— Μπρε!!

Πέφτουν, κομιούνται. Βεθλά σιωτή κι ησυχία στο σπίτι. Ωπού, κατά τα μεσάνυχτα, χτυπά την πόρτα της πεθεγάς του ο Γιάνναρος. Είναι άψωρωστος, λέει, πονά το στομάχι του...

— Χριστός κι Παναγά.. Να κάνω ένα τσάι.

— Όχι τούλι.. όχι τούλι. Ο Γιάνναρος βιάζεται. Ας με φέρει η Λέγκω ένα κονιάκ.

Σηκώνεται η Λένη, μπαίνει με το κονιάκ στην κάμαρα, οφαλεί ο Γιάνναρος την πάρτα. Φ, και χάρηκε η πατάδα,

χάρηκαν ακόμα και οι τοίχοι. Λλήθει, βέβαια, παπιήθηκαν... τα ιερά γράμματα του παπά.

Έτσι την πήρε τη Λέγκω του ο Γιάνναρος. Και πάνω στο χρόνο πες, κάνανε το πρώτο τους παιδί. Μα δεν ήταν τυχερός.

ΕΣΙ ΓΕΝΝΛΣ έκανε η Λέγκω, έξι παιδιά ανάθρεψε στα σπλάχνα της και τα γέννησε γερά και καλοκαμψάμενα. Και κάθε φορά, χαρά ή μεγάλη γίνονταν στο σπίτι κι ο Γιάνναρος γλεντούσε και κερδούσε τους καλφάδες και τους μιστάρισες την ευγενιά στη δουλειά κι όλοι εύχονταν από καρδιάς τα καλορέγκα. Μα τι να πεις; Απάνω που το μωρό γίνονταν έξι εφτά μηνώ, πάτε απ' το ένα, πάτε απ' το άλλο, τους πέθιαντε.

Το πρώτο, ένας αγόριψης, πήγε από μάτι, σύγουρο πράμα. Το βίζανε η μάνα του και περάσε η Αναστασία Κιδρενα -Θεός σχωρέστη την κατηγένη κι απή- και θάμαξε.

- Τι παιδάριος, είν' αιτός, μπρε κυρία Ελένη;

Ως το βράδυ, έπιασε το παιδί, το χάσανε στα καλά καθούμενι, από "μάτι".

Το δεύτερο, ναι, θαρρείς, το δεύτερο ήταν, πήγε από κοκτή. Πέντε μηνώ μωρό να το βρει κοκάτης, ξέρεις τι πρόβαμα είναι; Κι έτοι, ένα ένα, τ' αγαπούσε ο Θεός και τα πάμεν. Κι η Λέγκω, μόλις της έφευγε το ένα - πάλι έτοι το θελε ο Θεός προλάβαινε νι βάλει άλλο στη θέση του, μα τύποτα. Έξι παιδιά έχασε, εκείνη δεν το βάλε κάτω. Ωυπο το έβδομο, ένα κορίτσι, η Νικολέτα, τα κατάφερε, ξεπέρασε το χρόνο κι άντε άντε, έφτασε τι διο. Απάνω εκεί, ξαναγκαστρώνεται η Ελένη, ήντει την Κατίνα της και ζει και αιτή. Ύστερα ήρθε ο Ζωΐλος, η Αλκημή κι ο Απόστολος. Είδες επύ_η καλορίζικια η πρωτούγατέρα; Γουρλού! Το κιλό στοιχείο της φαμελιάς τους.

Γέμισε το σπίτι τους παιδιά και χαίρονταν κι οι τοίχοι. Κατάλαβαν πα τη γλύκα του φωμού, γνώρισαν τις σιάλες, απ' τις πάρεις των σχολειών, έμαθαν τις αλλαγές των εποχών απ' τις αρρώπτιες των παιδιών, κατάλαβαν, βρε αιδεριφέ, γιατί ζει ο άνθρωπος στον κόσμο!

Κι άταν μεγάλωσε η πρώτη, η Νικολέτα, να εκεί στα δεκάδες της, σκέφτηκαν πώς έφρεπε να κάνουν το χρέος τους σαν γονοί, να την παντρέψουν, γιατί αυτή είναι η σειρά στον άνθρωπο. Ό,τι πρέπει να γίνει, να γίνεται με την ώρα του και τον καιρό του.

Λιώλεξε ο Γιάνναρος έναν κάλφα γερό, τίμιο, καλό παλινόρι, τον έφερε στο σπίτι για γαμπρό. Βλέπει εκείνος τη νύφη, βγάζει και ρίχνει υπό δίσκο με το τραπαμέντο που κρατούσε αιτή στα χέρια της, χρυσή λίρια σημάδι πως τη θέλει. Κείνη πέφτει του πεθαμού, προήξονται τα λαμπά της να φωνάζει "δεν τον θέλω", μια ο Γιάνναρος δεν ήνει πίσω, την Κυριακή φέρνει στο σπίτι του τον παπά και γίνονται οι αρραβώνες με σταυρολογία.

Τότε η Νικολέτα πέφτει στ' αλήθεια νι πεθάνει. Πυρετός παράντα, πικτέριτος! Ρίχνεται η Λέγκω στα πόδια του Γιάνναρου. "Το χάνουμε το κορίτσι μας, Γιάννη, πεθαίνει το πρωτοπατίδι μας". Μπρε! και τώρα τι γίνεται; πώς χαλνούν αρραβώνα γενομένο με σταυρολογία απ' τον παπά, πες μισή παντεμά;

Μα "το παιδί του δευτότη" παραφύλαγε και τα κατάφερε. Ο Λαντώνης δούλευε τότε, πρωτοερχομένος απ' την Πόλη, εικοσιτεσσάρω χρονώ παλικάρι ίωαμε κι πάνω, στη Μητρόπολη, οικονόμος. Λεξί χέρι της "μητέρας", της μάνας του δεσπότη του Ιωακείμ Γεωργιάδη.

Ψηλός, λιγνός, με το μονιμακάκι του και το σγουρό μαλλί

του, αναβοκατέβαινε το δρόμο μπροστιν απ' το σπίτι του Γιάνναρου κι από τότε που είδε την πρωτούγατέρα του στο παραθύρο, αναβοκατέβαινε πιο συχνά. Τον είδε κι εκείνη, έκι αυτό ήταν. Πολύ θέλει η αγάπη να πιστεί:

Πιάνει ο Λαντώνης τη "μητέρα", εκείνη τα λέει στο δευτότη κι ο δευτότης μπαίνει στη μέση, παιρίσσει τη σταυρολογία, χαλά ο αρραβώνας, έ και σε λέγο καιρό τη ζητάει ο Λαντώνης και γελάσουνε ως και τ' αυτά της Νικολέτας. Να, έτοι έγινε.

Κι έκοψε την τριανταφύλλια ο Γιάνναρος, κι έχτισε το σπίτι το πουκλίστικο, τους έβαλε μέσα, να τους έχουνε δίπλα τους, πες μιζί τους. Μα τι να πεις; Το παιδί σου το πάντοτε, γείτονα το 'κανες... Έκείνη έκανε τη φαμελιά της και τώρα στο σπίτι της ερχότανε λίγο.

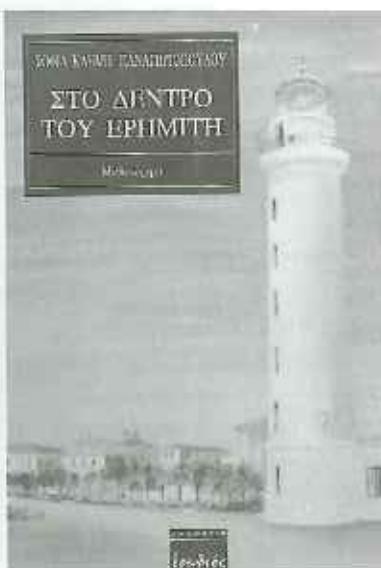
Κι δύο κι αν δεν το θελε η Λέγκω, δύο κι αν ιπο βάθος βάθος δεν το θελε κι η κόρη της, το οπίτι ήταν πα μικρό, έφρεπε να μετακομίσουν στο άλλο, της θάλασσας, το σπίτι του φάρου, εκεί κοντά στο δέντρο του ερημίτη.

Γκρέμισαν τον μεσότοιχο ανάμεσα στα δύο σπιτόποιλα, έριξαν του ενού την κουζίνα, έστρωσαν την αιλή, άφησαν παρτέρια για λουλούδια και διες επί, τι όμορφο που έγινε! Ισήγειο ολόκληρο, τρία ουαλά όλα κι όλα. Δυο κρεβατοκάμαρες, καλή κάμαρα, σάλα, κουζίνα, καθιστικό και χώρια πλυνταριό. Με αιλή να παιζουν τα παιδιά και μέρος για απλωτά κι ένα μικρό ορυκτόνα για δύο τρεις κοπιέλες... τρέλα!

Μόνο που, ε, καλά, είναι φαραδομαχαλάς, δύο να πεις δεν έχει τα μεγαλεία της απάνω γειτονιάς κι ότιαν πιάνει ο νοτιώς γυρεύει να το ξεθεμελιώσει, όμως είναι απλόχωρο, χαρούμενο σπίτι και αικήγειο, βρε αιδερφέ, που την έφαγε το ανέβια πατέβια τριανταύδο σκαλιά - για βάλε με το νου σου! Ηδησε φορές τη μέρα... Χώρια πα εκείνο το γλυκόνηρο κονδουνάκι που ιρεμάσανε στην αιλόπορτα, ντρινγκ.. όποιος μπαίνει, ντρίγκ.. όποιος βγαίνει, οιωτό γλέντι. Και βέβαια, έχουν κοντά τους το λιμενάρχειο και να, ο λιμενάρχης, κάθε τώρα με το τρικαντό του και τα χρυσά γαλόνια. Έχουν και το φάρο, εικοσιερέτα μέτρα ύψος και το βράδυ τους φωτίζει και το χειμώνα τους παρηγορεί απαλύνοντας τ' αγριά σποτάδια της νύχτας. Ε, και τι άλλο θέλουν για να 'ναι επιχαιρισμένο! Ορίστε;

Θα πεις, ναι, καλά όλα αυτά, μα ο "αέρας" του "απάνω σπιτού" ήταν άλλο πρόβαμα. Όσο και να είπε στην αγχή τη Νικολέτα πως δεν τη νοιάζει για τη γειτονιά, τώρα που συγχοτίστρε πε με τους φαράδες, βλέπει πως δεν είναι όπως τα νόμιζε τα πράματα. Συνέχεια οι γειτόνισσες μπανονιθγιάνουν. "Λέγο λάδι...", "μήτρας σε βρίσκεται, καινέ λεμόνι..." Κι όλο βρίσκουν την ώρα να δουν τι μαγειρεύεις, τι φάνια έφερε ο άντρας σου, τι τρως. Πα... πα... πα, τέτοια πράματα που ακούστηκαν στην απάνω γειτονιά.

ΣΟΑ ΛΑΝΤΩΝΗ ΣΑΠΑΝΤΙΣΤΕΛΟΥ
ΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΕΡΗΜΙΤΗ
ΜΑΙΟΥ 2010

Άφιέρωμα

ρά στο σπίτι της, μ' όλες καλή και αγαπημένη μια χωρίς αυτά τα συόρτια φέρεται.

— Εκεί, στη μια γονιά είχαμε το Γάλλο πρόξενο, το μουσιού Ζαν Τακέλλι. Το σπίτι τρίπτατο, με μαρμαρένιες σκάλες και χωριτή πόρτα για το προσωπικό, κήπο με συντριβάνι και χαρούζα με φωλάκια και λουλούδια λογιώ λογιώ. Κι όταν έκανε τα τραπέζιατα κι άνοιγαν όλες οι κάμαρες κι έρχονταν όλοι οι πρόξενοι κι οι προεστοί κι ο δεσπότης, τι μεγαλείη ήταν εκείνα! Κι είχε τη μεγάλη κάρη, τη Χρυσίνα κι αυτή με γιάτρεψε, νι! 'νι καλά, όταν έβαλα το απόστημα στο στήθος μου που βίζανα τον Γιωργούλη, ώρα της καλή. Με είπε να το τοίσθω με φρέσκο βιούτινο αινάλιτο, δινο τρεις φρούρες τη μέρα κι ἀντεί, σε μια βδομάδα, πέρασε. Όταν το είπα στον Αποστολίδη το γιατρό, με κορδύδεψε. "Λεν έσπαζες και δυο ανγάν να κάνεις ομελέτα;" με είπε. Κι είχε τον Αμεντέ το γιο, ο μουσιού Ζαν και πάει μαθές ο Αμεντές να σποιδάσει στη Γαλλία και στα δυο χρόνια απάνω έρχεται ταξίδι πάσω. Εγώ, παντρεμένη πια, είχα και το Μιχαλάκη μου. Έρχεται, που λες, ο Αμεντές απ' το ταξίδι, με βλέπει στην πόρτα, τον καλωσορίζω και πράστ που λες, μ' αγκαλιάζει και μιας και μούτς, φιλιά κι από δω κι από κει. Κατιντυπούμετηκα, τι να πω! μια μια λέει η Χρυσίνη, "έτοι το 'χουν οι Γάλλοι". Φ, νι! το 'χουν, λέω εγώ, μα στη Γαλλία, όχι εδώ.

— Στην άλλη γονιά, είχαμε τον Ντελημιχάλη, τον Ξάνθηππο, μεγάλος χτηματίας στη Μάρκη. Αχ, είχε μια γυναίκα, την Ευαγγελίνη.. νι την πιείς στο ποτήρι. Μια καλλονή! Αυτός, που λες, ήταν με το κόμμα του Βενιζέλου, μια σπις τελευταίας ειλογές, έχασε το κόμμα του. Γυρνάι ο Ντελημιχάλης απ' έξω. "Ευαγγελίνη.. το σπίτι μας καύγεται.." λέει και πέφτει στο κρεβάτι. Σαραλίνι. Σε σαράντα μέρες, μπροστί για τι γιατροί, τι γιατριά, τι πραχτικά φάρμακα, πέθανε. Ο δευτόπτης μιας, τώρα μεράνιχτη στήθηκε στο προσκέφαλό του να του πάρει μια λέξη, να ξασφαλίζει τη γυναίκα του, γιατί ο πατέρας της του είχε μετομηνέψει χήλιες λίρες χρονιές, για βιώλε με το νούσου! με τη ποιπέραι του τις έδωσαν για πρόσκα της Ευαγγελίνης. Τίποτα, τίποτα. Ηεθαίνει, που λες, ο Ξάνθηππος, στις σαράντα μέρες κι απομνεύσκει η Ευαγγελίνη κήρυ, νέα κατανέα.. και στον άπω. Τέλος...

— Παραδίπλα απ' του μουσιού Τακέλλα, ήταν το σπίτι των Πολυμένηδων... κι απέναντι μιας στην άλλη γονιά, η Μαργαρίτανα.. Όλοι πάρχονταν θυμοποιοι, κιμπάρηδες! Και τι να πεις πια, για τότες που είχαμε για λόγο αντικρύ μιας και το σφραγείο, τις διασυμμαχικές δυνάμεις! κι έμπαναν κι έβγαιναν οι στρατηγοί! Ο Ντεπιρές κι ο Σωρπός κι ο Φωρές.. Μα δε βαιριέσαι.. Η γειτονιά δε δίνει την αξία. Ο άνθρωπος να έχει την αξία του από μοναχός του.

Παρηγοριώταν, μια όσο νι! 'νι έκοψε τα πολλά τα συρεγκέλα με τις γειτονίσσες. "Από μακριά κι αγαπημένες" έλεγε.

ΟΤΑΝ ΙΣΦΤΟΥΝ να κοιμηθούν —Θε μου, στεύε τον άγγελό που να με φυλάγει όλη τη νύχτα από κάθε κακό—, το μάτι του φάρου ξαγχυτνά πάνω τους, προστιτευτικό. Γιροφέρωνται κικλικά τη ματιά του ως τα βάθη του πελάγου, εικοσιοχτώ ναυτικές μίλια αστίνα, δίνει μήνυμα στεριάς στους ναυτικούς και κουκουλώνει, θαρρεῖς, με το φως του, τη μικρή πόλη που κουνιάζει γύρω του και το σπίτι τους που ακουμπά, πτερ, στα ωιζά του.

Στέκεται ολάσπεδος, επιβλητικός, μια λυγερή κοψιά που αναπροσέται να φτάσει τον ουρανό, ν' αποκημήσει στο θό-

λο του. Κακώς οι θαλασσομάχοι πλησιάζουν στη στεριά, αποτραβούν τα μάτια τους απ' τ' απόρη της τραμπονιτάνιας, τα καρφώνουν χαυτλάτερι, αναζητούν μέσα στο σκοτάδι τι αχτιδιώτο φως του και πια, βάζουν ρότα ευθεία πάνω του, με τη χαρούμενη βεβαιότητα πως το ταξίδι τελειώσε, άντε και θα οίζουν έγκωμα, θα δέσουν παλαμάρια.

Κι ο φάρος οφθώνεται, σκέπη του πελέγου, σκέπη της πολιτείας, σκέπη της γειτονιάς. Πολυχρονίτης, μα πάντα νέος, με τη λιγερή ικονιστικά του ολόρθη σε μπόρες και θύελλες, κρατά το μετεριζό του, πιστός στο χρέος του. Κι όταν τριγύρω ανταριάζεται ο ουρανός, υποιμένος κομμάτια απ' το καμουφίτη της απροστής, αιάραχος εκείνος δέχεται και καταχωνίζει στα θέμελα του τους αριθμούς που πολεμούν νια τον τρομαζόντων, τραβηγμένοι απ' το άλειξικέρων του τρούλου του.

Κάπωθε του, το δέντρο του γέρου ερημίτη, η παλιά δρυς, στέκει κι αυτή απάρση, μ' αιλουρωμένη τη μωλη της φλοιούδα απ' τις άνοιξες, τις μιόρες, τα βάσανα και την περά της παλύχρονης ζωής της.

ΚΛΘΦ. ΠΡΩΙ, η Νικολέτα, τινάζοντας τα σεντόνια απ' το παχιμήνι, στρώνει τη ματά της στο ύψος του φάρου, βλέπει καταπόν δελχούντων οι ανεμοδείχτες πάνω στον πρώπου τρούλο κι αποφράνεται επίσημα: "Νοτιά έχουμε πάλι σήμερα...", ή "Βοριάς, αιμά τι βρόιαδος! όπως το έλεγα". Οι ενδιάμεσες θέσεις του δελχητή, ας πούμε νοτιοδυτικά, βιορεπαναπολικά, δεν την ενδιαφέρουν πολλά πολλά κι ούτε μπορεί να τις διακρίνει. Ξέρει όμως τους αγέρηδες και τους ξεχωρίζει απ' την κατεύθυνση που φυσούν, "αχ, ωραίος μιπάτης σήμερα..." ή "πα πω, άρχισαν κιδώλια τα μελτέμια!" ανάλογα.

Η Νικολέτη έχει πολλούς τρόπους να προβλέπει τον καιρό κι είναι πέρα για πέρα σύγχρονοι. "Η γάτα, πάλι κατά τον βοριά γλύφεται, βοριάς θα πάρει". "Τα χελιδόνια χαυτλώτετούν, θα βρέξει". "Φωνάζει ο σπίνος; Θα κάνει κρύο, παγωνιά. Δεν τον ακούς που λέει σπιτ σπιτ;" Την άλλη μέρα, οι δελχείς πάνω στον πρώπου τρούλου του φέρουν, επιβεβαώνονται αδιάφεροι πα την πρόγνωσή της. "Όπως σας το έλεγα!" λέει κι αυτό ξανανιώνει το κέφι της να προβλέπει τον καιρό.

Ολόγυρα στο φάρο, μια μεγάλη τετράγωνη αιγάλη με πάντα φρεσκοκαϊβετιμένους τους αψηλούς μαντρόστοιχους και τις οπιτάκια των φαροφυλάκων. Η αιγάλη γιομίζει ολημέρα απ' τις φωνές των παιδιών τους και των παιδιών της γειτονιάς, που μαζεύονται κι αυτά εκεί μέσα, έτοι που οι φαροφυλάκαινες αναγκάζονται στο τέλος να τα προγκούν.

— Άντε, άντε 'πο δω, θήγητε στο δρόμο. Μας ξεκινάντε.. α, μια πια.. Και τα διώχνουν σαν που διώχνουν τις κότες.

— Κυρία Νεζάκη.. παρακαλούν τα παιδιά τη γυναίκα του οπλονόμου. Λίγο ακόμια..

— Αντέστε, αντέστε στις μάνες σας. Και χτυπά τα χέρια της σαν νι λέει: είπα και δεν ξέλεω.

Στη γειτονιά τριγυρνά ο ψιθυριδος για την οπλονόμαινα. "Άντε κι επι, Λοβιανίτικου θα είναι.. Δεν την ακούς; Τα ρω, πινέστε, αντέστε, Μάρτα.." και το ότι είναι αιβανίτισσα –ον είναι τις πειράζει. Κι ακούς εκεί νι λέει τη σάλτου, "πάστα" και "πλετέ"! Καλέ, γλυκό είναι η σάλτου;

Καμιά φορά, όταν τα παιδιά τη βρίσκουνται στις καλές της την κυρία Νεζάκη –κι είναι καλή στο βάθιος αυτή η κοντόχοντρη γυναίκα, η μελαχρινούόλα, με το ιδρωμένο μουστακά στο πανώχειλό της– και την παρακαλείσουν πολλά, πιάζνει το κλειδί απ' το ράφι, ανοίγει την πορτακόλα του φάρου και "α-

Χρυσούλα Ψιμούλη "ΤΟ ΒΑΛΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ"

... - Άσε πα το ήθος και τη μόρφωσή της. Με άριστα πήρε το απολυτήριο του γυμνασίου και με διαχωρίζοντας την παρακαλητική της, κινήσια Αντριώτη" μου λέγανε οι καθηγητές της. Σωστό αρχοντούριτσο. Με το πιάνο, με τα γαλλικά της...

Πιάνο, γαλλικά, προσόντα αρχοντικά και ας είχαν αρχίσει να χάνουν την παλιά τους αίγλη. Και τα δύο η Καλομοίρια τα διδάχτηκε από τη μαντάμ Σουζάν, μια Γαλλίδα γεροντοκόρη που ξέμεινε, άγνωστο πώς, στη μικρή πολιτεία. Κάποτε ήτανε αριστοκράτισσα, όπως έλεγε η ίδια, αλλά κι όπως μαρτυρούσαν οι λεπτεπίλεπτοι τρόποι της. Ο πληθυντικός της ομιλίας της, το βαθύ αίσθημα σεβασμού προς τον πλησίον της, η εκπώπια απομάνωσή της από τα εγκόριμα, η άρνησή της να συμβιβαστεί με την κοινωνική ισοπέδωση, αδιαφορώντας αν αυτή η τακτική της γινόταν αφορμή να την περιγελάνε οι άλλοι και πάνω απ' όλα, το πιο οηματνικό δεύγμα της παλιάς αρχοντιάς της, η σπερνή της φτώχεια. Δύσκολοι καιροί.

Πόλεμοι, κατοχή και ξανά πάλι πόλεμοι αδελφοκτόνοι, πένθη που άφησαν πίσω τους, φτώχεια, ανέχεια κι ένας αγώνας σκληρός για να ξαναστήλωσε στα πόδια του επτάτος ο τόπος. Σε ποιον να μείνει όριξη και χρήμα για μουσικές και ξένες γλώσσες; Αστεία πράγματα. Μια περιττή πολυτέλεια που αφορούσε μόνο κάτι λίγες καλοκατατόμενες οικογένειες, οι οποίες επέμεναν να μορφώσουν τα παιδιά τους, από μεγαλομανία και μόνο, με το απαρχαιωμένο προπολεμικό σύντηγμα. Σε κείνα τα μετρημένα παιδιά και στο παλιό ενοικιοστάσιο, που την κρατούσε ασφαλισμένη στο σπίτι του Παγώνη, στήριζε οικονομικά η μαντάμ Σουζάν τη λιτοδίαιτη και χωρίς πολλές απαυτήσεις ζωή της..

... Αναυτήθηκαν τα μάτια της μόλις τον είδε να οτέκεται με τον πατέρα του δίπλα στον Δεσπότη, αφού η Μητρόπολη είναι η ενορία τους και ο Χριστοφίλης επίτροπος του ναού. Τώρα της φάνηκε ακόμα πιο ωφαίος. Όχι κούκλος, όχι σταρ του κινηματογράφου, σαν Άδωνις εφάνταζε στα μάτια της με το ολόμαλλο παλτό του, το γκρίζο κασκόλ του και τα δερμάτινα γάντια του. Κι αυτό το λεπτό μουντακάκι του... αχ, σκέτη αρσενική γοητεία. Λποτρελάθηκε τελείως η Καλομοίρα από τον έρωτά της για το γιο του λαδέμπορα. Ήταν που ήταν, σήμερα πια δέχτηκε τη χαριστική βολή από τα βέλη του

ντέστε, πινέστε πάνω να παίξετε τα κουκλόπανα, μια ήσυχα".

Μπλίνοντας παιδιά στο μικροπάτερο, με τρεμάμενη λαχτάρια για τη μεγάλη τιμή. Μπροστά η κόρη της Η Μάρθα - Μάρτια τη φωνάζει εκείνη- με τις κούκλες παραμάνημα, ανεβαίνει την κυκλική σκάλα και πάνω ένα δύο άλλα κοριτσάκια σαν κι αυτήν ακλονθούν λαχανιάζοντας. Κάθε δέκα σπαλοπάτια είναι αιδερένιο πλειόνεκαλο σ' όλο το φάρδος του φάρδου γι' αυτό δεν υπάρχει φόβος για μιγγο. Έτσι, μπουσούλωντας, ανεβαίνουν ως την κορφή κι εκεί, δίπλα στα προστατευμένα κρύσταλλα των τεράπονων φραγών, στήνουν τα κουκλόπατά τους και πάζουν τις κουμπάρες, ήσυχα ήσυχα. Μα τις πιο πολλές φορές, κολλώντας τις μυτούλες τους στα τζάμια, αποθεμάζουν τον κόπιτο ολόγυρα, γιομάτια έκπισιον.

Το πέλαγος απλώνεται αστραφτερό, κάτω απ' τον ήλιο, τα χωμάφια μακριά στέλνουν μηνήματα αποράς, άνθισης για θερισμού, τα ιπτάμενα κάπιτη, ακουμπισμένα το ένα δίπλα στ' άλλο, διαγράφουν ομοιόμορφα σχήματα κι ολόσισους φαρδιούς δρόμους. Στο ύψωμα, το μοναδικό ύψωμα της πολιτείας, η εκαλησιά του Αη-Νικόλι και τα τρία σχολεία γύρω στην απλόχωρη αυλή, με τα αγάλματα των Μουσών ψηλά στις προσόψεις τους. Απ' την όλη μεριά, η Παραγγυηκή Λακαδημία, μεγαλόπερο χτίσιμα, με το μεγάλο της κήπο ολόγυρα. Στη βορινή πλευρά, το Ιταλικό σχολείο με τις καλόγριες και το τάγμα των φραγκισκανών αδελφών. Λίγο ψηλότερα, τα "μηνημάτια", το σπρατιωτικό νεκροταφείο των συμμαχικών δυνάμεων του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, με τις μαύρες σιλουέτες των κυπαρισσιών πάνω στους μικρούς μαρμάρινους σταυρούς. Παραπέρα, στο βάθος, το χτίσιμο του νοσοκομείου. Στην ανατολή, τα γραφεία κι ο σταύλος της γαλλο-ελληνικής επαρχίας σιδηροδρόμων. Και κάτω, εδώ μπροστά στο λιμάνι, το τελωνείο.

Λυτά είναι όλα κι όλα τα χτίσιμα που ξεχωρίζουν ψηλότερα από τ' άλλα και επιβλητικά, ανάμεσα στα ισόγεια, το πολύ διώροφα, σπιτάκια, τα κουκουνούμενα απ' τις κληρικαλιές, τις αικατές, τις παντζαλές και τις φούλια.

Στο λιμάνι, οι τράτες και τ' άλλα καΐκια απαγκιάζουν ότι τα φυσά δυνατός αγέρας ή απλώνουν τα πανιά τους να οπεγγίσουν ίσπερα από βροχή κι είναι τότε σκέτο πανηγύρι να σεργιανάς από κει ψηλά. Τα πανιά, άσπρα τα πιο πολλά, σπραγταλίζουν βρεμένα στον ήλιο κι ανάμεσά των κάπιτη φωτεινό καιφέτι, βασιμένο στο πιπύλι μαζί με τις δίχτυα, τα κάνει να φαντάζουν λευκότερα. Μοιάζει τότε το μικρό λιμάνι να ταξιδεύει ολόκερο στη θάλασσα, θαρρείς κι αποχωρεύει την πολιτεία σ' ένα χαροπήμυρο αποχωρευτισμό.

Δίπλα, ο μεγάλος εκποικέας -η μπάγα- δουλεύει νιγκομήρα να βαθύνει τη θάλασσα και παραπίρι, ο τεργάστιος γερανός βιθίζει ένα ένα, με χλαπαπαγή, τα τετράγωνα μπλόκια για χτίσιμο του καινούργιου μπράτσου του λιμανιού. Θα γίνει, λέει, ένα μεγάλο λιμάνι, να χωρά τα κινημάτια να μπαίνουν, λέει, μέσα ολόκληρα, νι τέφτων δίπλα, να ξεφρούν, λέει, με το βίντζι, απ' το αιμάρι στο μοιράγιο κατευθεύτη, χωρίς μαούνες και βάρκες και χαμάληδες.

Αυτό, οι άνθρωποι του λιμανιού τ' ακούν βερεσέ, με περιφρόνηση, πες. Γίνεται ποτέ φρότωμα ξεφρότωμα καραβιού χωρίς μαούνα και χαμάλη; Όχι, πες μου, γίνεται; Που ξανακούστηκε τέτοιο πρόγραμμα! Άλλι τέλος πάντων, το κράτος δίνει τις υποσχέσεις τους, κάνει την πολιτική του, που λέει ο λόγιος. Ας την κάνει.. Αυτό, αιτουνούς, δεν τους βλάφτει καθόλου. Ορίστε; □

Χρυσούλα Ψιμούλη
Το Βαλς
Της Σιωπής

μικρού θεού, που την έβαλε στο μάτι και πώς να ξεφύγει τώρα από τις σαΐτιες του. Εδύ δεν μπόρεσαν οι θεοί ν' αντισταθούν στην απεριώριστη δύναμή του, οι άνθρωποι θα γλυτώσουν; Μουργταράκος ο παναθεμάτος, Μικρός-μικρός αλλά θαυματουργός ... "Ανήκατε μάχας", θυμήθηκε και τον Σοφοκλή με την Λντιγόνη του. Όλα τα περί του αρχαίου έρωτος τα θυμήθηκε καθώς καμάρωνε από μακρά τον Ανδρέα, την προσωποποίηση του δικού της έρωτα, του υπμερινού. Δεν μιλήσανε. Απλώς χαιρετήθηκανέ σλοι οικογενειακώς μ' ένα ευγενικό κούνιμα της κεφαλής. Κάτι ήταν κι αυτό. Κι από όσο και μπροστινόυσα θα είχε κι άλλες ευκαιρίες να τον ξανιδεί, αφού η πακοκαρδία άρχισε να κοπάξει. Ήδη έσκασαν μύτη οι πρώτες αλκυονίδες μέρες. Θ' αρχίσει ξανά κι ο περίπατος στον κεντρικό δρόμο. Το νυφοπάζαρο του χρημάτων, όπως το λένε. Εκεί να ιδείς γάμπρισμα κι έρωτες εκκολαπτόμενοι, οι οποίοι, αν και ταυτό "πεζοδρομίου", οι περισσότεροι μένονταν ανοικοδηματικοί. Αυτό του "πεζοδρομίου" έμεινε ιστο-

ρικό. Το σοφίστηκε η Γεωργία, η φιλενάδα της, που έχει ειδικότητα σε κάτι τέτοια ευτράπελα. Το χιούμιο της άλλο πράμα.

Είχανε διο ώρες που βολτάρανε στο πλατύ πεζοδρόμιο εκείνο το κυριακάτικο απόγευμα. Πιασμένες αγκαζέ και πάνω -κάτω και ξανά πάνω-κάτω την ίδια διαδρομή ώσπου πια η Γεωργία της λέει μπαίλντισμένη από τον ποδιψόδρομο "δεν αντέχω άλλο. Πάμε να φύγουμε γιατί πατανήσαμε τον "πεζοδρομίο""". Ε, π ήθελε να το πει η ευλογημένη; Ακούστηκε τόσο αστείο, τόσο πικάντικο αλλά και υόκιν εκείνο του "πεζοδρομίου" που κατουργήθηκαν πάνω τους κι οι δυο από τα γέλια μέχρι να φθάσουν στα σπίτια τους. Το ίδιο έπαθε και η Ματώ όταν το άκουσε. Μπάνοντας στο σπίτι η Καλομοίρα την ξεμονάχιασε με τρόπο στο δωμάτιό της και της το πρόφτασε αμέσως. Αχ, και να την άκουγε η Ευρυδίκη, αχ, και να την άποιγε! Θα την αφόριζε αμέσως από τον κύκλο των σεμνών αριστοκρατικών κοριτσιών. □

Γιώργος Σκαμπαρδώνης "ΤΕΡΝΑΩ ΕΠΙΤΥΧΩΣ"

Ο Έβρος, φρούτα αδέσποτα

Κοιτάζω να τα ξεχάσω απτά. Άλλα δεν με αφήνουνε.

Όμως, πάλι, ξεχνιέμα. Σαν μην έγινε τίποτα. Λέω: δεν έγινε τίποτα.

Εγώ μόνη μου, τη φτιάχνω έτοι, με το μυαλό μου. Μπορεί να έγινουν κι αλλιώς.

Μήπως όλα δεν είναι όπως είναι, αλλά όπως τα σκέφτομαι;

Κι ίστεροι, είναι όμορφα εδώ ψηλά, στο Ορμένιο.

Έχει πολλά νερά, πολλά φρούτα. Φρούτα αδέσποτα.

Δεν υπάρχει νοικοκύρης.

Αχλάδια βιουτιρίτια; Κυδώνια θέλεις; Βερύκοκα; Μήλα; Ασπρά περάσια; Μούρα-λαμπάδες; Σπιρίλια; Γαλανόσικα;

Όλοι ο Έβρος γεμάτος.

Να σαστίζει το μάτι.

Δεν σου λέει κανένας: μη μαξεύεις.

Κι ο αέρας κιθαρώδος, αιμύριστος.

Έχει και μεγάλη φτώχεια. Γυμνωμά.

Από τότε που έπιασαν τα καπνά, πάνε και οι ντεγκτισήδες. Φύγαν οι έμποροι. Κι οι ξένες Εταιρείες - πάνω από εκατό είχε στην Ξάνθη και στη Γενισέα.

Τόσο πλούσιο μέρος κι οι περισσότεροι έχουνε φύγει στη Γερμανία.

Στο Βέλγιο, στα ορυχεία. Στην Αυστραλία.

Άλλοι κατέβηκαν εργάτες στην Λλεξινδρούπολη, στη Σαλονίκη και την Αθήνα.

Στην Ξάνθη, στη Γενισέα, στην Καβάλα, όπου και να πάω βλέπω θερόρατες, άδειες κινητοποιήσεις. Άδειες κι έρημες. Ακόμα και σήμερα, όταν μπορώ, πηγαίνω επίτηδες κοντά. Βλέπω τα ψηλά, χλοιόχτιφα, πικαστημένα. Τα σπασμένα

τζάμια. Τα σκουριασμένα σιδεριτικά. Τις πορτάρες, στην είσοδο, με τα βιαιά λουπέτα.

Ακομάτα τους ξεβαμμένους τοίχους. Μ' έρχεται να τους χαιδεύω.

Στέκομαι κι από τους μυρίζω βαθιά. Μοσχοβολάνε υγρασία κι απνήν.

Μπασμάνικο, λέω. Σαρί. Μυριδάτο Σμύρνης. Κιρέτσιλερ. Παλιές, βαθιές ευωδίες. Ποικιλίες που πετούνε ακόμα στον αέρα. Αρώματα, μέσα στο μυαλό μου.

Ο ένας γιος της θείας μου της Ευθαλίας, ο Κωστάκης, αναγκάστηκε απ' τη φτώχεια κι απέι στο Άγιο Όρος - τι να κάνει; Του άρεζε κιολάς.

Πάει και καλυγέρεψε. Πάτερ-Τρυφερός, λέγεται τώρα. Έγινε πιπαράρης. Μετά παραμάγειρος.

Και, τελευταία, το Πάσχα, που μ' έπιειλε μια κάρτα, μου γράφει στην έγινε παραγομενιάρης.

Πάντοτε τις γιορτές, μου στέλνει κάρτα κι λόγο ροξή θυμίαμα. Κανένα κομποσκοίνι. Ειλογία, μου γράφει, για την Ανάσταση.

Ένας άλλος ξάδερφός μου πήγε στο Βέλγιο. Σπανιδάζει ζαχαροπλάστης.

Ο μαράμπας μου ο Χριστόφορος, είχε πάει νιφύτερα απ' τον πόλεμο, στην Αμερική. Δούλεψε στους αιδηροδρόμους, εργάτης.

Περιπάτησε όλη την Αμερική. Έστρωναν τις γραμμές απ' τη μια άκρη ως την άλλη.

Λεγ υπορούσε να ξοδέψει όσα έβγαζε - που να τα ξοδέψει;

Και φτάνει, κάποτε, μαζί με κείνες τις ατέλειωτες γραμμές και το τρένο, στη θάλασσα, στο Μαλιμπού.

Εκεί, με τα λεφτά που είχε μαζέψει, αγοράζει μιαν ολόκληρη παραλία. Χιλιάδες στρέμματα.

Και χτίζει μια βίλα εκεί πέρα, κι ένα μεγάλο, ακριβό εστιατόριο που δουλεύει πιώματι και καθίζει δυο χιλιάδες άτομα.

Του Τζέφερσον, έτοι λέγεται.

Στον Έβρο όσοι έμειναν, υποφέρουν. Φτιάχει.

Έρχεται ένας αδίνατος γέρος εκεί που απλώνω, στο σύρμα. Με κοιτάζει.

Στέκεται ακίνητος και με κοιτάζει.

Κι εγώ τι να κάνω; Πάω μέσα στο σπίτι, πάρων όντα παντότε το γάρι του άντρα μου και του το δίνω. Πεντάρι φίλτρο.

Και δεν περνάει μια ώρα και μου φέρνει ένα σακί πιτάτες κι ένα ζεμπέλι μελιτζάνες φλάσκες.

Και τ' αφήνει όλα μπροστά στην πόρτα.

Φτιάχει. Άλλα, κρέας τρώμε.

Αποβραδίς βγαίνει ένας στην πλατεία και φωνάζει πως και τα κρέας θέλει.

Καποία; Μοσχάρι; Μπριζόλες; Κότα;

Για να ξέρει τι να σφάξει.

Έχω κάτι φρουτανάκια και τα δίνω, τα χαρδάκια και μου φέρνουνε πρόδρομα.

Μια Κυριακή κάθομαι μπροστά στο σπίτι. Κι είναι εκεί μια μικρή κοπέλα. Και της δίνω ένα κοντό φουστανάκι, κλαδιώτικο, που είχα.

Και την Δευτέρα έρχεται η μάνα της και μου φέρνει μια κότα. Ένα κοπόπουλο σφραγιμένο, μαδημένο και καθαρό.

Το βάζω να το βράω. Το ετοιμάζω. Και όλην στην κατσαρόλα νερό μέχρι να χωθεί. Στέκομαι από πάνω. Για να σηκώνω το καπάκι να μην ξεχειλίνει το νερό, να μη χυθούνε οι αφροί.

Κοιτάζω τη φωτιά, μέσα στη φωτιά. Κι ανεβαίνουν οι αγνοί του τέντερη γύρω από το κεφάλι μου κι αρχίζω να βλέπω θολά, άλλα πράγματα.

Βλέπω που ήμουνα μικρή και που πήγαινε με την ξιδέρη φη μου την Εριμόνη ν' αγοράσουμε φρουτάνια. Κατεβαίνουμε, με τα πόδια, χιουμόρενες, στην Αλεξανδρούπολη, σαν να πετούμε.

Άλλα περνώντας μπροστά από έναν μεγάλο καθρέφτη, σ' ένα μαγαζί, υπεκόμιστε και βλέπουμε τον εαυτό μας μίσα.

Και μας φαίνεται ότι είμαστε πολύ αδύνατες και πολύ μάρτρες. Ότι είμαστε άσκημες, ζαρωμένες –απ' τη δουλειά στα χωράφια. Κι απ' τη φτώχεια- που κρέας;

Και σταματούμε. Δεν πάμε πια φαμέσα να φάξουμε. Ντροπάμαστε ν' αγοράσουμε φρουτάνια.

Και γυρίζουμε κατά πίσω. Όπως περπατούμε, βλέπω έναν φρύδο. Σταματάω, μπαίνω μέσα και φωνίζω ένα μεγάλο, φρέσκο, άπωρο φωμή.

Και γυρνάμε με τα πόδια από την Αλεξανδρούπολη πίσω στο Ζωστικό, τρώγοντας ότι δρόμο όλο το φωμή και κλιμάγοντας. □

Στέλιος Φώκος "ΜΙΑ ΤΙΓΡΗ ΠΟΥ ΧΑΜΟΓΕΛΑΕΙ"

... Ο κακός διαδεχόταν τον χειρότερο, ώσπου ν' αποδειχτεί ακόμη χειρότερος και να βουλιάξει στις εκλογές παρασυμένος απ' τα δικά του σκάνδαλα κι όχι απ' τις θετικές προτάσεις της ανύπαρκτης αντιπολίτευσης. Μια συντηρητική δεξιά, που όλο ανανεωνόταν τάχα κι όλο βάλτωνε στα ίδια νερά της αντιλαϊκής πολιτικής της. Κι ένα φανφαρόνικο κίνημα, που είχε υποσχεθεί λαγούς με πετραχήλια, για να υπαναχωρεί διαρκώς αλλάζοντας υπουργούς κι αρχές σαν πουκάμισα.

Η Μάγδα κουνούσε το κεφάλι συμφωνώντας αλλά τόνιζε πως όποι ο λιώσις ήμενε αμέριφτος κι ασυνειδητοποίητος τέτοιοι ηγέτες του ταίωμαν και τέτοια κόμιστα θα ψήφιζε. Άλλωστε, δεν υπήρχαν εναλλακτικές λύσεις, τουλάχιστον πειστικές, όπότε δεν έβλεπε φως από πουθενά για τι επόμενα χρόνια.

Ο Γεράσιμος έβρισκε σα λύση μονάχως το λευκό και την αποχή, ο ίδιος δεν πήγαινε στην πόλη του να ψηφίσει, για ποιο λόγο ν' ανεβαίνει μέχρι τον Έβρο, που τον είχε ξεχάσει ακόμα κι ο θεός.

Ναι, συμφώνησε ο Λιαμαντής, η αποχή είναι μια ένδειξη διαμαρτυρίας, όμως πέρα απ' αυτό τι; Θα πρέπει να περιμένουν τις καλύτερες μέρες, με τη μόρφωση τάχα του λαού, όπως πίστευε υχεδών μοιριατρικά η Μάγδη; Λιπός ήταν λοιπόν ο χρόλος του "ενεργού" πολίτη στις σύγχρονες δημοκρατίες;

Και από πού θα προέλθει αυτή η υωτήρια "μάρφωση", όπαν η εκπαίδευση αλλά και όλοι οι άλλοι παράγοντες οδηγούν σύγουρα στην αντίθετη κατεύθυνση;

Μήπως οι νέοι δε γίνονται ολοένα και πιο συντηρητικοί; Πού είναι το φοιτητικό κίνημα, που είναι οι πολιτικοποιημένοι μαθητές;

Τα βλακώδη παιχνίδια και τα χαζοχαψούμενα σύριαλ πάνουν καλά τη δουλειά τους.

Δείτε τα καινούρια πρόστυπα, τους γιάπηδες με τις γραμματούλες και τα βαλιτσάκια, τους αποφαλιωτές και τους μάνατζερ που νομίζεις πως τιςς αντιγράφων από αμερικάνικα περιοδικά, τους νερόβραστους που γίνονται φίρμες στην τηλεόραση, τους αρχιδημοσιογράφους που ούτε ελληνικά δεν ξέρουν να μιλήσουν. Απελπίσια, λοιπόν;

Ο Γεράσιμος χαμογελούσε. □

Στέλιος Φώκος

ΜΙΑ ΤΙΓΡΗ ΠΟΥ ΧΑΜΟΓΕΛΑΕΙ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Παναγιώτης Αθανασόπουλος "ΜΕΛΕΤΗ ΕΔΑΦΟΥΣ"

Όταν περάσεις τη Μέση, ετοιμάζεσαι να σιγαντήσεις την Αλεξανδρούπολη. Κι όταν φτάσεις στον Ποταμό νιώθεις σα να βρίσκεσαι κιόλας μέσα στην πόλη.

Ενδιάμεσα, έχεις δεχτεί πολλαπλά ερεθίσματα, τωριά και από παλιές εμπειρίες και αναμνήσεις.

Σικαράγη: Παλιός τόπος αναψυχής και κινηγιού. Το τρένο κινείται σε στροφές που ενιαλλάσσονται αριστερά-δεξιά, κεντρίζουν τη διάθεση για παρατήρηση. Και καθώς η νύχτα δεν έχει καλά-καλά υποχωρήσει, το σκούρο τοπίο γίνεται ένα εκπληκτικό φόντο που παίρνει στην σκέψη μας άλλη διάσταση: την προσπάθεια της φύσης να κρατηθεί έξι από την εισβολή του πολιτισμού, να κρατήσει το δικό της ύφος, τη δική της υπόσταση, να κρατηθεί στην τόσο διοργή μοναξιά της, προστατευμένη από τους όγκους των βουνών.

Κιρκάς: Τα μεταλλεία. Ξεχωρίζουν τα κτήματα των εγκαταστάσεων πάνω στη γη. Στο υπέδαιφος καταχωνιάζουν τι μεταλλεύματα (μόδινβδος-ψευδάργυρος). Παλιότερες ελπίδες, για ευνοϊκές επιπτώσεις πάνω στην οικονομία της πόλης απ' την καθολική αξιοποίησή τους.

Περνάς τον Ποταμό και τώρα πα δεν νιώθεις μονάχα, αλλά αγγίζεις την πόλη. Τα πρώτα μικρόσπιτα στο μήκος του δρόμου και της γραμμής, εκεί που στο βάθος ήταν το πυκνόφυτο Κρυονέρι

Παλισίδια των κτιμάτων συνεχίζεται, πυκνότερα, πληθωρικά, συνεχόμενη. Δεν υπάρχει πια κενό. Στο Γκαρ-Μιλιτέρ (στρατιωτικό σταθμό) μεγάλες κατοικίες αξιοποιούν έδαφος και ουρανό.

Δύγα λεπτά στάμηστον "Γαλλικό σταθμό". Ουσιαστικά ο τελικός, είναι ο σταθμός του λιμανιού. Το τσιμέντο υπόστεγο και το κτίριο δεν άλλαξε από χρόνια. Άλλα αριστερά, ο χώρος μετά τις γραμμές, το λιμάνι, σου δίνει την εντύπωση μιας πιο έντονης κίνησης και η όλη παρουσία μια μικροαντιγραφή εμπορικού λιμανιού.

Κάθε ταξίδι έχει το τέλος του. Και κάποιος σταθμός είναι ο τελευταίος. Περιμένω με μια βαλίτσα στο πεζοδρόμιο. Τα ταξίδια έρχονται αραιά. Δεν ήσω καμιά προσπάθεια να κυριεύων κάποιο από αυτά. Λερήνω στους συνταξιδιώτες το... προβάδισμα. Έπειτα δεν ήξερα, δεν ήχαι αποφασίσει πού θα καταλήξω.

Κυττάζω τον φάρο. Σήμα κατατεθέν της πόλης. Ο αφαλός της. Εκεί θα προστατέψουμε τις αναμνήσεις μας. Αυτός θα αφηγηγράζεται το νοηματικό ψιθυρί των κατοίκων της. Εκεί θα φωλιάζει κάθε φωνή στη διαδρομή της ζωής.

Οι αναμνήσεις που βρίσκονται στο υπέδαιφος, σκεπάστηκαν από τις πολυκατοικίες.

Το πρώτο γύρισμα στην πόλη Αλεξανδρούπολη, σκονούπολη, αερούπολη, τακαλούπολη. Η τελευταία λέξη έ-

χει διαγράφει, δεν ανταποκρίνεται από καιρό στην αλήθευση του χαρακτηρισμού. Ισως και για άλλες η έννοια να ξει μεταβληθεί σε έκταση ή σε περιοχή μια και πολλά κτίρια προσπατεύουν από αέρα και οπόνη. Ήροστέθηκαν άλλα. Τσιμεντούπολη. Δεν είναι μόνο τα τιμεντένια. Ολάκαρη η πόλη έγινε τιμεντένια. Μεγαλούπολη, Ρυθμός και μέτρο εξέλιξης. Χάλιρε η παλιά μορφή της. Άδικο να την ήθελες να μείνει όπως ήταν. Ισως να πάρεις αλλιώτικο πρόσωπο. Λακολιθίησε κι αυτή τη μοίρα όλων των ελληνικών πόλεων.

Σημεία ουμακά εξαφανίστηκαν. Το οπίτι του Κιρδογόλου που από μακριά φάνταζε με τον όγκο του και ήταν το μημένο για να φωτιγραφήσει κανείς την "άποψη" της πόλης μάκρηνες απελπιστικά. Ο δρόμος της Μάκρης στένειψε, δύσκολα υποπτεύεσαι από μακριά την σφραγίδα, ενώ ο λοξός, ο δρόμος της παλιάς σιδηροδρομικής γραμμής, δεν έχει την ίδια απλοχωριά. Σοκάκια, πολλοί απ' τους άνετους και φραδείς δρόμους.

Σε πολλούς όμως κατοίκους δύθηκε η δυνατότητα να κάνουν το ιονάκι τους και πολλοί έκαναν μια επένδυση που κάπι αποδίδει και αντέχει στην ανιψιωτική διάθεση της εποχής μας. Το φροτίσμιο αυτό της ανοικοδόμησης, που ξεκίνησε εδώ και λίγα χρόνια, βρίσκεται ήδη στην κάμψη του. Ωστόσο, η πόλη μεγάλωσε, χτίστηκε σε έκταση και ύψος.

Καινούργια στοιχεία στη ζωή της πόλης. Η καλλίτερα στοιχεία που υπάρχουν σ' όλη τη χώρα. Ατομικά ή εκείνα που δίνουν τον σφρυγμό της. Υπήρχαν και παλιότερα. Άλλα τώρα μπήκαν καθολικότερα στην πόλη, στη ζωή των περικιότερων. Εξοχικά σπίτια, αυτοκίνητα. Δύσκολη η κυκλοφορία και το παρκάρισμα σε μεγάλη έκταση γύρω απ' το κέντρο. Ήou και το ίδιο –το κέντρο– πήρε μεγαλύτερη έκταση.

Πληθώρα μαγαζών και εμπορευμάτων. Μικρογραφία μεγαλούπολης. Πολλά απ' τα είδη της παραγωγικής δραστηριότητας που φοριάζει την καταναλωτική κοινωνία, όμεσης ή έμφεσης αναγκαιότητας –οι λέξεις έχουν χάσει τη διαχωριστική τους σημασία– στα πόδια ή στα μάτια του καταναλωτικού κοινού. Νέες επιχειρήσεις, νέα πρόσωπα, νέες μορφές εργασίας. Πολλοί για τον άργον τον επιούσιον, με ή χωρίς αυτοκίνητο, πολλοί με κέρδη αρκετά μέχρι απίλινα.

Η ιδιομορφία της ελληνικής οικονομίας. Δυνατότητες μεγάλες για άλλες δουλειές, τεκνοποιητική στασιμότητα για άλλες, προσπάθεια συντήρησης για αρκετές.

Πάντα υπήρχε το συναίσθημα της εγκατάλειψης του Νομού α-

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Μελέτη έδαφους

Χρονογράφιμα

ΑΡΙΣΤΑ 1985
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΙΚΟΛΑΙΔΗ

πό το κέντρο. Λνεξάρτητα από τις πραγματικές δυνατότητες της οικονομίας και από τις απαιτήσεις των εβριτών, ισοτές ή όχι (και εννοώ τούτο με το ποίσμα μας καιθολικής και μεθοδευμένης επιστημονικής ανάπτυξης), η κρατική προσοχή και πιότερα σωστά η κρατική παροχή, έφτανε στο νομό αναμική και όχι πάντα μεθοδευμένη. Και νομίζω και τώρα.

Μόνο που η έννοια αποκτά διαφορετική σημασία, αφού για πολλούς τα ατομικά βασικά (τα βασικά εδώ εννοούται σε μια έκταση με μεγάλο φάσμα) προβλήματα λίθητων και λύνονται ικανοποιητικά.

Προβλήματα έχει και η πόλη. Δύσκολο να φανταστείς τον τελειωμό των προβλημάτων. Ένα λίγες, εκατό γεννιούνται.

Πόλη χωρίς υπονόμους. Πρόβλημα που θα συσσωρεύεται και άλλα δύο περνά ο καιρός. Ενώ θα χρειασθούν πολύ περισσότερα χρήματα για να λυθεί αργότερα και θα παρουσιαστούν μεγαλύτερες δικαιολίες από την αυξανόμενη ανάγκη λειτουργικότητας της πόλης.

Υπάρχουν κι άλλα προβλήματα που λύνονται. Ο Δήμαρχος Αλεξανδρούπολης είναι αισιόδοξος και με πολύ κέφρι. Σε μια λιγόλεπτη συνάντηση μίλησε για πολλά έργα που γίνονται σε μια πρωτοφανή –για την πόλη– δημιουργία.

Πλατύς ο δρόμος στην παραλία. Μπροστά απ' την είσοδο του ΕΓΝΑΤΙΑ και επάνω την απροφή πράσινο. Η καλή δήρη. Λρόμοι στην Καλλιθέα λασπώνουν από κάπκινο χώμα. Ο ίδιος καίει, η θάλασσα ηρεμεί, πρόσκληση, κάλεσμα της φύσης. Οι ερωτεύχες φαράδες το αποδέχονται. Ετοιμάζουν τις βάρκες για τα μοιριμόρια.

Καφέ στην παραλία, γεμάτα από συντροφιές νέων. Είπαμε: μικρογραφία μεγαλούπολης. Υπάρχει χρόνος για κουβέντα. Τοις νιν ιπήνονται κι οι μεσημεριάτικες παγυνίες.

Ο δρόμος ίσαμε το λιμάνι δεν είναι μακρύς. Λν μάλιστα έχεις συνηθίσει σε πιο μεγάλη υπόσταση, σου φαίνεται κοντινή απόσταση.

Τι φαράδικα φύγαν απ' τη θέση τους, το κτίριο γκρεμίστηκε. Έμειναν μόνο τα αποχωρητήρια. Κι ο πύρω χώρος –η πρόσχωση στη θάλασσα προχωρησε– το πάρκινγκ για τα αζήτητα ή τα δεσμευμένα του τελωνείου.

Βαθειά, ο βραχίονας του λιμανιού. Ταρακουνήθηκε από τους νοτιάδες και τώρα ρίχνουν χώμα προπτατευτικό στη θάλασσα.

Πάντα ο νοτιάς σημάδευε τη ζωή της πόλης. Την ακοή της ψυχής των ναυτικών. Ανοιχτό το μέρος. Στην αγκαλιά της πόλης ξέσπαγε το φούσκωμα του Νοτιά. Θιλπωρή να γυρίζεις κάτω από τέτοιον ήλιο και μπροστά σου να απλώνεται μια τέτοια θάλασσα.

Κι απ' τ' αντίπερα. Στο μικρό λιμανάκι οι επαγγελματίες φαράδες. Οργασμός προετοιμασίας. Λιμάνι, πλοία, βαγόνια, εμπορική κίνηση. Αυτή που είναι.

Υπάρχει η μεγάλη προκλιματή: το άνοιγμα του δρόμου που θα κάνει να ξεχύνονται τα εμπορεύματα απ' τις βορινές χώρες. Για τα άλλα αντίπερα της Μεσογείου και ποιος ξέρει και πού ακόμα. □

Γιώργος Ψύλλας
"ΟΔΟΣ ΑΙΝΟΥ"
Αλεξανδρούπολη, αξέχαστα χρόνια

Ο Φάρος

Φιλούστε... το θυμάμα πολύ κιλά... ένας Γραγολεβάντες διαβολεμένος, ψυχρός κι ανάποδος. Βελάνιαζε το κορμάκι μουν απ' το κρύο. Λεγ μου ψταγαν τα γάντια που φορούσα ώπε το καπού που πέφασα γύρω από τ' αφιά.

Μάρτης μήνας δύσκολος. Τουρτονδρίζα αλλά πολύ μου άρεσε. Έβλεπα από φηλά το δικό μου κόσμο όλο.

Από τόσο φηλά, μια ακόμη φορά, δε θα τον ξανάβλεπα.

Ήταν που με πήρε ένας της μάνας μου γαμπρός από εξαδέλφη της, φύλακας στο Φάρο της πόλης και με ωρίτσες ανεβαίνοντας τις ατέλειωτες σκάλες:

"Μήπως ξαλίζεσαι, βρε σερφερή;"

"Τσου!" έβατα χτυπώντας τη γλώσσα μου στον ουρανόσκο. Το "όχι" το είχα για πιο επύπημες απαντήσεις και ταγκουνεύσμουν να το πω.

Ξάπλωνε αρχόντισσα σε καναπέ από βελούδο πράσινο η Αλεξανδρούπολη κάτω από το βλέμμα μου.

Τεραστια! Αμέτρητη!

Τεμπέλικοι καπνοί έβγαιναν απ' τις καμινάδες της.

"Το σχολείο μου!" έβγαλα μια κραγή που το 'δα μια στολιά μικρό κι έφαξα να βρω το σπίτι μου. Πουν να το βρω σ' ένα στενάκι μέσου; Τις ανθισμένες τζανεριές της γειτονιάς μου ήταν που αναγνώρισα και φώναξα ένα: "Να' το!". Τάχατες πως το είδα. Ψέματα έλεγα.

Στο γύρισμα που έκανε το βλέμμα μου αχόρταγο, είδα τον Αγιο Νικόλαο περήφρανο να κάθεται στο λόφο του. Και πίσω του, σειρήνη την εκκλησιά του Αγίου Ελευθερίου. Κι όμως ξεμάρωνε το μάτι μου, είδα τα μαύρα τρέντι στο "Ντεπό" των ΣΕΚ και τα καΐκια στο λιμάνι. Φορτώνανε την "Παναγία", μέχρι τα μπούνια της, για ένα ταξίδι που θα 'κανε στην Σαμοθράκη με σύριο καιρό.

Πήρε το μάτι μου το Παουλίν και δίπλα του την Παιδαγογική Ακαδημία. Το Στάδιο μετά και τα "Πευκάκια" δίπλα του. Κι όσο ξεισπάτηξε η ματιά μου, παρφάλωνε από μόνη στα Κατοικεία. "Ο μύλος του Πρωτόπατα!" είπα που είδα το άγριο κορμί του γυμνό. Δράκος μου φάνηκε σκελετόνες από παιχνίδι που έκανε η φαντασία μου.

"Έκει που κοιτάς είναι η Τουρκία...", μου είπε ο Φαροφύλακας σταν αποχάθηκε το βλέμμα μου κατά την Ανατολή κι έπιασε ένα-ένα να μου περιγράψει τα σημαδάκια στον ορίζοντα. Πολύ το χάρογκα! Πρώτος θα ήμουν στο σχολείο που είδη την Τουρκία. Ήξερα τάρα μια κατά που πέφτει η Λίνος, ο Ελλήσποντος, η Καλλίπολη.

"Έκει, πάπεναντι από την Ίμβρο, είναι η Τροία", μου είπε σε ώποια στιγμή.

"Η Τροία!" Αναφώνησα κι ανατοσυστούριασα λες και μου έδειχνε κάποια γρία αυτοκρατορίσσα, που ωστόσο από πάνω της δεν πέφαστ σιάρνια ο καιρός να τη χαλάσει.

Καμιά Λίνο δεν έβλεπα! Ούτε κι καμιά Τροία, φυσικά. Μια γραμμή σταχτόμαυρη έβλεπα ξαπλωμένη στο βάθος του ορίζοντα, σύνορο αξεπέραστο στα παιδικά μου μάτια. Δεν είχα γνώσεις. Μου έφτανε να κοιτάω κατά τη Μάρκη και τον

Άφιέρωμα

Λβαντά. Να πηγανοφέρουν το βλέμμα μου από τη γέφυρα του Βανικιών στη γέφυρα του Μανδρού, σε πρόγραμμα που τα ζούσα και μου έφεναν.

Πώς έτυχε; Μου λέτε;
Κάμποσα χρόνια μετά, βρέθηκα μ' έναν ξεχωριστό ντόπιο Σοφό Βιζαντινό, ανεβασμένο στον τρούλο της Μεγάλης του Γένους Σχολής, στο Φανάρι της Πόλης. Ψηλός τρούλος κι αυτός. Σαν

φάρος ψηλός. Πανίητηλος. Κι από κει επάνω, με λόγια που έσπαζαν στην πίκρα, έπιασε ο Σοφός γύρους να μου κάνει νοερούς που ολοένα και μεγάλωνον. Ξέφυγαν σε μια σπιγμή απ' το περίγραμμα της Πόλης. Για πάτε βρέθηκα να σεργιανίζω στην Τραπεζούντα και στην Καισάρεια, στη Σμύρνη και στην Αδριανούπολη, ώπτε χαμπάρι πήρα.

Θυμήθηκα που ανέβηκα παιδί στο Φάρο της Λλεξανδρούπολης.

Κι έτοι ... αυσυναίσθητα ... το είπα:

“Από το Φάρο της Λλεξανδρούπολης, καλύτερα βλέπει κανείς τον κόσμο...” πέταξα μια υπερήφανη κουβέντα.

“Είσθε Θραξ;” με ρώτησε με φωτισμένο ύφος

“Θραξ”, του είπα κι εγώ και τοπικού κάμποσο το μπόι μου.

Κι έπιασε να μου μιλά για περασμένα της Θράκης μεγαλεία που δεν τα ήξερα. Λιο-τρία τοπινόμια μου όχιντουσαν στο νου και κινιδιδύ ονόματα, στραβά κι αυτά. Ήάλι δεν είχα γνώστεις. Ντράπτηκα.

Κι αν μου 'μεινε κάτι απ' τα λόγια του, ήταν μια προφητεία που είπε, Μύστης που ήταν της Φυλής κι απός:

“Από την πόλη σου, στα χρόνια που θα έλθουν, ο Χάρτης του Λγιου Ρήγα δύο και 0' ανασταίνεται... Με πρόπτορό του Ορφέα, λαοί που τάχα χωρίστηκαν και τάχι διαφέρουν, θα 'χουν πιαστεί σε ξέφρενο έναν ξωνιαράδικο χορό... Καινούργια πόλη, η πόλη σου!... Καινούργια μήτρα!... Οι παλιές δεν έχουν γύρο, πα, για να πεις πως θα καιρίσουν”. □

τον κύριο. Νομίζω πως ένας βιζαντινός κύριος έχει χαρδάξει αυτά τα μονογράμματα για να τα βρύσει και να χαρέται.

— Τι λες, παιδί μου, τι λες, παιδί μου, θαύμαστε ο Μανώλης.

Όταν η Γεωργία τελείωσε τη δουλειά της, τούβηξαν όλοι μαζί προς το φιλάκιο. Ειδοποίησαν τον Μιχάλη για τα νεότερα και κάθησαν να ησυχάωσουν για λίγο στη μικρή αυλή με την κληματαριά.

Όταν ο ήλιος είχε αρχίσει να δύει, ξεκίνησαν για το ξενοδοχείο. Η Γεωργία καθηύς προχωρούσε, είχε καρφόσει το βλέμμα της ανατολικά προς τη μεριά του Έβρου. Έπιαστε το Λημήτρη μαλακά από το μπράτσο.

— Εκεί στις εκβολές του Έβρου, ήταν η Αίνος, τώρα η πόλη λέγεται Ενές κι είναι από την πλευρά της Τουρκίας. Ο Λημήτρης την κοιτάνε με θαυμασμό· τα μάτια της έλαμπαν κι όλο της το σώμα είχε εκείνη την παλλάμενη ένταση που είχε δει όταν βρήκε το πρώτο μονόγραμμα, αλλά και το πυρηγόσμενο βράδυ στο δωμάτιό της, όταν αναζητούσε παλλάμενη την ηδονή της. Της έσφιξε το χέρι, “Ισως μπορούμε να πάμε μέχρι εκεί, ο βιζαντινός κύριος που φάγνεις ίσως να σου άφησε κάπιο μονόγραμμα κι εκεί.” Προσπάθησε να την παρηγορήσει.

Εκείνη συνέχισε χωρίς να τον ακούει. □

Γιώργος Καρτέρης "Ο ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ Ο ΒΗΧΑΣ"

Για την τουριστική ήθελα να του πω στην Αλεξανδρούπολη, που υπηρετούσαμε δύσκολοι αξιωματικοί, συγκάτοικοι σε μονοκατοικία με τον Πάνο Αλεξάπούλο. Τη μάζεψα ένα χειμωνιάτικο βράδυ κρυωμένη απ' το δρόμο και την πήγα σπάτι.

“Ρε, αυτή είναι ζητιάνα”, σχολίασε ο Πάνος αντικριζούτας την.

“Δεν είναι ζητιάνα, απλώς φοράει πρόβια” απάντησα.

Πρέπει να ομολογήσω πως η πρόβια που φορούσε δεν ήταν ούτε βρόμικη, ωκεανοπαθημένη, μαδημένη δω κι εκεί, άντεια μπορούσε να τη χαρακτηρίσεις πρόβια ζητιάνας. Κακοκαθημένη δεν ήταν μόνο η πρόβια αλλά και η ίδια η τουριστική που τουριστικής απ' το γιορτάριο.

Αναψα την ξιλόσορτα και πέσαμε στο κρεβάτι. Ζάρωσε σε μια γωνιά και συνέχισε να τρέμει κάτιο απ' τη βαριά φλοκάτη που μας σκέπαζε.

Όλη νύχτα δε μ' άφησε να κοιμηθώ. Έβηχε σα γαϊδούρι. Δέκα τούγκα με μέλι της έκανα να μαλακώσει ο λαμβός της και τίποτα. Πιστήν δεν είχε. Με μια φλιτζάνα ιστι σχέρια πήγανα κι ερχήμουν απ' την κουζίνα. Αργητε πολύ να τη θαλαμώσει ο ώπνος. □

Δέσποινα Ευγενίδου "ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ"

Είχε μείνει και η ίδια άφωνη από το νέο εύρημα. Συνήρθε γρίγορα, καθάρισε τα υπόλοιπα χόρτα, το φωτογράφησε και το σχεδίασε. Ο κινητός της βοηθούσε και κάθε τόσο μουρμούριζε: “Τόσες φορές να περάσω από δω να μην το δω”

— Μην στενοχωριέσαι κινητός, η Γεωργία βρήκε ένα διό στο τείχος του Διδυμοτείχου. Έχει προηγούμενα μ' αυτόν

Σωτηρία Μαραγκοζάκη "ΤΟ ΠΛΕΧΤΟ"

Ο κινητός άχνιζε στο χοντρό άιπρο φλιτζάνι. Σφριγμένες γροθιές στήριζαν το κεφάλι, που έγιεψε αιδύναμο. Το βλέμμα σφήνικε στο πλαστικό τραπεζομάντιλο. Το δάχτυλο κινήθηκε στη μαλακή επιφάνεια, απολουθώντας διαδοριμές που

τις όριζαν σχήματα αυστηρά, ρόμβοι, ορθογώνια και κύκλοι αδιέξοδοι.

Σημέρουν. Στο σιδερένιο πρεβάτι ο Νικόλας ανέπνεε συθυμικά με την πλάτη στον τοίχο. Κοιμόταν ήσυχα, με τα χέρια ισομημένα κάτω απ' το μαξιλάρι, τα χαρακτηριστικά του προσώπου χαλαρωμένα. Μέσα στο δωμάτιο όλα ακίνητα, βιουβά, ακούμπητα: σιγά σιγά αποκούσαν χρόνια, όγκο, υπόσταση, εξοστράκιζαν το σκοτάδι.

Χρόνια τώρα κάθε πρωί τα μάτια της άνοιγαν απότομα την ίδια ώρα, την ίδια στιγμή, στο αθόφυο μεταξύ νύχτας και μέρας, στο λυκανύγες. Έτσι απλά άλλα βίναια λιποτακτούν: ο ύπνος καρφωμένος. Της άρεσε τότε το πηγαινέλι των ματιών μες στο δωμάτιο κι ανατρέχει ηδονικά, καθώς παρατηρούσι: μόνη, κρυψιμή μέσης στις κοινωνέτες, να παίρνουν όψη καθημερινή όλα τα πρόγραμμα που θα τους έδιναν κίνηση στα χέρια της, όλα τα οικεία σύνεργα σ' αυτό το ιλώνι του μακρού νοικοκυριού της. Σκεφτόταν τότε και αρδιάζει μεθοδικά τα χρέη της ημέρας: το φαγητό, το περιβόλι, τις κότες, το μποστάνι. Και το ηλιοβασίλεμα, όταν απόκανε με τις δουλειές, έτριψε στο τραχύ τιμέντο τα πόδια να φύγουν χώματα και σκόνη. Τριμβύσε μετά τις κουρτάνες κι έγερνε στο χαμηλό καναπεδάνι. Μια ανάσα έδιωχνε τις έγνοιες της ημέρας και η πιο γλυκιά της ώρα ήταν: τοπή που αγάπιζε με λεχτάρια το πλεκτό πίσω απ' του μνητεριού το μαξιλάρι. □

νούσουν μέπια από λιοτάπια. Αγαπούσε την ελιά πολύ. Ήταν ο φυσικός της χώρος.

Το πατρικό της σπίτι βριωθεί μέσα στο βενετανίκο ελαιώνα. Τα πρώτα της ραντεβού χρησιμοποίησαν σαν ισημερίγετο την τεράστια κουφάλα μιας ελιάς, που βρισκόταν λίγο απόμακρα από το σπίτι. Κανείς δεν μπορούσε να φινταπτεί το μυστικό της. Προδόθηκε μόνο όταν άκουσε τη μάνα της να τη φωνάζει σπαρακτικά.

"Πόλεμος, μινόρδι μου, με τους Τούρκους, καταστροφή, που είσαι, μιλησέ μου".

Δεν είχε βγάλει ακόμη το δημοτικό. Θυμόταν όμως, πολύ καλά την ημερομηνία. Ήταν του Αηλιού, που γιόρταζε ο μπαμπάς της.

Έχει νυχτώσει, για τα καλά την ώρα που έμπαιναν στην πάλη. Πολυκατοικίες ψηλές και πολλά προχειροφαγάδικα η πρώτη εικόνα, κοινός τόπος για την Ελλάδα πέραν του Νέστου. Έψαξε για τις ραντοφρούσες γυναικες και τους μινιφέρδες, τα στοιχεία που της προκάλεσαν το πολιτισμικό σοκ, μα δεν είδε τίποτε.

Χρειάστηκε να περιπατήσει η ίδια στην πόλη, καιρό μετά, για να ανακαλύψει πίσω από τις πολυκατοικίες το φυλακισμένο μινιφέρδο και να διαβεί τις γραμμές, για να ξαναυσαντήσει τις μαυρορρασοφορούσες.

Λνοίξε την πόρτα στο σκοτεινό διαμέρισμα, κρατώντας το φακό και κάνοντας μόριες οκέψεις για τη νέα σελίδα που άνοιγε στη ζωή της. □

Δημήτρης Μίγγας "ΤΩΝ ΚΕΚΟΙΜΗΜΕΝΩΝ"

"Να με θυμάσαι θέλω μονάχα...". Λπομετήμερο αφήσαμε πίσω την Αλεξανδρούπολη. Το τραύμα συνέχισε για λόγο ακόμα ανατολικά κι ύστερα άρχισε ν' ανεβαίνει βρόεια, παράλληλα με το ποτάμι. Όμορφος τόπος! "Μονάχα να με θυμάσαι θέλω εκείνη την ώρα, όταν με το κιλό θα αγναντεύεις τι νερά...", μου έλεγε. Α! ρε πατέρα... Πλάνταξε, πέθανε με τον καρμή! Σηκωνόμουνα σε κάθε σταθμό, άνοιγα το παράθυρο και έπικινθιζαν τον αέρα δυνατά. Ήθελα επιτέλους να αισθανθώ εκείνη τη μυδουσιά, που τόσα χρόνια προσπαθούσε να μου παραστήσει με τα λόγια. Λιάβαζα στις ταμπέλες τα ονόματα των χωριών κι ερχόντουσαν αμέσως στο μιαλό μου δύοι απ' τους φίλους και συντρόφους του κατάγονταν από εκεί. Κι αν τόχαινε να ανέβει επιβάτης στο βαγόνι, τον κοίταγα επίμονα, μήπως κι αναγγωρίσω κάποιον, που είχε ήδη επαναπατριστεί, ή ένα συγγενή που θα του έμοιαζε. Με καλημέριαν! Για πρώτη φορά απ' την ημέρα του γροχομού μου σέχα την εντίτωκη πως μόνη χαμογελούσε ετούτη η χώρα. □

Βαγγέλης Αυδίκος "ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ ΜΕ ΤΗ MONOTONIA"

Το αιτοκίνητο πήρε την τελική κατηφόρα και στο βάθος φανήσαν η Αλεξανδρούπολη. Ένιωσε πιο οικεία που περ-

Ελένη Σκάβδη "ΕΚΕΙΝΗ Η ΠΟΛΗ..."

Ήταν ένα απ' εκείνα τα βράδια που σε πνίγει η νοσταλγία για τα περασμένα. Ανοιξεί θαρρείς, παρόλο το προχωρημένο φθινόπωρο. Λόγο μετά το μεσημέρι είχε πάρει με τη σκούπα τα φύλλα μιας μικρής δαμασκηνιάς στην αυλή κι έφτιαξε μια κουμιούλα στη μέση του κήπου. Υστερά έβαλε στο σωρό φωτιά να καεί, με προσάναμα ένα κουρελάκι με πετρέλαιο. Τα φύλλα καίγονταν αργά και πλημμύρισαν το τοπίο μ' εκείνη την ευλογημένη καφαλιά του φθινόπωρου. Μοσχοκάρησε ο τόπος και μια ξαλάδια πλημμύρισε τη γειτονιά, καθώς οι γυναικες έβγαιναν να πλέξουν, να κεντήσουν ή να μαλήσουν στα σκαλοπάτια. Η κάτνα κάτι σαν αντάρα οκτωβριανή, ανακατεύτηκε με τη μυρωδιά απ' τη θάλασσα, που ξεδίπλωνε την υγρασία της λίγα μέτρα πιο κάτω. Γκρίζο το χρώμα της ουαν και τ' ουρανού αυτή την εποχή, γκρίζο και το τοπίο αυτής της

Ελένη Σκάβδη

Εκείνη η Πόλη...

• Μάρια

Αφιέρωμα

μεγάλης ίσιας παραλίας, που την έδερνιν οι νοτιάδες όλα τι χρόνια, καθώς είχε να θυμάται κι αυτή, κι η μακαρίτισσα η μάνα της.

Μπροστά απ' τα Καρπιγιατικανά ήταν η θάλασσα, που λουζούνταν τα καλοκαίρια οι φτωχοί της πόλης.

Ένα δυο μέτρα το φάρδος της παραλίας από άψυο, κάτι παλιά σπουριασμένα σίδερα μέσα στο νερό, παλιά υποστηλώματα κάποιως σκάλας ή ενδός λιτού μουράγιου για τις φαρδύβιωκες. Έκει που δένονται και σιδερώσανται τον καπνό τους οι πρόσφυγες σαν έφτασαν με τα τρεχαντήρια το εικοσιδύνδο, το εικοσιτέσπερα ή και μετά, απ' την Λανατολή. Σίδερα τα λέγανε.

Και καθής πήρε να μεγαλώνει ο τόπος και να μεγαλώνουν και τα λιμάνια, μεγάλωσαν κι οι ανθρώποι και τα έχει και τα θέλια τους. Κατάργησαν τα Σίδερα κι αρχίσανε να κολυμπούν μόνο στο Φλοίσβο. Κι απότοι, που λουζούνταν παλιά στο Φλοίσβο, μετακινήθηκαν δυτικά προς τη Χιλή, τα Κόκκινα, τα Δελφίνια και τις Σάντες Ρόζες. Τα έργα απ' τον σταθμό του λιμένα έχουσαν τη μικρούλια αυτή ακτή, που φύλοξένησε πάνω από δέκα καλοκαίρια τα δύνεια της Ελπίδας.

Πάλιμπος χάλικη, μαζί της και τα Σίδερα. Και τα τοιμέντα απ' το νέο τημήμα του λιμανιού, έθωφαν ένα κομμάτι απ' την απίθαση νιότη, τη σωστήλη, αλλ' άγρια της νοικοκυρεμένης αυτής κόρης. Κι έδωκε ο θεός να φύει να κα-

τοκήσει, στη γεροντάμπα της, εδώ, καρδί στη θάλασσα, στη Καραγατσικανά.

Ένα βήμα γλάρου ρουφούσαν την αλμύρα και φρίζαν τις μικρές της θυγατέρες. Ένα βήμα από κει που 'θαφε δύνειρα και λάγνα σκάσματα, ντροπαλάν κι ανίερων πόθων. Η άμμος εκείνη ήταν η πλώτη, που άγγιξε τη σάρκα της, καυτή και ιπληρή τα καλοκαίρια. Σάρκα που μήτε η απαλάμη του Δημητρού της χάιδεψε, μήτε η μάνα της την άγγιξε ποτέ.

Κυλότηρε απάνιο της σι φοραδίτσα την άνοιξη, που λιχταρά ζευγάρωμα. Κι αιωνύμησε στο τοιχαλάκι το γερτό, που λιάζονταν κοπέλλες και γυναικόπαιδα να μαυρίσουν, να ποκκινίσουν και να ιδρώσουν. Ξετίπατες χοντρές, ξερακιωνές μαντόνες, όλες τους αφήνονταν στον ήλιο και το θαλασσί υγρό, με λόγο τα αρθριτικά και τις γυναίκειες τους παιδήσεις. Μόνο τους πάθος να ξεχάσουν και να ονειρευτούν, να φύγουν. Να πάρει τ' αγέροι τους χυμούς και να τους κάνει αλμύρα των καρών, φτωχών καιρών, διψωμένων για αγάπη.

Αγάπη καλοκαιρινή κι απίθαση, αγάπη άπακτη με τρέλα και κάτι απ' το παράλογο της αριμονίας, που είχε κανονίσει να 'ναι όλι στη θέση των για ανθρώπους κι ίσωις, άγιους και Θεούς εκείνη η πόλη. Στο φως της μέρας, αλλά και στο φως του καντηλίου. □

Αλέξανδρος Κοσματόπουλος "ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ"

Ποταμός

Τις ροές των ιδάτων και τις ροές των ποταμών ακολουθείς, τα πράγματα και τις κιτευθύνσεις τους, δίχως να γνωρίζεις που ανήκουν. Ένα θησιαροφυλάκιο που για να ανοιχτεί χρειάζονται συνδυασμοί κλειδών, δύος για να εισέλθεις σε αίθουσα κειμηλίων παλιού μοναστηριού πρέπει να συμφωνήσουν τρεις, και να φέρεις ο καθένας το κλειδί του για να ανοιχτεί η πόρτα. Κι όταν ανοιχτεί, ένις θησαυρός από εικόνες εκτινάσσεται και παριστάπεις, γεμάτες χρόνο και μνήμη, δύον η αιτιότητα και ο χρόνος δεν έχουν ισχύ.

Κι αισθάνεσαι την ανάγκη να ανατρέξεις σ' αυτά, απορώντας πώς ένα υλικό αυτονεχές και άναρχο υπακούει σε μικτικούς όγκους, ορύματα που εκβάλλουν στη θάλασσα, σε μια αγκάλη, ή διαμέσου στοών και διαδρόμων καταλήγουν στην αυλή της Ιεράς Μονής Ιβήρων, μπροστά στο καθολικό με την εικόνα της Πορταΐτιστις, θύρας ανοικτής προς τον ουρανό. Χρήλιη πηλώδη, πόσοι όντοι δεν την προσκύνησαν, έλεος, πένθος, ύδατος πηγή, ωρίμαρα χιώτιος, παρουσία οματική.

Είναι ο αιτός που κατεβαίνεις να καλλιεργήσεις. Ηροσέχεις τους ήλιους, ξεριζώνεις ζιζάνια, ίσως και να περιμένεις την επομένη, να φέξεις μια ματιά πριν βρεθεις πως

όλα πήραν τη θέση τους, τη θέση τους την προκαθορισμένη, που θαρρείς την είχαν πριν φανερωθούσι, πριν καν γνωρίσεις την ύπαρξή τους βρίσκονταν εκεί και περίμεναν, περίμεναν να γίνει η βουβαμάρα λίγος. Και σκέψεσαι πως όλες αυτές οι κινήσεις, οι διαδικασίες, που συντηλούνται ανεξάρτητα από το τι συμβινεί γύρω σου, μπορεί να αξιζούν περισσότερο από αυτά που είναι να έρθουν στο φως, διεργασίες που δύσκολια θα διακόψουν απόδοστα περιστατικά, όπως το "καλημέρα ουας", τον γείτονα ή τη βονή του δρόμου.

* * *

Έσχοσαι από μακριά, μέσω από άγγνωστα προάστια, συνοικίες και χωριά, επιδιόποντας να φτάσεις στον προορισμό σου δύο γίνεται πιο καθυστερημένα. Ξεκινάς πιλόν γυρούς για το σταθμό έχοντας επιλέξει την αμαξοστοιχία που ο χρόνος αφιέρωσε της είναι άδηλος, και φτάνοντας στην Αλέξανδρούπολη νιώθεις ότι έναντις σπουδαίο κατόρθωμα, ότι εξησες σπηγκλονιστικές εμπειρίες, αλλά δεν ήταν παρά ο χρόνος που μέσα στην κίνηση του τραίνου έμισαζε στάσιμος, παν όλα δύσα είχες συναντήσει και είχαν συμβεί να ήταν πιθανά, ταυτόχρονα, δύοις, ήσουν διαφορετικός, σε σημείο να πιστεύεις ότι και ο πιο στενός φίλος δύνοπολα θα σε αναγγώριζε, δύοιμι με τινάς επτά παιδες τους εν Εφέσω που κατά τους διωγμούς του Λειπόν ιρωφήτηκαν σ' ένα σπίλαι, κι εκεί αποκοινήθηκαν και ξύπνησαν μετά διακόσια χρόνια, και κατεβαίνοντας στην πόλη τα είδαν όλα αλλαγμένα, και μην έχοντας παρά ένα δημάριο της εποχής του πήγαν στο φούρναρη, κι εκείνος τους κοίταξε κατά-

πλήκτος, καιώνες έρχονταν από άλλον κόσμο.

* * *

Και εξερχόμενος του ξενοδοχείου "Ηρα", στην Αλεξανδρούπολη, στο παλντερίμι, αντικρίζει το φαρμακείο στη γωνία της Λεωφόρου Δημοκρατίας, με την φωτεινή επιγραφή, δύον και η εύνοια της "Μυρωπολέων". Αριστερά, στην πλατεία, το λαϊκό και, κατά την έμφονη ιδέα σου, ύποπτο ξενοδοχείο "Μαζέστικ", το οπωροπολείον Λολαποή, το σαρωθροποιείον και ο φούρνος που παρέχει και θημερινά παξιμαδάκια μνημοσύνων.

Στο βάθος οι ωχρές αποθήκες του τελωνείου, πλούτια εμπορικά που φορτώνται, πάντη, και δίπλα τους ο σιδηροδρομικός σταθμός, χαρακτηριστικά της πόλης απ' δύον φαίνεται να πραγάξει η μελαγχολία της.

Ουδείς έχει εξηγήσει το παράπονό της που θυμίζει έντονα εικόνινα από τα παιδικά χρόνια του αισθαντικού επισκέπτη της, ο ανστηρός πατήρ του οποίου, βλέποντας τον νιό του να εξελίσσεται σε άτομο μονήρες και αντικοινωνικό, αναρριχούταν άπελπις, και συχνά παρουσία τριτών, "Τι έχει το παιδί;" Και όταν ο νιός μεγάλωσε, συνέδεσε αυτή τη σκηνή με το σίχο του δωδεκανηπακού τραγουδιού, "γιατροί μπαίνουν, γιατροί βγαίνουν, δεν βρίσκουν την αιτία", σίχος ο οποίος επανέρχεται στη μνήμη του όταν αντικρίζει ή όταν θυμάται αυτή την πόλη.

Αγαπαίσσει την Αλεξανδρούπολη πριν ακόμα την γνωρίσει, πιο πάντα στον Μπλε οδηγό είχε διαβάσει:

Αλεξανδρούπολη
Χάρτης - δρομολόγιο 10
Κανονιστική πόλη 295 χλμ. - Καβάλα 175 χλμ.
- Κοματηρή 66 χλμ. - Θεσσαλονίκη 341 χλμ.
Κάτοικοι 20.897. Πρωτεύουσα νομού Έβρου.
Η πόλη αυτή, που σήμερα με τον Πλουταρχού ιδρύθηκε

από τον Μέγα Αλέξανδρο το 340 π.Χ., δεν παρουσιάζει κανένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

* * *

Μήπως ήταν ο φάρος της, στο κέντρο της προκυμαίας, πάνω από το Λούνι Πάροκ "La Luna";

Μικρό πλευρίμενα στο βάθος φέρονταν στο νου το τραγούδι, "τρία καράβια πάνε Σμύρνη και Κορδελίο".

"Να φύγω μακριά", έλεγε, έχοντας στο νου του τον Μάριο, τον ήρωα του Σκαριώπα, που ήθελε να χαθεί στο βιορά.

Τραγούδια τριγυρνιώσαν στο μυαλό του, "Να πάω να φύγω απ' αυτόν τον κόσμο, να πάω να ζήσω σ' ένα βουνό", "Να μαν πουλί να πέτυγα", "Παλικάρια μου δερβενιώτικα τι με βλέπετε και μαραίνεστε", "Άχι, βάχι, καημό πο χει η αγάπη, άχι, βάχι, μέρα πήχτα μ' έφαγε ο καημός κι η πίκρα, άχι τα μαλλιά σου τέλι-τέλι κι η καρδούλα μ' σένα θέλει."

Ήταν η πόλη που μάζευε τους ανεπιθύμητους, τους αποδιωγμένους, τους υπό δυσμένεια, "Οα πάρεις φύσημα έλεγαν", υπονούντας την Αλεξανδρούπολη, εξορία που δεχόταν μόνο απελπισμένους.

Και το τραίνο πήγαινε τόσο αργά, ώστε να μπορεί να στρώνει όλες τις μνήμες, δημιουργώντας την ελπίδα ότι μπορεί και να μην έφτανες ποτέ. □

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ταξείδι στήν
Αλεξανδρούπολη

ΚΕΔΡΟΣ

Κάλη Καρατζά "ΕΓΩ, Η ΑΝΑΤΟΛΗ"

Μέρα ζεστή κατά τα μέσα του καλοκαιριού γεννήθηκε η Ανατολή. Χρυσάφι ο ήλιος, έλουντε τα ψηλά κλωνάρια με το χρόμα της ωρίμανσης και του τέλους. Εβραική ο τόπος κι έλιωνε γη και κορμιά. Τίποτα δεν προμηνούσε πως 0' άλλαζε το τοπίο στα καπνοχώραφα, λίγα χιλιόμετρα έξω από τη μεγάλη πόλη την πόλη που καμάρωνε μ' ένα πάστρο που κογόνια στην απορία της.

Θάλασσα με χρώματα σε μπλε και πράσινο πήγαινε κι ευχόταν στα πόδια της στον βάλανο, σταν γιατρικό, αιώνες τώρα.

Προσιμονή στο κοντινό χωριό για τη γύχτα που έφτανε και θα γέμιζαν πλατεία και στενά από τις φωτιές του ΑϊΓιάννη.

Στις στοιβαγμένες λυγαριές κυρίτσια κι αγόρια έπλεναν όνειρα και έρωτα για τοντό το βράδυ. Ματιές και υπονοούμενη έφερναν στα χειλή χαμόγελα και έντονους χτύπους στις καρδιές. Έκλειναν τα μάτια οι γιες κι έβλεπαν

στεφάνι με λεμονανθούς στα μαλλιά τους. Το όνομα του γαμιτρού έλειπε, μα το περίμεναν κι εκείνο να φανεί σαν θάύμα στον ύπνο τους.

Βγήκε η πρώτη ηλιαχτίδα να ζεστάνει τη γη και νόμισε πως πρόβαλε ανατολή κι ας ήταν δύνη. Λνοίξε τα μάτια και κοίταξε τη συνέχεια της. Το όνομά της ήθελε σαν γάργγη πηγή.

"Ανατολή, το όνομά σου.."

Και έμεινε το όνομα από και στα χαρτιά: Ανατολή Ιωαννιτίδη, του Γιαννικού και της Ενδοκίας.

Έξι χρόνια είχαν περάσει από τότε που ανάσανε η Θράκη από την κατοχή των Γερμανών και των Βούλγαρων.

Έξι χρόνια, και ο Αναστάσης Σταύρου ίσως ήταν ο μοναδικός που τα κατάφερε, μέσι τη λαλάτια των γεγονότων, να μη χάσει ωύτε το αρχοντικό ούτε τα εργοτάπαια μεταξουργίας και μεταξιών.

Με τενεκέδες λίρες λένε πως λάδωσε τους Βούλγαρους για να μη νιώσει την προσφυγά η οικογένειά του. Να μη χάσει τίποτα από την περιουσία του να μη σβήσει το όνομα Σταύρου.

Ανάμεσα σε σπίτια-φωτάσματα, έρημα από ανθρώπους

Άφιέρωμα

και πράγματα, το δικό του σπεκτάν ανέγγιχτο. Ακόμα και τα εργοσπάσια στο Σουφλί δούλευαν ασπαμάτητα. Μπορεί να μην έκαναν τα κουκούλια μεταξιώπι για τις Θρακιώτισσες, αλλά έφευγαν κιβώτια για να ντύσουν τις φράουν και τις φρδιλάν στη Γερμανία. Όσο για τις κρασιά από το οινοποιείο μετά τις Φέρες μεθύσαν και τους δικούς κατακτήτες.

Σίχερ βουλεύει ο κύριος από την Αλεξανδρούπολη ώς την Ορεστιάδα γι' αυτή την απαγωγή. Ενώθηκε όλος ο Έβρος με τα σχόλια και τις απορίες.

...Έφτιασε στο διάρροφο που σπεκτάν κιμαρωτό στη 14η Μαΐου. Το ίδιο πάντα. Το θυμόταν σαν να ήταν χθες. Κάτιν η μεγάλη σάλια με τα λουλούδια και τους αγγέλους στο ψηλό ταβάνι. Στη μέση, ξεχώριζε το πιάνο με ουρά από μαύρο έβενο και πλήκτρα από ελεφαντόδοντο. Λπέναντι, η τραπέζια με το μεγάλο τραπέζι, μ' εκείνην τα σκαλιοτά λιονταρίσια πόδια. Το χειμώνα σκεπασμένο με το βαθυπόκινο ανάγλυφο βελούδο κι επάνω η αισημένια φρουτιέρα. Το καλοκαίρι με άσπρο κουκουλάρικο σεμέν, από την παραγωγή τους. Ανέμιζαν οι μεταξιώτες σουφλιώτικες κουρτίνες στα παράθυρα με τα βιτρό τζάμια. Κρύσταλλα και αιτηματικά λαμπτύζιαν μέση στις βιτρίνες. Ήπια πλακάδινα καμάρωναν από την αξέλια τους. Όλα ακριβά και ιπάνια εκεί μέσα.

...Ένιωθε κουκούλι τυλιγμένο στο αραχνούφαντο πέπλο του. Την περιγραφή γι' αυτά τα μικρά ξινωτάνα τα ήξερε από την Ευδοκία. "Σκέψου πως από το παίρνουν και το κάνουν κλωτή. Μετάξι απαλό σαν χιόνι, Λανιτολή μου. Ξέρεις πώς δύσκολα κόβεται;" Λυριβώς σαν αυτή την κοιμένη κλωστή έμισιε τώρα και η μεταξένια ζωή της.

...Όταν έφτασε ο Ζήσης στην Αλεξανδρούπολη, δεν ήξερε ποιον να βρει και πού να ρωτήσει για να συγκεντρώσει πληροφορίες.

Απόγευμα μπήκε στο ξενοδοχείο Majestic και έσπαγε το κεφάλι του πως έλεγαν κάποιον από εκεί, με τον οποίο ήταν μαζί στο στρατό. Το όνομα θυμόταν μόνο: Νίκος. Επίθετο...

Σκεφτικός βγήκε να πάει μια βόλτα προς την παραλία, όταν σκόνταψε πάνω στον άντρα.

- Σιγγνώμη ... πρόλαβε να πει ο άγνωστος.

Μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο άνοιξε την αγκαλιά του. Και να τα φιλάει και τα χτυπήματα στην πλάτη.

- Ζήση! Βρε Ζήση, εσύ εδώ; Βρε φύλε, τι θαύμα ετούτο!

Λεν πέργωκε λεπτό και συνήλθε από την έκπληξη. Ήταν ο φαντάρος που τίχαν μοιραστεί τόσα και τόσα.

- Αν ήξερες τι χαρά πήρα, Νίκο. Το επίθετό σου μεγάλο και δεν το θυμάμαι...

- Παρασκευόπουλος.

- Σωστά! Άλλαξες ...

- Μας άλλαξαν όλους... Κατοχή, πόλεμος...

- Σε σκεφτόμουν. Θα έφτιχνα να σε βρω...

Έφυγαν μαζί για την τιβέρνι του Μπίζου. Λοχισε δελά τη συζήτηση για να μάθει τι γινόταν με την οικογένεια της Ευδοκίας. Λίγα πράγματα ήξερε ο άλλος. Είχε φύγει

για τη Θεοπαλονίκη από τις πρώτες μέρες του πολέμου, ώστοσο είχε ακοινοτά για το βιομήχανο Σταύρου και για το ίσι είχε βρευτεί σφαγιμένος. Δεν γνώριζε, διμος, καμιά άλλη λεπτομέρεια.

...ο Αναπάσης ήταν παρακατανός. Μόνο την ομορφά του είχε προίκα και μια αποθήκη μικρή με κουκούλια!

Άλλο, βέβαια, αν κατάφερε να στήσει αργότερα ολόκληρο εργοστάσιο μεταξιώπι δίπλα στο προικάριο εργοστάσιο μεταξουργίας. Διατήρησε και το μεγάλο οινοποιείο προίκα και αυτό από τον πελερό του. Το ένα εργοστάσιο αιργάτιζε το άλλο. Έφτιασε να ασχοληθεί και με την παραγωγή κουκουλιών.

"Πούλησε όσα είχαμε και δεν είχαμε να θρέψει τους μεταξούσιληρες!" φώναζε η Σμαρώ στην αδελφή της μέρα νύχτα δια την έστησε τα μεταξιώπια ο "άλλος" έτσι τον αποκαλούσε δια την δεν ήταν παρόν ο Λανιστάσης.

Στο τέλος πήρε την Ευδοκία και πήγαν μαζί για να υπογράψει το διακευτήριο. Και μετά το γλέντησαν σε ταβέρνα με ουχήστρα του Καρά Ορμάν!

Η Ευδοκία πέθανε Πρωτοχρονιά. Η Σμαρώ, Ιη του Οπιώβρου, έπειτα από εννιά μήνες μετά... έμεινε τελευταία για να κλείσει όλων τους λογαριασμούς, συγγενών και φίλων...

Πολλή διουλειά είχαν εκείνη τη χρονιά οι ήγειλοι εκεί πάνω. Κηδείες και μνημόσυνα για τις τρεις Θρακιώτισσες του Έβρου.

Ακόμα και το εργοστάσιο μεταξιώπι στο Σουφλί, που ήταν κλειστό εδώ και τόσα χρόνια... Κι εκείνο το οινοποιείο στις Φέρες.

Τέτοιο όνειρο ξεκάθαρο ούτε στην πραγματικότητα. Στα μάτιανα ντυμένες Σουλτάνα, Ευδοκία και Σμαρώ τη χαιροτούσαν από τα βιτρό παραθύρα των αρχοντικών που ποτέ δεν είχε πάει. Η πόρτα είχε κρεμασμένα φλουριά και δαχτυλίδια. Οι κουρτίνες από μετάξι ουρανί ανέμιζαν σαν πέπλα στον αέρα. Μόνο σ' ένα δωμάτιο επάνω ήταν σε μοβ ανοιχτό. Κατεβασμένες. Της γιαγιάς της Ραλλούς.

Ζάλη της ήθη από όλα αυτά. Στριφογγύσισε γύρω γύρω. Το βλέμμα της καρφώθηκε στο ταβάνι.

Ο κρυπτάλλινος πολυελαϊος ήταν μέσα στις αράχνες και στους μεταξούσιληρες. Στις τέσσερις γωνίες του ζωγραφιστοί γαλάζιοι άγγελοι: σαν ζωντανοί. Έτοιμοι να πετάξουν...

Λιτές τις ζωγραφιές φαίνεται είχε στο νου της η Ευδοκία και νόμισε πως είδε ήγειλο στη γέννα της κύριος της.

Κι ύστερα από μιαριά ακούστηκε χλιμάντυμα αλόγων. Κοτίσεις έξω. Λοποη στολισμένη άμαξα, με κορδίλες μεταξιώπι και λουλούδια, σταμάτησε στο αρχοντικό. Ο άντρας που κατέβηκε ήταν ο Ζήσης, ντυμένος με στολή αξιωματικού με χρυσά σιρίτια. Θαρρείς και ήταν άγιος από τέμπλο εκκλησίας.

Ο ηλικιωμένος άντρας είχε εγκαταστηθεί στα ερειπωμένα εργοσπάσια μεταξουργίας και μεταξιώπι διότι το έβρησε σφαγιμένος. Δεν γνώριζε, διμος, καμιά άλλη λεπτομέρεια.

ρες, μπροστά στην πινακίδα που μόλις διακρίνονται από το ξεθωριαμένο τα γράμματα: *Εργοστάσια Μεταξουργίας και Μεταξωτών Σμαρώς Σταύρου*.

Μετά έμπαινε στο πρώτο λεωφορείο για Αλεξανδρούπολη. Έσερνε βαριά τα βήματά του και έφτανε στην οδό 14ης Μαΐου.

— Ποιος ξέρει; Ήψηγε για την Γαλλία μεγάλη χώρα...

Τη Ραλλού την αγαπούσε. Όπως αγαπούσε και τη μεγάλη του αδελφή, την Ευδοκία. Δυο χρόνια είχαν διαφορά. Τον πατέρα του τον έβλεπε όταν τον έπαιρνε μαζί του στα εργοστάσια.

— Κάποι να μάθεις τη δουλειά. Εσύ θα την κληρονομήσεις.

— Συχαίνομαι τα κουκούλια! Τα έβλεπε να κολυμπούν μέσα στις λεκάνες με το ζεστό νερό και τον έπιαντε αηδία. Ιδούς όταν τα ανακάπτενε η σκουύπα να πάρει από πάνω τους την κόλλα εκείνη.

— Μη ζωγραφίζεις τα κιβώτια από τα εμπορεύματα!

— Θέλω να γίνω ζωγράφος, πατέρα!

Έβαζε τα μολύβια του μέσα στα καρούλια από πεπλέμενο χαρτί που τύλιγαν τη μεταξωτή κλωστή. Και όστερα δυτική χαρτί έβρισκε μπροστά του το ζωγράφιζε.

Γέλασε στον ύπνο του. Τι φασαρία έγινε με τη Σμαρώ όταν κουβάλησε ένα κοφίνι κουκούλια από τα εργοστάσιο στο απέρι.

— Τι τα μάζεψες, μπάσταρδε, εδώ;

— Θα κάνω λουλούδια και ποτάμια. Τα κολλούσε πάνω σε μαύρο πανί, με υχήματα και υχέδια φανταστικά. Και έβγαινε πίνακας θαρρείς από γλύπτη χέρι.

— Μηδάριο, καμάρι μου, ωραίο το έκανες! Τον ενθάρρυνε η Ραλλού με γλώττα.

Τον έντυνησαν τα ποντίκια. Πηγανούσαν σαν καινούρια αφεντικά εκεί μέσα. Οι αρέχνες με τους ιστούς τους έκριναν ότι είχε απομείνει. Έγιναν σκόνη οι πεταλούδες από τους μεταξουργικές κάτω στα υπόγεια. Σηκώθηκε και στάθηκε μπροστά στο αναπτηνιστήριο... Αρχισε να θυμάται... Χιλιόμετρα ήταν το μετάξι που έβγαζε το κάθε κουκούλι.

— Ησά, πατέρα; Ρωτούστε με ανοιχτό το στόμα από θαυμασμό

— Και πέντε και έξι χιλιόμετρα βγάζει ο κάθε βόριμυξ! Το “βόριμυξ” το έλεγε μιμούμενος τη φωνή της Σμαρώς... “Απόφευγε τη λέξη κουκούλι. Δίνει ύψος στην παραγωγή μας το “βόριμυξ”!”

Που βρέθηκε: τόσο μετάξι τυλιγμένο στο λαιμό του να τον πνίξει; Ξύπνησε και πήρε το οιζό να κιταλαγάσει φόβο και αναμνήσεις... Μούχλα τίμησε τα πάντα εκεί μέσα. Κοιταξε το ογηιαγμένο μεταξουργείο και αναστέναξε. Αν γρίζε τότε, πρωτού βρέθηκε μπροστά η Μάρω, τώρα θα δούλευαν μιχανές και ζωντανοί εκεί μέσα.

Ο Ορφέας έχει μπει στο γιαννάιο. Κουβάλησε στο σπίτι ολόκληρη ορχήστρα. Ντραμις, συνθεσάξει και κιθάρες. Έχει πανέμορφη φωνή. Ταλέντο, λένε όλοι. Ταιριάζει το όνομα που του έβγαλα τυχαία, σαν το μυθικό ήρωα από τη Θράκη.

Πι στρογγυλή τούβλινη καμινάδα του μεταξουργείου είχε πάρει χρώμα γκρι... Πανώψηλη, ξεχινώντες από μακριά. Αυτήν έβλεπε η Σμαρώ σαν έφτανε στο Σουφλί και κορδωνόταν έτσι...

Φοβάταν να μπει στα χαλάσματα... Της κρατούσε σφιχτά το χέρι. Ήρθα σ' αυτό που έκαναν το μετάξι. Μετά στο διττάνδ, εκεί που έφτασαν τα μεταξωτά και τα κουκούλια της υφάσματα. Αργαλειό σκουριασμένοι... Δε γνέθουν πια οι γυναίκες... μιχανές που ο ήχος τους χάθηκε στο χρόνο.

Έκανε να γυρίσει πίσω. Το πόδι της μπλέχτηκε σε υφασματικά λεπτό... Προσπάθησε να το ξεμπερδέψει αδύνατον. Τυλίχτηκε επίμονα επάνω. Ολόκληρο τόπι από μετάξι. Πώς βρέθηκε ανέπαφο μέσα στη λάσπη και τη σκόνη; Είχε χρώμα πράσινο βιαθύ. Τρόμαξε.

“Ποιος θέλει να με κρατήσει στο ερείπιο; Δε βλέπω μορφή. Δεν ακούω λόγια... στοιχειό κρητικόν είναι...”, οκεφτήκηκε.

Έκανε στολίδι το πράσινο μεταξωτό. Το έβαλε σάλι στο λαιμό, ζώνη στη μέση, πέρλα στα μαλλιά της.

Της άρθευε... Ποτέ δε φάρεσε μεταξωτά Σουφλίου.

Μια βδομάδα έμεινε στην Αλεξανδρούπολη. Η διαθήκη ήταν γνήσια. Της ανήκε δόλη η περιουσία Σταύρου.

Ιερόπατώ ξυπόλυτη στην άμμο ντυμένη στα μεταξωτά Σουφλίου! Έχω κληρονομήσει την αγάπη της Σμαρώς... Τα παραγγέλνω συχνά από το πρώτη εργοστάσιο του Ανιστάσι Σταύρου.

Εκείνοι που έφηγαν.

Κοιτάζω στην απέναντι στερεά. Εκεί δύον βρίσκονται οι αγαπημένες ψυχές: η Ευδοκία, ο δάσκαλος, η Σμαρώ και η Σουλτάνα. Να και η Ραλλού πάσι από τις μοβ αρχηγώντες κουρτίνες. Το βλέμμα τους είναι συνέχεια στραμμένο προς τα 'δω...

Τους βλέπω κάθε πρωινή και κάθε ξημέρωμα, ήρεμους και χαμογελαπούς. Πολλές φορές ακούν τον Λάμπρο εκεί δίπλα τους, που παίζει στο αιοργούτεον αγαπημένα τους τραγούδια.

Σε απόσταση ο Ανιστάσης μόνος και ξεχασμένος...

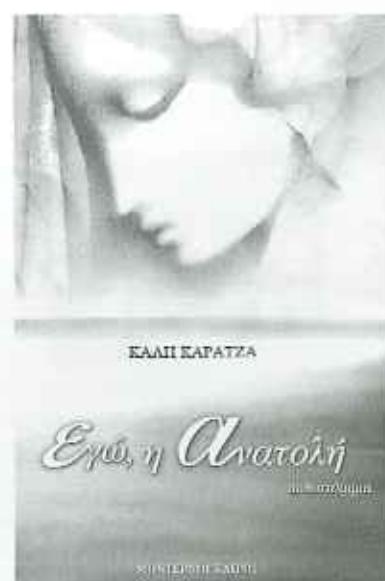
Λίγο πιο κάτω ο παπα-Γιάννης κάνει τρισάγια. Τον βοηθάει η πιπαδιά.

Κάπου κάπου καινύνει μαντίλια μεταξωτά. Να καταλάβω πως είναι καλά...

Το ίδιο κάνω κι εγώ. Κουνιάω το πράσινο το μεταξωτό ύφασμα – το τελευταίο της παραγωγής Σταύρου.

Το λόγια περιττεύουν. Τους κουβαλάω στην καρδιά μου.

Μ' έχουν στο νου τους. □

Ελλη Σαρατζα

Γιάννης Ξανθούλης "Ο ΧΑΡΤΙΝΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΑΣ"

Τότε ήμουν μάγος. Το χα πάψει απόφαση πως είχα το χάρισμα των μάγων των παραμυθιών και των μυθικών ανθρώπινων τεράτων να κατευθύνω τις μοίρες και τα χούγια των ανθρώπων. Έτοι αισθανόμον πιο σύγονος να υπάρχω μέσα σε τόπους εξέχουσες θεομηνίες και σ' ανθρώπους που δε μου πήγαναν.

Είχα και το Ήρασμος να πινδέσω τη φαντασία μου με κινηματογραφικές αφρικανικές φυλές, έντρομες μπροστά στην παντοδυναμία των μάγων, κι έτοι ενέδωσα στο μεγαλείο του τιμωρού και του προστάτη που αγαπάτευε ζουμά, σπίρτα, ταύρους και καρφίτσες με αρωματικές ούζες από βισιλικά και αρμπαρόβιλζες και με μια ευχή, που δε σήκωνε αμφισβήτηση, έφτανα στο ποιητρικό αποτέλεσμα. Δεν ομολόγησα ποτέ σε κανέναν το πάθος μου να είμαι ένα παιδί με υπερφυσικές κινητήριες υπανότητες, άλλωστε τούτο το μυστικό ήταν όλη η πιληγροφήτρα δύναμή μου.

Η μαγεία παρέμεινε σωπηλά, στην παιδική μου ηλικία, το μεγάλο αποκούμπι για να ξεπερνώ το δέος και την ιγανάκτηση για τη δικαιοσύνη του Θεού.

Τα θημάτια δόλα αυτά γιατί μετά τη δεκαετία του '40 ο πατέρας άρχισε να τρέχει από επιφρύνι σε επαρχία στην νομάτρος και, τελικά, το 1950, που ήμουν πλα εφτά χρονών, καταλήξαμε οικογενειακής στην Αλεξανδρούπολη, στον Έβρο, μια ήσυχη πόλη αγνοημένη από το κέντρο, δημιουργική, με εντυπωσιακά μπαρμπούνια, γαρίδες και μύδια κι ένα φάρο σε μια παραλιακή λεωφόρο, που συμβούλευε τη νυχτερινά δρομιλόγια των εμπορικών πλοίων.

Βεβαίως, μιας ήθελ μια τρέλα που χάσαμε τη θεία Ευτέρη και το θείο Φοίβο -ξούσε τότε ο θείος Φοίβος- την Αθήνα με τα θέατρα και το σπίτι μας στο Μαρούσι, που το ονομάζαμε "θερινό ανάκτορο Λιμνουσίου", κατά το "Γατούσ"... Άλλα, τι να γίνει... έπειτε να ακολουθήσουμε το νομίσματρο πατέρα. Κι αυτό κάναμε.

Ένα μεσημέρι του Αυγούστου προσογειωθήκαμε με μια Ντακότα της ΤΛΕ στο "στρατηγικής σημασίας", όπως έλεγαν αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης και πάγαμε να μπούνωμε, προσωρινά, σ' ένα διώροφο παραλιακό σπίτι. Το "προσωρινό" προτίστησε, ούτε λέγο ούτε πολύ, εφτά χρόνια, μέχρι που φύγαμε ξανά για την Αθήνα και, στο μεταξύ, έγινε τελειώνει εκεί το Δημιούριο και την πρώτη τιάξι του Γιαννιών.

Τώρα που ταξινομώ όλες αυτές τις περιπλανήσεις της ζωής μου βλέπω πως έγιναν μελετήμενα, για να συναντήσω το δρόμο της Φανής -που συνέπεσε να είναι

ο ίδιος δρόμος του διώροφου σπιτιού μας, σ' εκείνη την πόλη.

Τη χρονιά που εγκατισταμήκαμε στον Έβρο αποφάσισα να γίνω "μάγος", για να επηρεάσω τη ζωή μου, που την έβρισκα μηδαμινή, άνευ οικοπού, απέναντι απ' το Θρακικό πέλαγος που άφριζε απ' το φθινόπωρο και μετά, ώς το Πάσχα, για να γαληνέψει απότομα το καλοκαίρι και να ξαναταραχτεί ευχάριστα την περίοδο των μελτεμών. □

Ευστράτιος Τσιρταβής "Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ"

Χαρακτηριστικό δείγμα προσφυγούπολης η Αλεξανδρούπολη

Ένα μικρό φαραδίκιο χωριό το 1870 με το δόνομα ΝΤΕΝΤΕΛΑΤΣ μόλις τριών χιλιάδων κατοίκων, με μαγιά από τις τότε γύρω ονομαστές περιοχές Μαρώνειας, Μάρκης και Σαμοθράκης, χάρις και στην επέκταση των σιδηροδρόμων για την ανατολή, αναδύεται σε πόλη.

Μια πόλη, που με το ξημέρωμα της 14ης Μαΐου του 1920 και την παράδοσή της στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ Επαρχία, σήμανε και την αναδιπή της πορεία κοινωνικά, οικονομικά και ιδιαίτερα πολιτισμικά.

"Νεάπολης" στην αρχή και Αλεξανδρούπολη μετά, υψώνει αργά αλλά σταυρερά το οικοδόμημα μιας σύγχρονης αστικής μοντέρνας πόλης, διατυλοδεικτούμενης στην εποχή του μεταπολέμου σε όλη τη ΘΡΑΚΗ και όχι μόνον.

Εκείνο διώρος που έδωσε την μεγάλη οθηση ήταν η ιομοσυρροή των προσφύγων του 1922-23 από την Ανατολική Θράκη, τη Ρωμυλία, τη Βιλιγιά, την Καππαδοκία, τον Πόντο και άλλα μέρη της Μ. Ασίας.

Κορυφαίο γεγονός η ίδρυση διδασκαλείου στην Αλεξανδρούπολη με πρώτο διευθυντή τον μεγάλο παιδαγωγό Θεόδο, Καππανό. Είχαν προηγηθεί τα Λεπτούμενα Εκπαιδευτήρια με διευθυντή τον αείμνηστο Θεοδόσιο Προδούμη, πατέρα του συγγραφέα Κώστα Θρακιώτη και η Μητρόπολη.

Έτοις έγινε Κέντρο υψηλών πνευματικών δραστηριοτήτων και φυτώριο εκπαιδευτικών από γένο ντόπιο δυναμικό, ποτισμένο με την αγάπη της μάθησης και τη προσφοράς. Μια προσφορά ανεκτίμητη για όλη τη Θράκη, εάν κρίνει καινές τις μεγάλες πνηγίες που υπήρχαν τον κρίσιμο εκείνο χρόνο για να πιμπληρωθούν τα κενά της εκπαίδευσης σε διδακτικό πρωτοπιακό.

Η αράλληλη αναπτύσσεται κοινωνική ζωή με πληθώρα Σωματείων και Σύλλογων Μορφωτικών και Αθλητικών. Ο Σύλλογος Κυριών και Δεσποινίδων, η Επιστημονική Εταιρεία, ο Μορφωτικός Σύλλογος, ο οποίος διέθετε και Δανειστική Βιβλιοθήκη, πράγμα πρωτόγονο για την εποχή εκείνη, όταν το βιβλίο ήταν δυσεύρετο και πανάκριβο. Και ακόμη ποδοσφαιρικές και αθλητικές ομάδες. Την πρώτη άνθηση ακολούθει η φαγδαία ανάπτυξη.

Το πρώτο γιαννιωτήριο γίνεται στην Αλεξανδρούπολη και στα εγκαίνια του παρευρίσκεται ο ίδιος ο Πρωθυπουργός ο μεγάλος Ελευθ. Βενιζέλος, ο οποίος στη συνέχεια συνεχίζει τη θρηματιστική του περιοδεία στο εσωτερικό του Νομού.

Γεννήθηκε ο Σερβούλης

Ο χάρτινος Σεπτεμβρής
της καρδιάς μας

Μάρκος Τσιρταβής

Επικούρειο Πανεπιστήμιο

Έτσι ο Φάρος των νικητικούντων της παραλίας γίνεται και πνευματικός φάρος, σήμερινό σύμβολο της πόλης.

Χαρακτηριστική η χαρακτική παράπτωση του αείμνηστου συμπολίτη μιας Γιώργου Μόνοχου με το τρύπευχο Φάρος – Έκλισίν – Σχολείο, στο γιορτασμό των εκαποντάχριστων της Αλεξανδρούπολης. Ξεχωρίζει με τις πολλαπλές πνευματικές, καλλιτεχνικές, αλληλικές δραστηριότητες της από όλες τις άλλες πόλεις της Θράκης και προσαγορεύεται “το μικρό Παρίσιο” αναπτύσσοντας παραλλήλη και ένα υποτυπώδη τουρισμό.

Η σινανιά που δόθηκε το 1926 στην Κομοτηνή από σπουδαπές άφησε εποχή, όπως και η θεατρική παράπτωση “Αντιγόνη” του Σοφοκλή. Τα σπηνικά ήταν καλλιτεχνήματα του καθηγητή τεχνικών του διδασκαλείου Σέτα. Το επιστέγασμα ήθε με την ίδρυση της Ζαριφείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας το 1934, στις αντικατάπικτη του καταργούμενου Διδασκαλείου. Ήταν ένα ικόνη μεγάλο βίβλια για την πνευματικότητα της πόλης και ιδιαίτερα με την ευπορή πτυχιών να έχει πρώτο Διευθυντή τον πόλι Ευάγγ. Παπανούτσο, φιλόσοφο.

Οι παντός είδους πολιτιστικές εκδηλώσεις, μεστές περιχομένου, πληθαίνουν και συστήνεται η ΟΡΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ με πρόσδρο τον Παπανούτσο και Γενικό Γραμματέα τον ρεκτή τότε Γυμναστή της Ακαδημίας και μουσικό καθηγητή Χαράλαμπο Καμπάνια και μέλη εκλεκτικής ανθρώπους, όπως κ. Παπαδημητρίου, Γ. Λιανέλλο βιρτουόζο του βιολού, Λίδες Σπαθάρη, Σπαθούλου κ.ά.

Και με την ευκαιρία δεν μπορούμε να μην μνημονεύσουμε σα πρωτεργάτες που κυριολεκτικά μόχθηκαν σε όλη την περίοδο του μετοπλέου για την πνευματική ανάπτυξη της πόλης, όπως Γιάννη Τέντε, γυμνασιάρχης, Σπανό Λ. και Λγ. Ποικενίδη διευθυντές σχολείων, Αδαμάντιο Τιμβακάδη γυμνασιάρχη, Γ. Μαμέλη καθηγητή και μετέπειτα επιθεωρητή

Μέοις Εκπαίδευσης. Στρατιές νέων γαλουχήθηκαν και πορφράθηκαν με τα πιο ευγενή ιδεώδη για να συνεχίσουν μεταπολεμικά την παραδόση τους.

Σκοπός της ΟΡΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ η ίδρυση Ωδείου στην πόλη μας, πρόγραμμα που γρήγορα υλοποιήθηκε με πρώτο διευθυντή τον πιανίστα Κούρταλι που πρόλαβε να δώσει αψητά δεξιάτα της δουλειάς του, προπού η λαϊλατά του πολέμου μας οικορπίστηκε πρόσφατης στην άλλη Ελλάδα. Τα πάνα στην Αλεξανδρούπολη έφταναν τα εκατό. Οι κατακτητές έμειναν έκθαψιοι, όταν κατέλαβαν την πόλη το 1941 και είδαν αυτόν τον πνευματικό πλούτο.

Σε δύος τους Πανθρακικούς Αγώνες μεσουρανούσε και ισφύνει κυριολεκτικά τα βραβεία. Το 1938 στη Δράμα ένας μόνο αθλητής ο Νέπελ (Ασιατίδης) πήρε τρία πρώτα βραβεία. Γέμισε η αγκαλιά του κύπελλα. Και βέβαια η παράδοση συνχίστηκε και μεταπολεμικά με την ίδια ζέση και αγάπη.

Τούτα τα λίγα, που τα ζήσαμε ανάμεσα σε δύο φοβερούς πολέμους, τα αφιερώνουμε με την ευκαιρία των ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ στην έννια ελάχιστο φόρο τιμής, στη μνήμη όλων των Αλεξανδρουπολίτων, επωνύμων και ανωνύμων, με την πρόσχεση να συνεχίσουμε την παράδοσή τους. □

Θανάσης Β. Κούγκουλος ΕΝ·ΤΟΠΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Η ευρωπαϊκή και αμερικανική φιλολογική βιβλιογραφία ασχολήθηκε με τον χώρο στη λογοτεχνία ήδη από τις αρχές του 1970, πριν απότινται να αποτυπώσει τις συνιστώσες του απικού και μοντέρνου μυθιστορήματος (*urban novel*). Αντίθετα, η ελληνική κριτική έδειξε αρκετή καλυτερή στην πρόσληψη παρόμιου προβληματισμού. Η παράμετρος του τόπου οχεδόν αγνοήθηκε, αν και ολόκληρη η ελληνική ηθογραφία του 1880 συνδιαλέγεται με την εντοπούτητα και την ιδιαίτερη πατρίδα των συγγραφέα, όχι πάντοτε μόνο ως ακετνικό αλλά και ως ξεχωριστό – επιτόνιμο θέμα. Ωστόσο, η έρευνα άρχισε προσφάτως να ασχολείται με τη διάπτωση του χώρου στην ανάγνωση των λογοτεχνικών έργων, ιδίως από την ιστορία της “λογοτεχνίας της πόλης” και στη συνέχεια της “λογοτεχνίας του γενέθλιου τόπου” ή της “λογοτεχνίας της εντοπούτητας”. Παρά την πύκνωση τέτοιων μελετών για την ελληνική λογοτεχνία, ελάχιστα προβλήματα θεωρητικός λόγος σε σημείο που η απουσία του να αποτελεί σήμεριν ουβαλό μετονέκτημα της νεοελληνικής φιλολογίας.

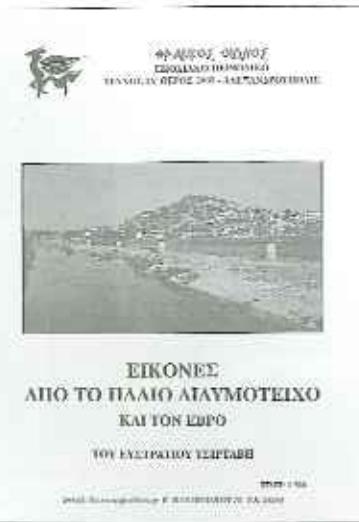
Βέβαια είναι διάχρητη η άποψη ότι ο γενέθλιος τόπος αποτελεί κυριαρχούσα αξόνα στη μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στη μυθοποιητική διάστασή του. Για πα-

ράδειγμα ο νεοελληνιστής Ε. Γαραντούδης σημειώνει:

«...η αναζήτηση του βιώματος της ιδαγένειας, η νοσταλγία μνημονική επιστροφή στον γενέθλιο χώρο, η προσπάθεια επαναύδεσης όχι τόσο μαζί του όσο με τον χαμένο πυράδειο της παιδικής ηλικίας, αποτελούν κοινούς θεματικούς τόπους της μεταπολεμικής μας λογοτεχνίας.»

Με βάση τις παραπάνω οικέτεις οργανώσιμε τα τελευταία χρόνια στο βιβλιοπωλείο Παπιωντηρίου μια σειρά παρουσιών των λογοτεχνών που γεννήθηκαν ή ζουν στην Αλεξανδρούπολη με τον γενικό τίτλο *Η λογοτεχνία στην Αλεξανδρούπολη*. Αναζητήσαμε σε μια σειρά, κυρίως μεταπολεμικών και σύγχρονων, ποιητών και πεζογράφων τις έννιες της ακριτικής πόλης στην λογοτεχνικών κείμενων.

Παρόπτει δεν έχει συγκριτηθεί ή δεν υπήρξε ποτέ οργανωμένη λογοτεχνική ομάδα στην Αλεξανδρούπολη, ωστόσο η πόλη διαδέτει τον δικό της λογοτεχνικό μέθο. Η Αλεξανδρούπολη, ως ένα βαθύμιο, μυθοποιείται από τη λογοτεχνία της και τελικά αποκτά ένα διαφορετικό λογοτεχνικό πρόσωπο, που εμπεριέχει αλλά και παραμορφώνει την πραγματική κοινωνική της υπόσταση. Παρατηρούνται δύο ευδιάκριτες κατηγορίες εντόπων λογοτεχνών: στη μία η πόλη προπαγωνιστεί ως αθέατης λογοτεχνικός ήρωας και μεταπέπεται σε κεντρικό μέθο του κειμενικού τους σύμπαντος ενώ στη δεύτερη, χωρίς να ελλείπει, λειτουργεί απλώς ως τοπικό, που ίσως θα μπορούσε να αντικατασταθεί από υποιαδήποτε άλ-

ΕΙΚΟΝΕΣ
ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΛΑΥΜΩΤΕΙΧΟ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΩΡΩ

τΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΕΑΤΡΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΕΑΤΡΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΕΑΤΡΟ

λη επαρχιακή πόλη. Η ένταξη σε κάποια από τις ομάδες δεν είναι εντελώς άσχετη από το ότι αν οι λογοτέχνες εξακολουθούν να ζουν στην Αλεξανδρούπολη ή έχουν μετοικηθεί. Ο μαχυρός νόστιος των ξενιτεμένων τοις προσανατολίζει, συνήθως, στην πλάτη και η σύγκρουση ή η τοιβή με τα πρόγραμμα της πόλης τοποθετεί τους παραμείναντες στη δεύτερη.

Στην κατηγορία της απόλυτης μιθοποίησης κατιωπευάζεται μια Αλεξανδρούπολη που αν και ενιωματώνει την Ιστορία στερείται υποφικότητας. Κυρίως αυτή η στάση αφορά την πεζογραφία. Εδώ, η λογοτεχνική Αλεξανδρούπολη είναι πλατηή, απατηλή και ανύπαρκτη συνυπά των υποκειμενικού μέσου του λογοτέχνη, ανεξάρτητη από την πραγματική πόλη και έχει από τις ομοιότητες που επικαλείται μ' αυτήν. Η υπέρβαση των αντικειμενικών ορίων επιτυγχάνεται με την παράδοξη σύμπλεξη Ιστορίας και τόπου. Οι τραυματικές εμπειρίες του ατόμου (προσφυγιά, κατοχή, εμφύλιος, μετεμφύλιακό κλίμα) διασπασμόνται αρμονικά με τον χώρο και καθορίζουν αποφασιστικά τη σημερινοφορά απέναντι του. Τα τοπονύμια, τα κτίρια, τα γεγονότα λαμβάνονται εξωλογική διάσταση, χρωματισμένη από την οπιζή και τη βιωματική φρότηση του αφηγητή ή του ήρωα.

Στην κατηγορία της σκηνικής χρήσης του γενέθλιου τόπου διακρίνονται πάλι δύο πλαισίασης: α) ψητή αναφορά του ονόματος της πόλης ή συναφών γεωγραφικών όρων ή αναγνωρίσμων οικημάτων και πομπείων, η οποία καθιστά οικεία την ατμόσφαιρά της μπον γνώση της πρωτεύουσας του Έβρου ή β) πλαισίλανη ή επικεμένη απόρρυψη τοπογραφικών δεδομένων που έμπιπου υποκρύπτει αρνητική αντιμετώπιση. Σε κάθε υποκατηγορία ο χώρος της Αλεξανδρούπολης είναι ένα στατικό φόντο, με συνανθηματική σημασία μόνο για τον κάτοικό της.

Ένας επιπλέον ενδιαφέροντος κρίκος της λογοτεχνικής αλυσίδας της Αλεξανδρούπολης είναι οι μη γηγενείς λογοτέχνες, δηλαδή όσοι για ορισμένο διάστημα έλαχε να ζήσουν

σ' αυτήν και όσοι είναι ξένοι. Σε ένα τμήμα της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας η πόλη εμφανίζεται με τα χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού μέθους όμως ενός μέθους έξι από τη νοσταλγική διάθεση της μηχανένιας και των βιωμένου παρελθόντος. Ο λογοτεχνικός μύθος της Αλεξανδρούπολης στους ξένους συγγραφείς παρουσιάζει έκδηλες ομοιότητες με τον ματιπολεμικό κοινωνικό της μύθο. Το τοπινόμιστης στους μη Θρακιώτες πιλαιπέμπει στο τόπο εξορίας, όγριων ουνόρων, εγκατάλειψης και στρατιωτικούμενης ζώνης. Το λιμάνι και ο οιδηροδομικός ιστήμος δεν είναι όπως στους ντόπιους ούμβολα αίγλης αλλά σημεία φυγής, φυγής όχι κατ' ανάγκη κυριολεκτικής αλλά και επιτερικής. Με τον τρόπο αυτό η πόλη μιθωτοίσται στο χώρο μόνυμης αναχώρησης προς όλες τις κατευθύνσεις, ακόμα κι όταν τυπικά αποτελεί προσφυγικό του επισκόπη. Από το 1974 κι έπειτα η Αλεξανδρούπολη δειλά αλλά σταθερά γίνεται ένα αναγνωρισμένο τοπογραφικό στόγμα, κατά βάση οπή βορειοελλαδίτικη πεζογραφία. Πολύ συχνά αυτό το βλέμμα των ξένων ανταμόνεται με το σκοτάδι που αποτνέει η Πρέβεζα του Καρυωτάκη...

Πέρα από τις όποιες εκτιμήσεις και αξιολογήσεις μας, η λογοτεχνία της Αλεξανδρούπολης είναι μια μικρογραφία της ευρύτερης ελληνικής λογοτεχνίας και αξέζει μια θέση στην ιστορία της, ιδίως στην προσωπική μας ιστορία ως πολιτών μας πόλης που έχει το προνόμιο της θάλασσας, άρα τον ταξιδιού... Μικρή προσφορά του βιβλιοπωλείου *Παπασταθρό* στη σητήν την υπόθεση, εκτός από τη σιριά εκδηλώσεων Η λογοτεχνία στην Αλεξανδρούπολη, ήταν και η ομότιλη έκθεση λογοτεχνικού βιβλίου της Αλεξανδρούπολης που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο του Συλλόγου Αρχαιοφύλων το καλοκαίρι του 2003. Από το υλικό της παραπάνω έκθεσης προέκυψε και το παρόν αφεμένια, αντιστρέφοντας τον άξονα της προβληματικής μας: από την λογοτεχνία της Αλεξανδρούπολης στην Αλεξανδρούπολη της λογοτεχνίας, δηλαδή στη λογοτεχνική αποτύπωση της πόλης. □